TI

ızdan
n bu
ıı ve
n bu
tılara,

15 GÜNDEN 15 GÜNE

GEVELEME HASTALIĞI

Gazetelerimizde sık sık şöyle satır-
ar karşılaşıyoruz!...

"Herhalde (*) Bakanlığının, yukarıda
ıazdığımız çirkin yolsuzluktan haberi
ılmasa gerek. Zira eğer malûmatdar
ılsaydı, faillerin hakettikleri akıbete
ığramaları bu kadar gecikmezdi!„

Bizler, icabında konuştuğumuz mev-
ıi ve salâhiyet sahibi kimselerden,
ıkseriya şuna yakın cevaplar alıyoruz:

— Bu meseleye temas etmeyi salâ-
ıiyetim haricinde buluyorum. Zaten
Bakanlık da bizi sizlere beyanat ver-
nekten sureti katiyede mennetmiştir.
Hem siz de bu işi kurcalamazsanız iyi
ılur. Zira alacağınız neticeler hakkı-
ızda hayırlı olmıyacaktır kanaatında-
ıım. Hem canım, bundan başka ya-
ıacak şey mi kalmadı ?.. mevzu
ııtlığına kıran mı girdi?

Yolda.. vapurda, trende, gazinoda
ıasgeldiğiniz bir ahbapla, iki satır çene
ıalmak istemeyegörün!... Şu veya bu
lerdinizi yanmaya başladınız mıydı, di-
iniz gırtlağınıza tıkılıyor:

— Aman birader, "yerin kulağı
ıar!„ Başımı belâya mı sokacaksın; kes
ıu uygunsuz lâfın ardını. Havadan su-
lan konuşalım.

Geçenlerde; bir muallim arkadaşla
elefonda konuşuyorduk. Kendisinden,
luymadığım sesini biraz çıkarmasını
ica ettim:

— Çocuk musun yahu?.. dedi ben
ıiçare bir memurum. Sesimi biraz yük-
elttim miydi, kulağımdan tutunca
ıtarlar dışarıya!

***

Bu misalleri istediğiniz, dilediğiniz kadar uzatabilir, çoğaltabilirsiniz. Ve bu yersiz bir vehim illetile titreyen dudaklardan dökülen endişeli cevapların sıklaşması, ciğerimize girip çıkan havayı kurşunlaştırıyor.

Meselâ: yukarıya sıraladığımız boş lâfların dibini eşeleyince, gözlerimizin önünde; çapalanmış nemli topraktan çıkan solucanlar kadar bol istifhamlar kaynaşıyor.

"Bilmem ne Bakanlığının, mevzubahs yolsuzluktan haberdar olmaması, bir mazeret midir?„ Muhalefetini; -aklı sırao Bakanlığın bam teline basmadan yapmak isteyen sinsi gazete; bu satırlarile, kaş yapayım derken göz çıkarmış olmuyor mu?

Falanca müdür; kendi müessesesindeki bir mesele hakkında söz söylemeyi, neden salâhiyetinin dışında buluyor?. Hükûmet bütün memurların çenelerine; en yaman kasa hırsızlarının bile açamıyacakları, birer kilit mi vurmuştur? "O iş„ in kurcalanması, neden hakkımızda hayırlı olmıyor? Her daireden: "Başka mevzu yok mu?„ cevabını alan gazeteci, karilerine vereceği havadisleri Sulukule falcılarından mı toplayacak?

Şu, yerin kopasıca kulağı; yıktığımız saltanat tahtının enkazı altında ezilmedi mi ?

Bu vehimlere bizler de kapılsak; Kızıl Sultan devrinin korkulariyle dillerimize otuz düğüm vuracağız; ve meselâ: "Yıldız„ kelimesini ağıza almaktan ürkeceğiz.

Öyleya... Yıldız sarayında Arsiulus Kadınlar Birliği kongresi var. O kongre dinleyicileri arasında Bayan Fişmekân da bulunuyor. Bayan Fişmekân da Bay filânın karısıdır, Bay filâna gelince o, falanca bakanla öyle ahbap, öyle can ciğerdir ki, bir içtikleri su ayrı gider. Ya Bayan Fişmekân yıldız kelimesinin telâffuzunda kendine dokunan imalar bulup da Bay falana, Bay falan da falanca Bakana söylerse, nice olur halimiz?

***

Bereket ki bizim yüreğimizde, körü körüne, cesaret gibi, mantıksız vehimden doğan yersiz bir korku da yok. Ve biz, bütün bu endişelerin kökünde sırıtan illeti görüyoruz.

Bu hastalığın adına "geveleme„ illeti denir. Nasıl uzvî hastalıkların mikropları, sıska bünyelere arız olursa, "geveleme„ illetinin mikropları da zayıf seciyelilere musallattır.

Bu hastalık, grip kadar, nezle kadar, kızıl kadar sari, veba kadar, frengi kadar da tehlikelidir.

Binaenaleyh; tıpkı veremle, frengiyle, sıtmayla mücadele için olduğu gibi, "geveleme„ illetile çarpışmak için de bir cemiyet kurmak lâzım, hattâ elzemdir.

Zira gazetelerde, girip çıktığımız binip indiğimiz yerlerde geveleme okumaktan, ve geveleme dinlemekten bıktık artık.

HEYKEL PROJELERİ

Aldığımız bir habere göre şu dört heykelin şehrimizdeki bazı müesseseler önünde dikilmesi tasavvur edilmektedir:

1 — Çocuk Esirgeme Kurumu önüne...

2 — Belediye binasının karşısına...

3 — Güzel San'atler Akademisi bahçesine...

4 — Kadınlar Birliğinin önüne!..

Yazan :

M. S.

GÜNAH

Geçen sayının devamı :

— Cerrahpaşa'da geçen bir hafta içinde, ancak vücutçe iyi denebilecek bir hale gelebilmiştim.

Babam her gün ziyaretime geliyor, yanımda saatlerce oturuyordu. Bu müddet zarfında; kırık kırık hikâyeler, hatıralar anlatıyordu. Ve bu yavan, tatsız, havaî sözlerile, beni eğlendirdiğini sanıyordu. Bu tarzda konuşmasından, başında bulunduğu çatının altında bana karşı işlenen cinayetten haberi olmadığını anlıyordum. Bundan daha tabiî de ne olabilirdi ki ?.. Şıllık kadının :

— Kızının bu hale gelmesinin sebebi nedir bilir misin ? Deyip te, çevirdiği sefilce dolabın hikâyesini anlatacak hali yoktu ya ?

Ben, yalnız kaldığım saatlerde kafamı çatlatırcasına yoruyor, ve hastaneden çıktığım takdirde gideceğim yeri, yapacağım hareketi tayine çalışıyordum.

Eve gidemiyeceğim, o kadınla bir daha yüz yüze gelemiyeceğim muha[...] kaktı. Onun; hiç kımıldanmayı bi[...] düşünmeyişinden, yaptığı işi pek m[...] him saymadığı anlaşılıyordu. Hal[...] belki de bunu; benim için, kendi yür[...] düğü yolda atılmış bir adım sayıyo[...] du. Halbuki içimi dolduran kin, eriy[...] azalacağına, gittikçe artıyor, büyüyo[...] du. Hem de bir çığ hızıyla. O kadar k[...] onunla yüz yüze geldiğim taktird[...] işlediği cinayetin öcünü, hıncını anca[...] bir cinayetle alabilir, giderebilirdim.

Tutabileceğim bütün yolları taş[...]

№: 6

GÖNÜLLÜLERİ

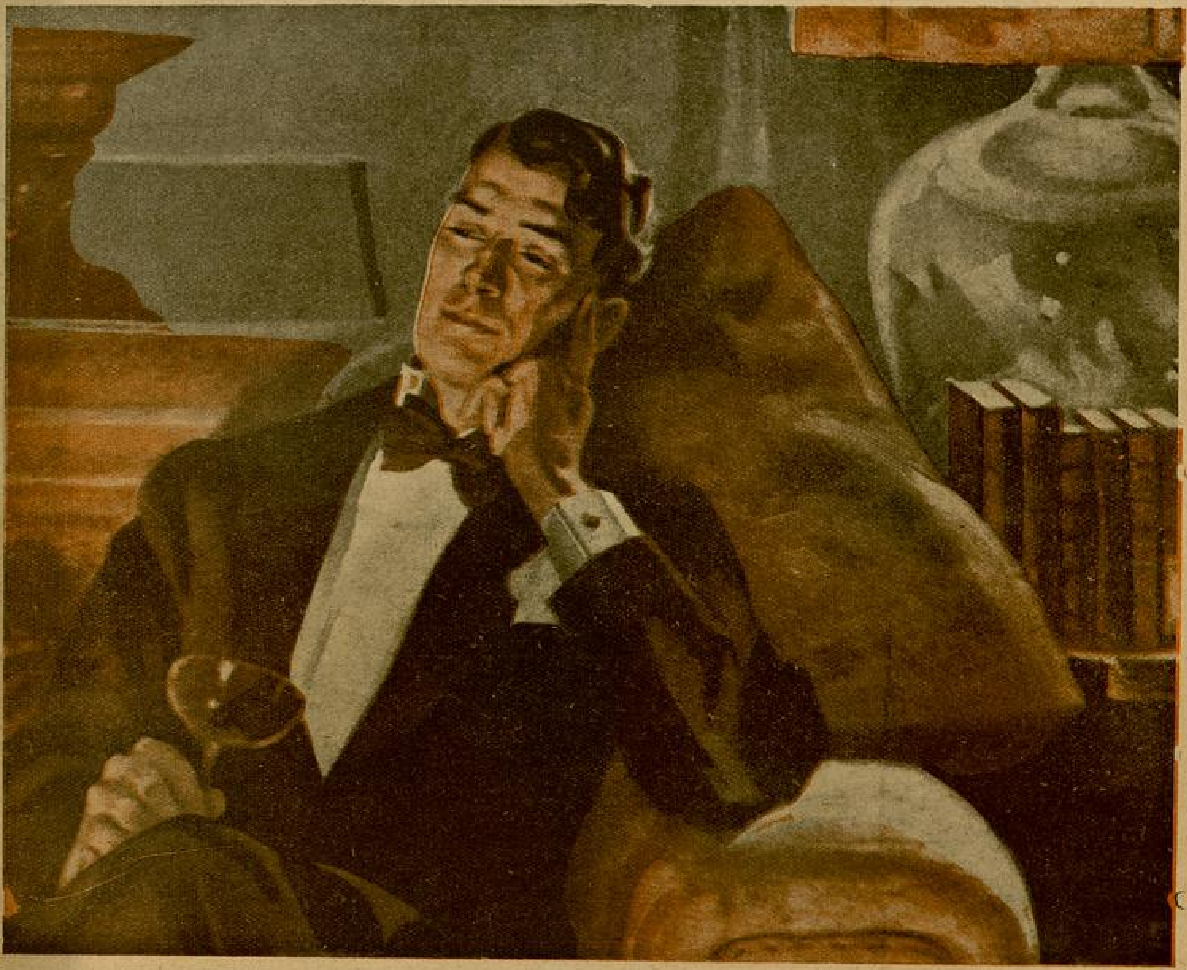

arken, epeydir unuttuğum bir kadını, ölmüş zavallı annemin en yakın dostlarından bir kadını hatırladım. Küçüklüğümde, yanaklarımı en çok öpenlerin başında gelen bu kadının, bana soğuk bir yüz göstermiyeceğini sanıyordum. Hattâ annemin ölümünden sonra da birkaç defa gelmiş, fakat Saniye'nin asık suratından çekindiği için, ayağını kesmeye mecbur kalmıştı. Zaten geldiği seferler, benimle konuşur; eski günleri hasretle anardı. Hatta; buhranlı bir günümde, ona, hayatımızın tuttuğu yolun; annemin yerine gelen kadının içyüzünü uzun uzun anlatmıştım. O dizlerine kapanan başımı kaldırmış, ve:

— Ne ağlıyorsun kızım? demişti. Bende senin annen sayılırım. Ben evimde yapa yalnızım. Bir aşım, bir de başım. Al başını gel benimle otur. Başımın üstünde yerin var. Hamdolsun; bir tenciremiz kaynıyor. Kıt kanaatte geçinsek, acımızdan ölmeyiz elbet. Kaldı ki, burada, anlattığın biçimde yaşamaktansa, acı soğanla kuru ekmek yemek evlâdır! başın dinç, gönlün rahat olur hiç degilse!.

Bütün bunları hatırlamak, içimi cesaret, ümit, ve nisbeten sükûnla doldurmuştu. Hastaneden çıktığım gün, babamın dairesindeki adresine bir mektup gönderdim. Ve hiçbir şey anlatmadan, hiçbir sebeb göstermeden, üvey annemle bir arada geçinemiyeceğimi yazdım. Hamide teyzenin yanına gideceğimi de ilâve ettim.

(Sonu 27 inci sayfada)

Arsıulusal Kadınlar Kongresine iştirak etmiyenlerden bi

YARIM AY'ın 1 ve 2 Numaraları Yeniden Basıldı

Mecmuamızın birinci ve ikinci numaralarını edinemiyen, kolleksiyonları noksan kalan okuyucularımız, şimdi bu sayıları gerek kitapçılarından, gerek idarehanemizden tedarik edebilirler.

Nazım Hikmet, Mahmut Yesari, Nizameddin N... Suat Derviş ve Naci Sadullah bir yazıya ... vermek mecburiyetini hissediyorlar. Bu yazı ne... Ve niçin bütün bu muharrirler cevap vermek m... riyetini duymuşlardır? Bunun sebeplerini, Yarım ... gelecek sayısında öğreneceksiniz !.

Kadınlar Kongresinin Dedikoduları

◆ *Yaşlı Bayan beni niçin fıldır fıldır arıyormuş?*
◆ *Müsaade buyrun soyunayım da öyle görüşelim.*
◆ *Hindistan murahassının başına gelenler*

◆ *Kongre murahhaslarıyla yapılan mülâkatların en alaylısı.*
◆ *Kadınlara hakaret eden memur.*
◆ *Suadın başına gelenler.*

İstanbulda yapılan Kadınlar Kongresini; bir gündelik gazete namına arkadaşımız NACİ SADULLAH takip etmiştir. Biz, onun günlerce yazdığı intibaların ve mülâkatların en nükteli parçalarını alıyoruz.

. . . Eski konakların yemek dolapları gibi dönen otel kapısından girdim. Geniş antrenin ortasına konmuş koca iki çuvalın etrafına toplanan garsonlarda, kapıcılarda, telefoncularda, ordu idare eden birer erkânıharp azameti vardı. Hepsi de, çuvalları yüklenmiş işini baştan savmaya çalışıyorlar, ve:

— Ne münasebet efendim, diyorlar, ne münasebet! Biz hamal mıyız ? Tutsunlar bir hamal taşıtsınlar!

Aralarına sokuldum, içlerinden bir tanesine sordum:

— Ne var bu çuvalların içinde ?

— Söylesem inanmazsın Bayım!

— Güldüm :

— Ben bazı gazetelerdeki havadislere bile inanıyorum dostum! Senin söyliyeceklerine ne diye inanmayayım?

— Ama bu, bildiğin gibi, inanılır gibi değil... Ben bunca senelik otel kapıcısıyım, böyle şey görmedim daha!

— Neredeyse meraklanacağım yahu... Söyle bakalım, ne varmış bu çuvallarda ?

— Mektup!.. Şu gelen kadın murahhasların mektupları! Günde binlerce mektup aldıklarını duyduğumuz sinema yıldızları gelip gittiler. Bir tanesine bir kartvizit bile gönderen olmadı. Bunlar geleli dün bir, bugün iki. Ve beşinci çuvaldır bu mektuplar. Kimler, nasıl, neler yazıyorlar ? Bunları ne zaman okuyacaklar ? Anlıyamadım gitti. Mektup okumaktan, cevap yazmaktan sokağa çıkmıya vakit bulamıyor biçareler.

— Demek hepsi buradalar ?

— Hepsi!

— Öyleyse, bu sabah gelen Avusturalya mümesilesine, kendisile görüşmek istediğimi söyleyiver!

❧

Avustralya murahhası madam Kardel Oliver; Cenubî Avustralyadaki bilmem ne federasyonunun ilk kadın azası imiş. Meşhur bir doktor olan zevcinin bıraktığı miras sayesinde, yaşamak için çalışmak külfetinden kurtulmuş.

Bizi görür görmez, bana çok dostça, fakat makinesini hazırlayan fotoğrafcıma çok düşmanca baktı. Ve:

— Rica ederim, dedi, kendisine söyleyiniz, ne boşuna filim ziyan etsin, ne de boşuna zahmet etsin, ben size kendi resimlerimden verebilirim.

Bunu söyleyerek elime uzattığı resimlerile, bugünkü hali arasındaki farklara bakınca, onun, fotoğraf denilen hain aletin, hiçbir hakikati gizleyemeyen kopasıca ağzına, düşman kesilmesindeki sırrı anlamakta zorluk çekmedim.

Fotoğrafçımın resim çekmeyeceğine dair verdiğim teminata rağmen, Avustralya mümessilesi sükûn bulamıyordu. Sizin toplanmalarınızdan sonra iktisadî buhran kalkacak, silâhlar bırakilabilecek, ve dünya sulhu temin olunabilecek mi ?

Tahminim hilâfına bu sual, muhatabımı, hiç güldürmedi. O, bilâkis, büyük bir ciddiyetle cevap verdi :

— Bütün bunlar belki tamamile temin olunamıyacak. Fakat muhakkak ki bu kongrede, insanlığı bu dertlerden, belâlardan kurtarma yolunda çok köklü tedbirler alınabilecektir.

— Siz; şahsen; bu kongrede ortaya ne gibi fikirler atacaksınız ?

— Ne hususta ?

— Meselâ sulhu koruma yolunda ?

O, bu sualime de ciddiyetle cevap verdi :

— Bugün birçok milletler, harpten bahsediyorlar. Fakat, bir alet olsa da: Meselâ; bu menhus kelimeyi aşağı yukarı hergün tekrarlıyan Hitlerin bile yüreğini okuyabilsek, harpcılığın onun sade dilinde kaldığını görebilirdik.

Bence, dünya sulhunun tamamile emiyet altına alınabilmesi; ancak, kadınların siyasal hayata girmelerile mümkün olabilecektir. Zira, milletler arasındaki münasebetlere, sulhperverane ve dostane bir istikamet vermek yolunda, kadınların çok büyük ve müessir hizmetleri olabilir.

— Meselâ ?

Muhatabım; kafalarında mühim ve büyük sırlar taşıyan kimselerin esrarengiz edasını takındı ve güldü :

— Onu; istediğimiz bu hakka kavuştuğumuz zaman görürsünüz!

Söylediklerini not ederek kendi dilimde mırıldandım :

— Allah göstermesin! ve sordum:

— Sizce milletlere silâhları bıraktırma yolunda neler yapılabilir Madam ?

Avustralya murahhası, ehemmiyetine inandığı fikirlerini sıralarken, insana şaka gibi gelen koyu ciddiyetini gene bozmadı :

— Sulh fikirleri, sulh sevgisi: milletlerin başlarında bulunanlara.. ve milletlere iyice aşılandıktan sonra, silâhları bırakma yolunda uğraşmağa bile hacet kalmıyacaktır. Zira muhakkak ki, silâh fabrikalarının temelleri, harp korkularının, harp endişelerinin üzerine atılıyor. O temellerle beraber, o fabrikaların da yıkılacağı tabiî değil midir ki ?

— Ya iktısadî buhran ?..

Muhatabım :

— Amma kafasız mahlûk mışsınız? der gibi yüzüme baktı. Ve kalın kafalı bir talebeye, çok basit bir meselinin hal şeklini anlatan asabî bir muallim edasile :

— Söylediğim gibi, dedi, bütün bunların düzelmesi, dünya sulhunün teminine bağlıdır. Ve dünyadaki harp

(Arkası 29 uncu sayfada)

Göl Şarkısı

◆ Bu bir, şarkı mıydı?.. Yoksa yaprakların esinlerle çıkardığı sesler miydi?..

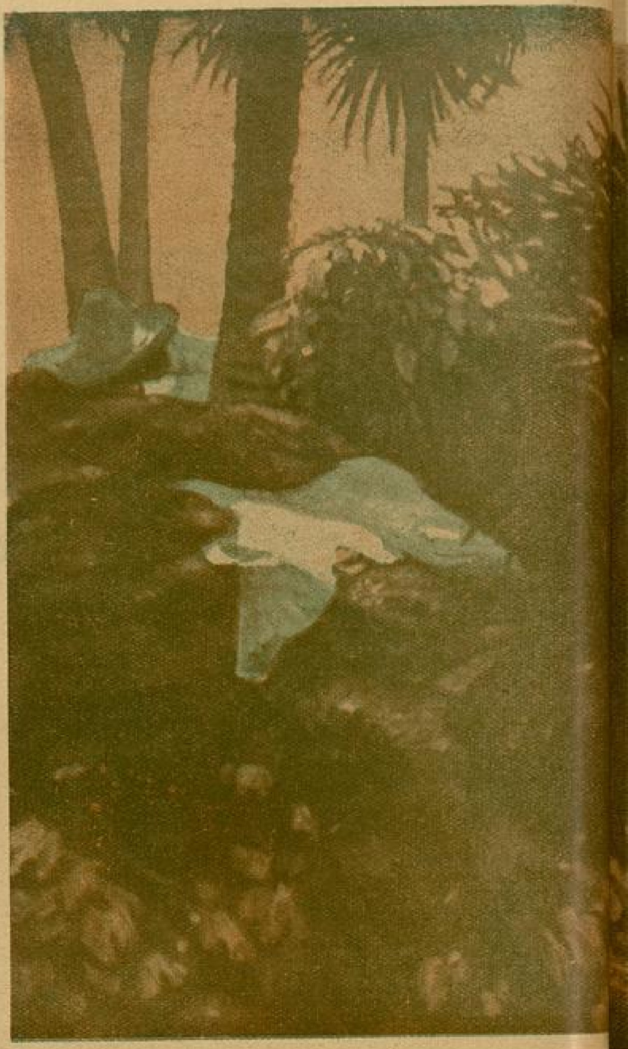

YAZAN:
CAHİT UÇUK

...Gece tiyatro duygulu bir kalabalıkla doluydu. Bekleyiş, herkesi yerinde durdurmuyordu. Gözler sahnede... bekliyorlardı.

"Sezen„ yıllık büyük konserini veriyordu. Salonun ışıkları yavaş yavaş söndü. Sesler de beraber..

Yüzlerce kalb bir gibi iniyor, bekliyorlardı. Sırma püsküllü perde ağır ağır açıldı. Gözler gördükleri güzellikten kamaştı. Sahnede: Suyu durgun bir göl dekoru vardı.

Dekor olduğunu kimse düşünmedi bile. Biribirine yaslanmış bağlı sandalları, uzaklardaki ağaçlarile bunu sahici bir gölden ayırd etmek imkânsızdı. Kıyısında bir balıkçı kahvesi.. önünde bir delikanlı ip örüyor, dudaklarında bir özleyiş şarkısı mırıldanıyor..

Bu ışıklarile, görünüşile insanı saran,uzaklara götüren sahne karşısında herkes, duyguların basamaklarında yükseliyor.. Birden sessizlik içinde ikinci bir ses, bir su sesi gibi genişledi.İlerdeki balıkçı kahvesinin yanından "Sezen„ görünmüştü. Dudaklarında baygın derin bir gülüş, ip ören delikanlının yanına yürüyor ve söylüyordu. Bu bir şarkı mıydı? yoksa yaprakların esinlerle çıkardığı sesler miydi ?..

Dekorlar canlanıyor, sular oynuyor, sandallar kıpırdanıyordu sanki.. Bu şarkı: vuruşan sandalların, kıpırdayan yaprakların, suların.. esinlerin sesiydi. Dinleyorlardı bu özleyiş sesini.. Kadının bütün vücudu bir su dalgası gibi oynuyor.

Ses uzaklaşıyor.. yakınlaşıyor, ağlıyor, gülüyor; akıyor çağlıyordu.. Bu duymak için bile erişilmez bir sesdi..

Balıkçının elinden işlediği ağ düşmüş, bakıyordu. Göründüğü gibi, ağır ağır.. su rengi esvabının eteklerini sürükleyerek, uzaklaşdı. Bir piyano sesi damla damla onun adımlarında eridi.. Sırmalı perde sahneyi gözlerden ayırdı.

Herkes bir rüya sonsuzluğuna düşmüştü. Yalnız gözlerde yaş, yalnız dudaklarda solgun gülüşler vardı.

Yarım saat sonra "Sezen„, tiyatro kapısında bekleyenlerin arasından, süzüldü geçti. Yaşlı kocasının koluna yaslanmıştı. Kucağında bir yığın çiçek vardı. Otomobillerine bindiler, bir solukta gözlerden uzaklaştılar..

*
* *

..."Sezen„ rüya gibi bir kadındı. Onun bütün varlığı, görenleri ürpermelerle saran, gizliliklerle doluydu. Yüzünde uçucu bir gülüş çizili, saçlarında solgun bir güneş ışığı saklıydı. Vücudu, sularda açan nilüferler gibi ak, ve bir söğüd dalı gibi düşündürücüydü. Onun arkasından herkes bin türlü söz söyler, yüzünü görünce dindarların dua kitabları karşısında duyduklarını duyarlardı.

O, başların, rüyaların yaşa[...] su perilerine benziyordu. Herkes [...] bütün yaşayışı bir sırdı. Kimse o[...] nereden geldiğini, ve kimin kızı o[...] ğunu bilmiyordu. Yalnız kendisi [...] kocası geçmişleri biliyorlardı. Ge[...] günlerini başının içinden geçirdi[...] ürperiyordu. Kulaklarına su se[...] geliyor.. Sandallar, küreklerin sula[...] oynayışı, balık ağları, titreyen [...] balıklar.. Kumsallar.. Güneşli k[...] sallar..

Bir balıkçı kızıydı. Balıkçı kul[...] sinde dünyaya gelmiş, on yaşına ka[...] kumu parlak bir göl kenarında y[...] mıştı.. Birgün oralarda dolaşan [...] zengin anasız, babası sade içen Sez[...] acımış; onu evlâd olarak alm[...] Epeyce yaşlı bir adamdı. Fakat [...] yaşında aç ve duygulu bir kız çocuğ[...] bağlayacak çok şeyleri vardı. "Sez[...] içinde keskin bir sızı duymakla bera[...] onunla büyük bir şehre gelmişti. [...] on sene duygulu varlığı, usta öğret[...] lerin elinde işlenmiş; boş, bilgisiz [...] yanı kalmamıştı başının.. Babacinin [...] başında bir tek ağarmamış saç kal[...] mıştı. Ona baba diyememişti (Bab[...] diyordu. Yirmi yaşına geldiği [...] güzelliğinin ve sesinin dört [...]

dağılmasına, verdiği konser sebebti. O hiç kimseye benzemiyen bir türe çıkarmıştı ortaya.. Sahneye, söylediği şarkılara göre dekorlar yaptırıyor; muzik görünmüyor sade kendisi dolaşıyordu. Görülmemiş, yeni bir söyleyişti bu.. Herkes ona ve sesine âşıktı..

Birgün "Babacı„ gözlerinde tuhaf bir bakışla onu karşısına çekdi.

— Seni ben göl kenarında bir sazlıkdan sökdüm, getirdim. Yıllarca çalışdım, bugünkü hale sokmak için.. Şimdi güzelliğinin ve sesinin sanı dört yana yayıldı. Bugün değilse yarın seni elimden almak isteyecekler. Halbuki ben senin vücuduna, senin evimdeki varlığına öyle alışdım ki; havam gibisin, suyum gibisin.. sensiz yaşayamam, seni kimselere veremem. Çünkü sana âşıkım.. Benimle evlenmelisin..

Genç kızın gözlerindeki şaşkın ve kırık bakışı, yaşları görmemezliğe geldi. "Sezen„ hiç ses çıkarmadı. Aradan geçen zamanlar onu biraz daha inceltti.. Yüzünün görünüşünü biraz daha derinleşdirdi. Yine birgün kaynaşan, gülen bir kalabalık içine o yaşlı kocasının kolunda çıktı. Uzun kuyruklu gelin elbisesinin içinde, rengi uçmuş yüzünün gözleri, bulut gölgeleri düşmüş bir göl gibiydi. Babacile evlenirken bir tek istek için dudaklarını açmış, bir tek şey istemişti ondan.. O da konserlerini bırakdırmamasını.. ve o günden sonra "Sezen„ bütün varlığını sesine bağlamış, konserler veriyordu..

* * *

... Bir konser hazırlıyordu. Bu otuz yaşına gelişinin yıldönümü; belki de yaşayış dönümünün konseri olacaktı. Şarkısını uzak diyarlardan gelmiş bir artist yapmışdı. Piyanoyu da o çalacak "Sezen„ söyliyecekti.

"Sezen„ otuz yaşındaydı... Dolgulu ve açdı aşka.. Haberi olmadan artiste çocukluğunu ve sonraki yaşayışını anlatmıştı. Sesinin, anlatışlarının güzelliği artiste sonsuz duygular vermiş ve bir "Göl Şarkısı„ yazmıştı. Bunda aşk susayan, yanan gönüllere damlayan bir suydu. Ateşli alınlara serin bir esin, yavaş vuran yüreklere kuvvetli vuruş veriyordu. Göl sularının, göl sazlıklarının, balıkçı kızlarının aşkı gizliydi bu: "Göl şarkısı„nda...

... O gece sahnenin ağır püsküllü perdesi kalkınca, gözler yine karşılarında bir göl kıyısı gördüler... Rüzgârlı.. suyu oynayan.. ışık dalgalı bir kıyı.. Ağaçlar ağlaşıyor, sazlıklar ürperiyor, sandallar vuruşuyordu biribirine.. "Sezen„, köpük gibi yumuşak bir elbiseyle balıkçı kahvesinin önünde ağ ören delikanlının yanına süzüldü; ona bakarak (Göl Şarkısı) nı söyledi. Herşey susmuş, onun sesi hıçkırıyordu.. O, hiç bir konserde olduğu gibi değildi... fırtınalıydı sanki..

* * *

... Birkaç gün sonra ihtiyar koca eve gelince bir boşluk kokusu sezdi. Pencereler açık, perdeler rüzgârla uçuşuyordu salonda.. Büyük, içi gül dolu vazonun altında bir kâğıd sıkışmış hışırdayor; masaya doğru yürüdü, sessizce kâğıdın üstündeki yazıları okudu:

"Beni on sene bakışına, on senemi bırakdım Babaci.. Sen benim için her zaman Babaci kaldın!.. Seni bırakıyorum diye darılma; beni çağıran aşka gidiyorum. "Göl Şarkısı„ nı yapanla, gölümüzün kıyısına gideceğiz... Bana darılma Babaci..„

Babaci ağır ağır salonun yan tarafına yürüdü, orada, yaşayışının ışığı küçücük göl perisinin, büyük boyalı bir resmi vardı. Onun karşısındaki koltuğa oturdu.. bakdı.. bakdı.. Pencerelerdeki ışıklar karardı; salona loş gölgeler doldu.. O gözlerini kırpmadan bakdı.. Yemek vakti, meraklanıp içeri giren uşaklar onu, soluk almadan resme bakar buldular..

9 — Nisan — 935

En genç yıldızlardan PEGGY WOOD

Sinema Alemini Altüst Eden Mülâkatlardan

№ : 2

Size bu yazımda da ismini belki Hitlerden, Mussoliden daha sık duyduğunuz sevimli yıldız Lilyan Harvey'i tanıtmağa çalışacağım.

Onunla tanışmakta güçlük çekeceğimi zaten ummuyordum. Fakat hususiyetine karışabilmekliğimin; onunla tanışmaktan bile kolay olabileceğini hiç ümid etmemiştim.

İlk karşılaştığımız gecenin bilmem kaçıncı dansını tamamlıyorduk. Kıvrık ve dik durmak için, rimelden yardım görmeye muhtaç olmayan uzun kirpiklerle çevrili koyu elâ gözlerini, gözlerime dikti, ve sordu :

— Yarın akşam için bir davet kabul edebilir misiniz ?

Güldüm :

— Bu sorgunuza, davet edenin kim olduğunu, davet edileceğim yeri anlamadan cevap vermezsem beni affetmez misiniz ?

O da güldü :

— Sizi ben davet etmek istiyordum da !.

Bu sözü uzun bir kahkaha ile karşıladım. O, kaşlarını ; uyanan derin bir merak ve hayretle açtı, sordu :

— Neden güldünüz ?

— Siz, kendinizi hiç tanımıyorsunuz galiba ?

— Neden ?

— Bana sorduğunuz sualden öyle anlaşılıyor !

Cevablarım onun merakını ve hayretini epeyce çoğaltmıştı :

— Niçin ?

Yine güldüm :

— Sizin arzunuzu yerine getirmeyi zevk saymıyacak erkek var mıdır ki?.. davetinizi kabul etmemekliğime de ihtimal verebiliyorsunuz, ve böyle bir sual soruyorsunuz ?

*
* *

Beraber geçen günlerimizden birinde, ona asıl ismile hitab ediyor, ve soruyordum :

—Niçin evlenmiyorsun Lilyan Pape?

O :

— Niçin evleneyim ? diyor, ve izdivaç bahsindeki prensibini, şuh bir eda ile anlatıyor :

— Bir insanın evlenmesi ; bence, hürriyetinin dörtte üçüne, kendi isteğile kıyması demektir. Halbuki ben hürriyetime karşı, hastalık derecesine varmış bir kıskançlık duyarım.

Soruyorum :

— Ya seversen ?

O, bu suali kırıla kırıla gülerek karşılıyor :

— Senin, daha doğrusu sizlerin, amma pratik hayata uymayan düşünceleriniz, tuhaf zihniyetleriniz var!.. İnsanın sevdiğile evlenmesi mi lâzımdır ? Sevgi denilen âleme gitmek için, mutlaka nikâh dairesinden bir pasaport almak icab etmezya ?.

Eğer şilte, yorgan, yastık, karyola satan mağazalar, gelen müşterilerinden birer izdivaç vesikası sorsalardı, endişelenirdim. Nihayet, ben kendi hesabıma, yatağın, yorganın, şiltenin karyolanın zevkini çıkaracak bir eş bulmakta hiç zorluk çekmedim. Bu zorluğu çekeceğim zaman, gözlerimin arkrda kalmaması için de, zevkimin dizginlerini alabildiğine serbest bırakıyorum. Bu itibarla, izdivaç denilen ökseye tutulmağa hiç te niyetli değilim.

Bugün de Şikago Tribün'ün değerli muharriri Cemys Starın, Lilyan Harvey ile yapdığı uzun mülâkatın, etrafında en fazla alâka ve gürültü uyandıran b irparçasını tercüme ediyoruz. Aşağıdaki sütunlarda, sanatkârın sevgi, erkek ve izdivaç hakkındaki kanaatlarını okuyacaksınız. Oldukça saçma, ve pek hafif bulduğumuz bu cevapları neşretmekle, Holivud Yıldızlarının gizli içyüzlerini kısmen olsun aydınlatabilmek istiyoruz.

Sonra, daima görülen bir yüz, daima görülen bir bakış, daima duyulan bir ses; tıpkı çok kullanılmış, yahut modası geçmiş bir elbise, bir manto, bir şapka gibi gözden, gönülden düşüyor.

Evlenirsem, izdivacımızdan az sonra kocam da gözüme, tıpkı eskimiş, modası geçmiş bir manto, bir elbise bir şapka gibi görünmeğe başlayacak.

Lilyan Harvey, çapkın bir edayla gülüyor :

— Ben, bütün ömrümü ayni mantoyla geçirecek değilim ya? Kaldı ki kadınların indinde erkeklerin de bir modası vardır; ve her erkeğin modası bir şapka, bir tuvalet modası kadar bile sürekli değildir. Mütemadiyen değişir, ve geçer.

Eğer biraz salim mantıkla düşünürsen, izdivaç hakkındaki umumî zihniyetin gülünçlüğüne şaşarsın. Bir kadının bütün ömrünü, ayni erkeğin karşısında geçirmeğe mahkûm oluşunun azabını düşün.

Salâhiyet sahibi olsam, izdivacı, kanunların arasına bir ağır ceza diye koyardım. Zira kendi hesabıma ben, hürriyetime bu kadar gem vurulmasına çıldırırdım !

Evlenmek tıpkı; bir ahçı dükkânile mukaveleye girişmeye; ve senelerce, hergün ayni yemekleri yemeyi taahhüt etmeye benzer. Günün birinde dilin, başka bir lezzetin hasretile burkulursa, meteliksiz gebeler gibi aş eyire eyire kıvranır durursun !

Lilyan Harvey sözlerini ayni şuh tavırla tamamlıyor :

— Zaten bence, sevgi yok, arzu vardır dostum. Ve eğer sen de bana karşı arzu duymakta devam ediyorsan, boş lakırdıları bırak ve, modan geçmeden evvel zevkine kanmaya çalış !

Ceyms Star

Gelecek sayımızda Ceyms Starın 3 üncü ve çok heyecanlı diğer bir mülâkatını okuyacaksınız .

KİMSESİZLER EVİND[E] BİR GÜ[N]

yazan: Naci Sadullah

Bakalım, ömrünün otuz yılını sefalet çobanlığile geçiren Darülaceze müdürü Bay Cemil Güren'in anlattığı bu olmuş hikâyeyi, gözleriniz yaşarmadan okuyabilecek misiniz:

— Darülacizeye yeni tayin olunduğum senenin başlarındaydı. Karlı bir kış günü, ihtiyar bir kadıncağız; müesseseye, sokakta bulduğunu söylediği, bir yavrucuk bıraktı. Bu, daha gözleri açılmamış çocuğu; bir umumhane sokağının köşe başında bulmuş.

Biz; bütün biçare benzerlerine olduğu gibi, bu yavrucuğu da şefkatle bağrımıza bastık.

Çocuk büyüdükçe serpildi, serpildikçe canlandı; ve nihayet, üç dört yaşına basdığı zaman, bir içim su oldu çıktı. Çocukların da tıpkı çiçekler gibi mevsimleri vardır, ve onlar da tıpkı açıldıkça güzelleşmiş goncalara benzerler. Küçük Sabri de daha üçüncü yılında, güzelliğinin baharına kavuşmuştu. O kadar ki, anasının babasının, bir süprüntü yığını gibi kaldırıma fırlattığı bu yavrucağızın, gül yaprakları kadar pembeleşen tombul yanaklarını öpmeye, okşamaya bile kıyamıyor, adeta soldurmaktan korkuyorduk.

Kadınlarımız bir ana, erkekle[r] bir baba kesilmiştik ona. O, bu muhabbet ve şefkat havası iç[inde] onuncu yaşını doldurduğu zaman, [ömü]rümde tanıdığım küçüklerin en [...] olmuştu.

O yıl, mektebe gönderdiğimiz [...] riden ayrıldığım gün yüreğim; ev[...] evlâdının cenazesi çıkmış bir bab[a ka]dar yanmıştı.

Aradan on sekiz küsür yıl [...] Bir akşam üzeri odamın kapısı [...] ve içeriye şık giyinmiş, yakışıklı, [...] bakışlı bir genç girdi. Daha kim [oldu]ğunu, ne istediğini sor[maya] vakit kalmadan boy[numa] sarıldı, yanaklarımı, el[lerimi] öptü; ve hayretle [...] gözlerime bakarak:

— Tanımadınız mı? [...] beni küçük Sabriyi ta[nıma]dınız mı?

Bu sualle artan ha[...]me, hudutsuz bir sev[inç] karışmıştı. Biraz dikk[at e]nce; muhatabımda y[...] değiştiremediği yegâne [...] tanıdım. Bu yetişkin e[...] gözleri; on sekiz yıl ö[nce] Sabrinin zeki, içten ve[...] bakışlarını zerre kadar [...]betmemişlerdi.

Sabriyle bir baba [...] gibi uzun uzun kon[uştuk]. Anlattıklarının, ve [...] olduğunu söylediği e[...] kiin keyfiyle ayrılac[...] bir sırada o, umma[dığım] bir sual sordu:

— Ben, dedi, bu g[...]raya sade sizi ziyarete [...] sizden anamın ve bab[amın] kim olduklarını öğre[nmeye] gelmiştim?

Bu sorgunun verdi[ği bü]yük şaşkınlıkla ağzım[...]

— Dosyalar... A[...] Yarın!.. kabilinden bi[r ...] tutmaz birtakım ke[...]

Kimsesizler Evi çocuklarıyla Naci Sadullah başbaşa.

Kimsesizler Evinin mini minilerinden biri mudur Bay Cemil Gürenin kucağında.

Meğer.. ta çocukluğumdanberi benden kaçanların, beni zaman zaman iğneleyenlerin, beni eksikli ve hor görenlerin bir bildikleri... ve... hakları varmış !

Yukarda : Sayı saymasını unutan bir hasta.
Aşağıda : Bir saralı, nöbeti tutmuş bahçede up uzun yatıyor.

döküldü. Birdenbire dimağımı toparlayamamış.. onun içindeki şüpheyi giderebilecek bir cevap, ve yalan uyduramamıştım. O zamana kadar da Sabrinin aydınlık zekâsı, gizlemeğe çabaladığım hakikatı çoktan sezmişti. Gözlerine dolan yaşları ceketinin yenile kuruttu. Boğazını tıkayan bir hıçkırığı gidermek için boğulur gibi yutkundu ve:

— Anlayorum, dedi, boşuna yormayın kendinizi, kim olduğumu anlıyorum!

Elimi sıkarken, elleri, sıtmalı yüreği gibi titriyordu. Kesik kesik ilâve etti:

— Meğer.. ta çocukluğumdanberi benden kaçanların, beni zaman zaman iğneleyenlerin, beni eksikli ve hor görenlerin bir bildikleri... ve... hakları varmış!

Bay Cemil hikâyesinin burasında sustu. Yaşaran gözleri, pencereden gözüken engin kırların, gözükmeyen sonsuzluklarına daldı. Kendi kendine konuşan bir sairilfilmenam dalgınlığıyla hikâyesini tamamladı:

— İki gün sonraki gazetelerde, Sabrinin intiharını okudum!

❖

Bay Cemil; bulunduğumuz yerin solundaki pavyonları işaret etti:

— Bu tarafta hayatları sönenler...

Sonra sağdaki pavyonları gösterdi:

— Bu taraftada hayata girenler var!

Ve sordu:

— Evvelâ hangi tarafı gezelim?

Ve yine onun tensibile soldan başladık. Ben, iç sıkmamak için orada gördüklerimi uzun uzun anlatmıyacağım. Zaten abdallarla, bunaklarla, âmâlarla, ak sakalları bellerine inmiş babalarla, ve belleri doksan derecelik birer zaviye kadar bükülmüş ihtiyar ninelerle dolu bir âlemin anlatılacak nesi olabilir ki? Darülâcezenin bu köşesinde; cemiyetteki maddî, manevî sefaletlerin olanca tortusunu bulabilirsiniz. Buraya, bir "Diri insanlar mezarlığı„ da diyebilirsiniz. Bay Cemil:

— Ben, diyor, müessesenin bu tarafını; ahrete giden hayat yolunun son istasyonuna benzetirim! Bütün bu gördüğünüz biçareler, ahret postasından gayri bekliyecek tek şeyleri kalmamış insanlar... Daha doğrusu insan posalarıdırlar... Etrafımdakilerden bazılarına sokuldum. Kimbilir nekadar yıldır, uzağında yaşadıkları İstanbula dair sualler soracak oldum. Verdikleri cevablardan anlaşılıyordu ki biçarelerin, İstanbul şehrine karşı, onun belediyesi kadar bile alâkaları kalmamış!

❖

— Bunlardan bir kısmı, mahkûm kadınların hapishane koğuşlarında doğurdukları yavrulardır. Fakat ekseriyeti, sokakta bulunanlar teşkil eder. Cemiyet içinde anasız babasız bilinenler, dayanılmaz hakaretlere maruz kalırlar. Biz, bu günahsız yavrucukları bu haksızca, insafsızca hakaretlerden korumaya çalışıyoruz.. ve bu maksatla da hepsine birer isim, birer ana, birer baba uyduruyoruz. Hattâ son kanundan sonra birer de soy adı veriyoruz! Meselâ; ben, 1500 den fazla yavrunun isim babasıyımdır.

Kolay tahmin edeceğiniz gibi şimdi de, hayata girenlerin pavyonlarını geziyoruz; ve bu izahatı da, Bay Cemil Güren veriyor.

Bulunduğumuz, hakikaten temiz ve geniş, odayı dolduran beşik azmanı karyolacıklar; iki, üç, nihayet dört yaşında yavrucuklarla dolu. Bazıları melekleri soğuk bırakacak kadar sevimli, bazıları mışıl mışıl uyuyorlar. Bazıları yataklarında habire dönüyorlar; ve bütün ömürlerince şefkatini tadamıyacakları bir hayale uzanıyorlar; ve çağırıyorlar:

— Anne... anne...

Daha gözlerini açmadan öksüz kalan bu biçareler, bu kelimeyi nereden öğrenmişler? Niçin mütemadiyen tekrarlıyorlar? Bu kelime, onların daha

(Arkası 26 ıncı sayfada)

TANR

JEK LONDON'dan

Bu yok olan : at kanatlı peri idi. O, gec leyin sessizce uçmuşt Aşk gitmiş, arzu ölmüştü !..

Carquinez nihayet gövşedi. Zan dıyan pencerelere bir göz attık sonra, yukarıya, çatının keresteleri baktı. Kulübeyi, gürleyen ağzına a cenup rüzgârının vahşi gürü sünü bir an dinledi. Sonra kade ateşe doğru tutarak, kızıl şarabın sından neş'eli bir kahkaha fırlattı.

— Ne güzel şey!... Dedi, tatl daha tatlı. Bu, azizelerin içmesi i yapılmış bir kadın şarabı.

Ben, Kaliforniyalılara mahsus gururla :

— Bu şarabı dün gezmiş olduğu sıcak bağlarımızdan elde ede dedim.

Carquinez'in sarhoşluğu görüle bir şeydir. Zaten, şarabın neş'eli ha reti kanında kaynaşmayınca, hakiki b liğini bulamazdı. O, hakikaten bir s atkâr, ve daima san'atkârdı. Fa nedense içmediği zamanlar durgunla ve konuşmak istemezdi. Fakat durg luğu diğer insanlar kadar değildi. ancak hakikî benliğine nazaran d gundu.

Bu sözlerimden, sevgili arkada Carquinez'in bir ayyaş olduğunu z netmeyiniz. Hayır, (Carquinez) bir ay değildi. Sarhoşluğunu hiç belli etme Söylediğim gibi o bir san'atkâ Daima bir raddeye kadar içe Bu, ona normal bir düşünce kabili verirdi. Onun bu hali, diğer insanla içmedikleri zamana tekabül eder. Fa olarak onun bu halinde, eski yuna lara mahsus bir itidal göze çarpa Mamafi kendisi bir yunanlı değildi.

— Ben bir Astec, bir Inka, İspanyolum, derdi. Ve hakikaten bö idi. Esmer cildi, yüzünün kabalığı intizamsızlığı; onun eski, meçhul bir takım ırkların karışmasından hasıl olduğu zann verirdi. Sık kaşlarının altında biribirinden uzak gözlerinin barbarlara mah siyahlıkları vardı. Bu gözleri örtmeğe çalışan bir tutam siyah saç, Carquinez'i fundalık arasında gizlenen hilekâr bir canavara benzetirdi. Kadife ceketinin altına, yumu yünden bir ceket giyer; ve kırmızı kıravat takardı. Geniş kenarlı şapkasından ba şapka giymezdi; onun bu şapka ile dünyaya geldiğini söylerlerdi.

GÜLÜNCE

AMERİKAN MUHARRİRİ CEK-LONDONA BÜYÜK VE LÂYEMUT ŞÖHRETİNİ KAZANDIRAN BU ENFES HİKÂYEYİ KUDRETLİ YAZICIMIZ YARIM AYA NAKLETMİŞTİR.

Söylediğim gibi şarap, Carquinez'i pek çabuk aşka getirirdi. Bu halini şu teşbihle anlatırdı :

— Tanrı, topraktan yaptığı insana nasıl bir nefesle hayat verdise, şarap ta bana öyle hayat verir. Tanrı'yı kâfircesine tanırdı, fakat kâfir de değildi. Namuslu idi. Güttüğü bir takım fikirler, onun birçokları tarafından yanlış anlaşılmasına sebep olmuştu. Bazan bir vahşi kadar iptidaî, bazan bir kız kadar nazik; bazan bir ispanyol kadar tesirli idi. Zaten o bir Astec, bir İnka bir İspanyol değil miydi ?

Şimdi ona hasrettiğim bu birkaç sahife için beni affedin.

Elindeki kadehi ateşe uzatıp kahkaha salıverdiği zaman, ev fırtınanın şiddetinden sallanıyordu. Bana baktı. Gözlerinin parıltısından ve gözbebeklerinin fırıl fırıl dönüşünden kıvama geldiğini anladım.

— Tanrının iradesine karşı koydum mu zannediyorsunuz? diye sordu.

— Neden Tanrı'nın diyorsun ?

— İnsanlara bıkmak hissini veren, Tanrının iradesinden başka bir şey değildir de ondan.

Diye bağırdı.

— Halbuki ben bıkmamak istiyorum. Bu arzu nereden geliyor ?

Güldü :

— Yine Tanrıdan. Biz onun oyununu oynarız. Kâğıtları o karıştırır, o dağıtır, bahsi o kazanır. Şehrin çılgınlıklarından kaçıp, burada asmalarla örtülü yamaçlarda rahat rahat doğuyu, batıyı seyretmekle; ve basit, işkencesiz bir köylü hayatı yaşamakla, bıkmaktan kurtulamıyacağını mı zannediyorsun ?.

Geldiğimden beri seninle alâkadar oluyorum. Tanrının iradesine karşı koyamamışsın, ona boyun eğmişsin. Teslim olmuşsun. Düşmanın teklif ettiği şartları kabul etmişsin. Yorgun olduğunu itiraf ettin. Bitkinliğin beyaz bayrağını çektin. Hayatın içinde söndüğünü ilân ettin. Hayattan kaçtın. Sen oyunda hile yaptın. Alçakça bir hile: Oynamaktan çekindin. Kâğıtları masanın altına atıp, burada kendini bu dağların arasında saklamağa geldin.

Parıldayan siyah saçlarını arkaya attı. Ve bir sigara sarmak için biraz sustu.

— Fakat Tanrı bilir. Bu eski bir hiledir. Her nesil bunu tecrübe etmiştir ve.... mağlup olmuşlardır. Tanrı senin gibilere ne yapacağını bilir. Takip etmeleri sahip olmak demektir. Sahip olmak bıkmak demektir. Sen aklınca kovalamaktan vazgeçtin. Durmağı tercih ettin: pek güzel ama bundan da bıkacaksın. Bıkmamak için buraya kaçtığını söyliyorsun ama, görüyorum ki onu ancak ihtiyarların mecalsizliğile değiştirebilmişsin. Bu mecalsizlik ise bıkmanın diğer bir ismidir, onun maskeye bürünmüş bir şeklidir ha !

— Ama bakın ben!.. diye bağırdım.

Carquinez, muhatabının ruhunu koparmak, parçalamak ve bir paçavraya çevirmekte şeytan kadar mahirdi. Beni istihfafla yukarıdan aşağı şöyle bir süzdü.

— Hiçbir mecalsizlik alâmeti görüyor musun ? diye meydan okudum.

— İnkıraz gizli gizli ilerler, diye mukabele etti. Sen olgunlaşırken çürümüşsün.

Bu söze güldüm; yaptığı şeytanlığı affettim. Fakat affımı redetti.

— Ben bilmiyor muyum ? dedi. Tanrı daima kazanır. Senelerce, kazanıyorum zannile oynayan insanılar gördum, neticede kaybettiler.

— Hiçbir zaman bu fikrinde yanılmadın mı ?

Sigarasından birkaç düşünceli halka daha savurduktan sonra, cevap verdi.

— Evet, bir defa az kalsın yanılıyordum, bak anlatayım. Marvin Fiske'yi tanırsın. Danteyi andıran yüzüyle, şair ruhlu temiz bir aşk muhibbi idi. Hatırladın değil mi ? Onun sevdiği Ethel Baird'i de hatırlarsın.

— Hani iyi bir rahibe vardı? o mu?

— Ta kendisi. Aşk kadar mukaddes, hatta tatlı. Tam akş için yaradılmış bir kadın. Mamafi, nasıl diyeyim? Burada teneffüs ettiğiniz havaya nasıl çiçek kokuları karışmış ise, onun vücuduna da mukaddeslik öyle karışmış... Her ne ise, evlendiler, ve Tanrıya karşı bir oyun oynadılar.

— Ve kazandılar, büyük bir zafer kazandılar. Diye sözünü kestim.

Carquinez, dikkatle bana baktı, sesi bir cenaze çanını andırıyordu:

— Kaybettiler azizim !.. Hem de müthiş kaybettiler.

— Peki ama, herkes onların oyunu kazandığını zannediyor, diyebildim.

— Herkes öyle zanneder. Çünkü işin içyüzünü kimse bilmiyor. Fakat ben biliyorum. Karısının manastıra girip, canlı ölülerle yaşamağa karar vermesinin sebebini hiç düşündünüz mü ?

— Çünki onu o kadar seviyordu ki, o ölünce....

Carquinez'in alaylı gülüşü, sözlerimi dudaklarımda dondurdu.

— Hazır bir cevap. Makineden çıkmış gibi, zaten herkeste böyle söylüyorya ! Senin gibi o da hayattan kaçtı, mağlûp olmuştu. Bitkinliğin beyaz bayrağını çekti. Hiçbir şehir, muhasara esnasında böyle acı ve gözyaşlarile bayrak çekmemiştir.

Şimdi hikâyeyi baştan aşağı anlatayım. Bana inan, çünkü herşeyi biliyorum. Onlar da bu bıkmak meselesini konuşmuşlardı. Aşkı seviyorlardı, aşkın en ufak bir kıymetini bile takdir ediyorlardı. O kadar seviyorlardı ki, sevginin daima kalblerinde sıcak ve taze kalmasını istiyorlardı. Aşkın gelişi onları sevindirmişti. Fakat gitmesinden korkuyorlardı.

Onlara göre aşk bir arzu, tatlı bir ıstırap idi. İnkâr edilen aşk canlı, tatmin edilen aşk ölmüştü. Anlayor musun ? Elde edilen birşey için haris olmak mümkün değildir. Bunu biliyorlardı. Yemek; fakat doymamak!.. - beşer bu işi becerememiştir -. İşte bıkmak budur. Sahip olmak ve ayni zamanda isteğin şiddetini muhafaza etmek. Bu onları işgal eden bir mesele idi. Çünkü aşkı seviyorlardı. Gözleri tatlı aşk ateşlerile dolu bir halde, bundan bahsederlerdi. Erkeğin yanaklarına kan hücum eder, sesi vakit vakit boğazında titrer, muhabbetle alçalırdı.

Bunları nasıl öğrendim. Gözlerimle gördüm. Hatıra defterini de okudum. Orada Fiona Meleod'den aldığı şu yazıya rasgeldim: "Herkesin alâimisema kadar çabuk geçen neş'ede, anî bir ihtiras alevinde bir an görebildiği bu akıcı ses, bu mehtap fısıltısı, bu anber kadar tatlı nefes, alev kanatlı kitara çalan bu Amor dediğimiz esrarengiz şey, bazı hayalperestlere; dudaklara gelen bir şarkı.. yahut şen bir halk sazı halinde değil, vecd içinde, sessiz bağıran bir istek halinde gelir!..

Acaba bu sessiz bağıran isteği nasıl muhafaza etmeli ? Onu tatmak, onu kaybetmek demektir. Biribirlerine karşı besledikleri aşk, büyük bir aşktı. Ambarları bolluktan taşıyordu; bununla beraber onlar aşklarına karşı besledikleri açlığın şiddetini körletmeden saklamak istiyorlardı.

Aşkın basamağında emekleyen cılız mahlûklar değildiler, çevik ve herşeyi kavramış ruhlardı onlar. Evvelce başkalarile de sevişmişlerdi, fakat o zamanlar aşkı, okşayışlarla boğmuşlar, öldürmüşler, bıkmanın derinliklerine gömmüştüler.

Bu erkek ve kız, soğuk mahlûklar değillerdi, çok cana yakındılar. Onlarda İngilizlerin soğukkanlılığı çoktu. Kanları kıp kızıldı, bu kan onlara hararet veriyordu. Mizaçları Fransız mizacıydı.

(Arkası 31 nci sayfada)

Almanlar, Nazi Düşmanı JAKOB'U İsviçreden Nasıl Kaçırdılar?

Geçen sayının devamı :

Almanların kaçırdığı gazeteci:

Londradan Wesemanın bulunduğu İsviçreyi boylıyan, ve oraya Wesemanın tevkifinden sonra varan bu mektup boşanmış bir kadın değil, seven ve sevilen biri tarafından yazılmışa benziyor:

"Benim sevgili küçük kahramanım! (Mein Liebes Hünchen).

Mösyö Jakobi araştıranlar arasına sen de girmelisin, belki de kaçırılmış filân değildir; kendi kendiliğinden ortaya çıkar. Lâkin hakikaten kaldırılmış ise, Taymisin eski tabii W. Steed'e heman haber ver. Zaten Jakobun kaldırılmasiyle, eşi bulunmaz bir istihbarat kaynağı kaybetmiş oluyorsun. Sana telgraf çekecektim ama, Londrada bulunup bulunmadığını bilmiyorum. Tekrar ediyorum: Jakobun bulunması için elinden geleni yap ki ileride kimsenin bir diyeceği olmasın.. Seni Bal şehrinde Jakobla beraber belki de gören olmuştur. Karısına bütün bildiğini, yanında parası, valizi var mıydı, söyle. Ona ne vakit ve nerede rastladığını bildir. Sevgili yaramaz, bu heycanlar, ne vakit bitecek bilmem.. Duyduğuma göre, kaçırılma ihtimalinden bahsetmemek suretile, Madam Jakobu avundurmaya bakıyorlarmış. Jakobun bulunmasına yardım edersek o da, herkes de sana minneddar olur. Kendisinden mektup aldın mı? Sana bir adres gösterdi mi? Strasburğdan cebinde 200 frankla çıkmış, bu para icabında 9 gün yetebilir. Bagajını Saint Louis istasyonunda bırakmış. Ona yazdın mı ve nereye yazdın, bildir. Madam Jakoba yazarsan hadiseyi gazetelerde okumuş gibi davran. «Evet, hayat güç ve zaman müşkül.» (Bu son cümle mektubun Almanca aslında Fransızca yazılmıştır.

Başka kaçırma teşebbüsleri:

Weseman Jakobdan evvel tiyatro müellifi Toller, profesör Hallgarten, gazeteci Allerman, komünist meb'us Muzenberg gibi belli başlı nazi düşmanlarını kaldırmaya uğraşmış, lâkin hiçbiri kapâna girmemiştir. Sarda

— Bu herif; saray gibi bir binada mahpus bulunurken; zavallı kocam kimbilir ne karanlık zindanlarda.. ne işkenceler içinde inliyor?!..

reyler toplanmadan komünist meb'us Muzenberg'e üstüste mektup yazarak, Statuquo lehinde propaganda behanesile Alman hududuna yakın bir köye çekmek istemişse de, bu telâştan şüphelenen Muzenberg kulak asmamıştır. Kurnaz hafiye, berikinin kulağına gitsin diye, ötedeberide ağız yapıyordu: "Bu Muzenbergin çekinmesini anlamıyorum! Ben Londralı sosyalist İsabelle Brown'un dostuyum, herhalde Hitlerin adamı değilim!.. V. S.„

Danimarkada Alman hududuna yakın, karısıyle beraber kaybolan sosyalist meb'usun, ortadan kaldırılmasında Wesemanın parmağı olduğuna şüphe yoktur. Zaten tam o sırada hafiyenin Danimarkada boy gösterdiği söyleniyor.

Uğursuz herifin gizli muhabereleri:

Wesemana gelen mektuplar birer garabet numunesiydi. Paristen yazılan ve ele geçen şu son Almanca mektubun imzası bile acayip :

"Küçük makine cidden pek hoş ve pek mühüm. Her ne pahasına olursa olsun onu elde etmeliyiz. Paraya bakmayın. Bundan böyle mektuplarınıza "Marabut„ diye imza atın.

Hanni Marboy„ [Munich]

Buna şifre denmez de ne denir ?

Hitlerci bir iş adamının dedikleri:

Sanayî ve ticaret işleri için on senedir Pariste yerleşen Nasyonal-So yalist fırkasının erkânından biri, Jur gazetesine şu beyanatta bulunmuştu

— Ecnebî memleketlerde bulun Nazilerin propağanda yapmalarını, r jim düşmanlariyle uğraşmalarını Hit katiyyen mennetmiştir. Gerek Paris gerek herhangibir ecnebî şehrinde daima kendi aramızda toplanırız. Cas lar, hafiyeler bizce iğrenç herifler Biz Wesemanı ne tanırız, ne de tanım isteriz. Jakoba gelince yalnız ism duymuşuzdur, şahsiyle hiçbir va âlâkadar olmadık. Jakobun kaçırılma senelerdenberi ona diş bileyen mülâz Şulz'un ve adamlarının işi olmalı Alman hükûmeti bu hadise ile katiyy alâkadar değildir.

— Peki ama Alman hükûm Jakobun Almanyaya zorla götürül ğünü biliyor, onu serbest bırakm icabeder.

— Jakob Almanyaya zorla götür müş değildir. Mülâzım Şulz'un adaml onu, Rayhşvere aid çok mühüm istih rat elde edeceğine ikna ettikleri iç kendi isteğile ve gizlice Almanya getirmiştirler. Demek ki tevkif edilme tamamile kanunîdir.

Hafiye para çekmek için, aj provocateur'lük yapıyo

1925 de Jakobla Rayhşvere d Beyaz Kitabı yazan, ve 1930 da Alm yadaki siyasî cürümlerden bâhis eser neşreden Liyonda mülteci Gum Londradan Meyer imzalı bir mekt alıyor. Bunda kitabının İngilizce tercümesi için üç İngiliz tabii nam bir teklif yapılıyor. Gumbel tabi tarafından mektup yazılmasını istiy ve bu Meyer'in kim olduğunu tahk ediyor. Wesemanın bir arkadaş diyorlar. Sonra hafiyenin kendi yazısı olduğu anlaşılıyor. Anlaşılıyor Weseman yalnız Alman siyasî mülte lerinin faaliyetini kollamakla kalmıy Gestapo'ya yeni istihbarat satmak-d yisiyle vurgun yapmak - için, bö faaliyetleri uyandırmağa, yoktan etmeye bakıyordu.

Mülâzım Schulz'un rol

Almanyada 1926 da kara ord mafyası tarafından yapılan siyasî ci

yetleri Jakobun nasıl açığa vurduğunu yukarıda gördünüz. O sırada on iki katilden suçlu çıkan mülâzım Schulz ve birkaç kişi daha, idama mahkûm olmuştu. Bunların hiçbiri idam edilmedi ve hepsi fırkaya girüp Nazilerin icra aletleri oldular.

Tecrübeli mülâzım, 30 Haziran 1934 cinayetlerine de iştirâk etmiş, ve o tarihten sonra İsviçreye geçmişti. Orada doktor Weseman ile sık sık buluşmuş, ve yaman bir kin beslediği Jakobun kaçırılmasını hazırlamıştır.

De Moro-Giyafferi, Madam Jakobun vekili oluyor.

YAZAN:

AVNİ MOGOL

Büyük harpten evvel kocasının aşk mektuplarını neşrettiği için Figaro gazetesi başmuharriri Kalmeti öldüren Madam Kayonun müdafaası ve beraati, avukat De Moro Giyafferiye cihanşumul bir şöhret kazandırmıştı. Bu şöhret gittikçe artmış ve bugün Moro yalnız Paris barosunda değil, bütün dünyada muazzam bir nüfuz ve saygı kazanmıştır. Olur olmaz davalara bakmayan Korsikalı avukat, Jakobun müdafaası için İsviçreyi boylamakta tereddüd etmedi. Madam Jakobla beraber, Wesemanın tıkıldığı Lohnhof hapsanesine gitti. Hapishanenin avlusunda bir Prusya küçük zabiti adımlariyle dimdik dolaşan, höcresini durmadan adımlayan hafiyeyi gördü. İsviçre hapsaneleri, hapisten ziyade yazlık köşkleri andırır.. Mahpuslar en medenî konfor içinde yaşarlar. Madam Jakob:

— Bu herif böyle bir yerde bulunsun da, kimbilir kocam ne karanlık zindanlarda, ne işkenceler içinde inliyor!

Mavi otomobilin esrarı:

Üç kişi Jakobu kaçırdılar: Weseman, doktor Walter Richter, Hans Muntz. Gestapo gizli teşkilâtı elebaşılarından doktor Richter bu iş için 1934 tenberi Berlinden, Londradaki hafiye ile mektuplaşıyordu. En ufak teferruatına kadar önceden tasarlanan plân, bir kronometre düzgünlüğü ile icraat sahasına girdi. Doktor Richter ile Hans Muntz avlarını beklemek için, Weseman Jakobun Strasburg'dan tirene atladıkları gün, İsviçreye geçtiler. Hafiye Jakoba, Bal şehrinde iki emin adamla buluşacaklarını söylemişti. Muayyen bir saatta, muayyen bir kahvede buluşulacaktı. Jakob Sen Lui istasyonunda valizini bıraktı. Zaten İsviçrede ancak bir gece kalmayı, vadedilen gizli askerî vesikaları elde eder etmez Alzasa dönmeyi tasarlamıştı. İstasyondan doğru kahvenin yolunu tuttular. İçeri girip tenha bir köşeye oturur oturmaz, sokakta bir klakson sesi duyuldu. Saniye geçmeden 40 beygirlik açık mavi bir otomobil kahvenin önünde durdu. İki adam yere atlar atlamaz içeri daldılar. Doğruca berikilerin masasına gittiler. Hans Muntz, Jakoba sahte pasaport uyduracak bir İsviçreli diye tanıttırıldı. Mülteci Jakobun pasaportu yoktu. Vadedilen istihbaratı bugün olduğu gibi yarın, öbürgün, birdüziye elden ele, ağızdan ağıza almak için, sık sık İsviçreye gidip gelmesi icabedecekti. Bu da pasaportsuz olmazdı. İlk yapılacak iş bu idi.

Yukarı İsviçrede gûya Hans Muntzun doğduğu müstakil bir dukalıktan alınacaktı bu pasaport. Derhal oraya gidilmesi kararlaştırıldı. İşin sağlamlığına artık büsbütün kanmış, üç kafadardan zerre kadar şüphesi yoktu. Tenha kahve köşesinde çarçabuk anlaşan dört adam, sütlü kahvelerini bitirmeden kalktılar. Mavi otomobile atladılar. Direksiyonu Hans Muntz kullanıyordu..

90 kilometre hızla hududu geçiyor:

Derhal vitese veren mavi otomobil, anî bir virajla Alman hududu yolunu tuttu. Garip bir tesadüf (!) hudud üstünde yolu kapayan sed açıktı. İsviçreli hudud muhafızı, 90 kilometre hızla uçar gibi üstüne gelen otomobilin, az kalsın altında kalıyordu. Kendini ancak kenara atabildi. Alman toprağında, bu kaçan otomobil 100 metre ileride bekleyen iki sivil Alman polisi yanında durdu. Onlar iki yanına atlar atlamaz, mavi otomobilin yine son süratle Weil kasabasına giden "Adolf Hitler„ yolunu tuttuğunu, İsviçreli hudud muhafızları hayretle gördüler. Halbuki hududu müsaadesiz geçen bu otomobilin Almanlar tarafından durdurulması, zabt verakası tutulması icabetmez mi? İşin en garip, ve Alman polisinin bu hadisede eli ayağı olduğunu gösteren tarafı, hududu vizasız geçen Wesemanın, az sonra düzgün Alman vizesile İsviçreye dönmesidir. Ve Jakobun geri verilmesini isteyen İsviçre hükûmetinin, Almanyaya verdiği notada yakaladığı en canlı su götürmez nokta budur.

Almanlar, Jakobun Alman toprağına kendi isteğile, muhbirleriyle buluşmak için girdiğini, ve dolayisiyle tevkif edilmesi, yerinde bir kanun hareketi olduğunu iddia ededursunlar, Jakob işte böyle kaçırıldı.

Ve şimdi kimbilir hangi zindanda, beyaz eldivenli cellâd elinde keskin bir satır heyulâsı, kâbus gibi çöküyordur, karanlıkta büyüyen gözlerine o büyük Nazi düşmanının?

AŞK
KAHRAMANLIK
TARİH
HEYECAN

Yazan :
ZİYA
ŞAKIR

No: 4

AVAR OĞLU

Netekim Salur, üstü başı, Bizans surlarından atılan oklarla delik ve deşik bir halde Hâkan Bayanın karargâhına avdet ederek :

— Hâkanım!.. Ömrümde, ilk düşmanı elimen kaçırdım. Emrin

Ömrümde, ilk
çırdım. Emri

raya muvaffak olamadım... İşte kılıç, işte boynum, kabahatimi kanımla ödemeye hazırım.

Dediği zaman, Hâkan Bayanın şu suretle cevap verdiği duyulmuştu:

— Salur!.. Eğer senin yerinde bir başkası olsaydı, belki şu sözleri bile söylemiye vakıt bulamazdı. Seni biliyorum. Ve çok iyi tanıyorum. Onun için hükmediyorum ki, imparatoru kurtaran sebep senin beceriksizliğin değil.. bir mucizedir... Anlaşılıyor ki, bu dünyada hüküm süren kuvvet, yalnız (Hâkan)ın değil.. mabutların da istekleridir. Şimdi, dokuz kurban kesilsin.. kürek kemikleri bana getirilsin. Sihirbaz To-pa ya da haber verilsin.

❖

Derhal dokuz kurban kesilmiş.. bunların kürek kemikleri bir altın tepsi içinde Hâkan Bayana takdim edilmişti. Sihirbaz To-pa ise daha evvel Hâkanın nezdine gelmişti.

Hâkan, altın tepsiyi sihirbazın önüne itmiş:

— Gördüklerini söyle.

Demişti. Sihirbaz To-pa, saçsız başını [*] iki avcu arasına almış.. dirseklerini dizlerine dayamış.. henüz kan kokan pembe damarlı kemiklere bakmış:

— Ulu, Hâkan!...

Diye söze başlamıştı.

❖

To-pa Hâkanın çadırından çıkar çıkmaz, her tarafta kösler ve davullar çalınmaya başlamış.. Hâkanın şu emri, yıldırırım gibi bütün Avar ordusunu dolaşmıştı:

— Çabuk.. Bizans surlarına...

❖

İmparator İrakliyüs, mütemadiyen emirler veriyordu:

— Miryandi!.. Bütün okçularınla.. kale burçlerine...

— Teroilos!.. Lejyonlarını kale kapılarına çek.

— Neofıtos!.. İhtiyat kuvvetlerini topla. Ayakiryaki meydanında dur. Vereceğim emirleri bekle.

— Boşyâri!.. Bütün kale kapılarını dolaş.. İyice kapanıp kapanmadıklarını muayene et.

— Bütün klise çanları çalsın. Halk büyük halâskâr Meryemin tasvirleri önünde toplansın.

Bu emirler, dalgalana dalgalana şehre yayılıyor.. Caddelerde, sokaklarda, köşe başlarındaki mukaddes tasvirler önünde kalabalık artıyordu.

— Ne oluyor?..

— Baskın var.

— Baskını kim yapıyor?. Barbarlar mı?..

— Hayır.. Avarlar.

— Avarlar dostumuz değil mi?

— Evet.. evet, amma..

— Amma... sı ne oluyor?.. Onları karşılamak.. onlara hoş görünmeye çalışmak.. bu maksatlarla şenlikler yapmak için bütün varımızı yoğumuzu Ereğliye taşıdık. Haniya, Avar kraliyele ebedî kardeş olacak.. daimî bir sulh içinde yaşayacaktık ?!..

— Evet.. Evet, amma.. Bu akılsız adam.. Bu, İrakliyüs... Bu adam, imparatorluk değil.. klise kapıcılığı bile edemez.

— Pek alâ, şimdi ne olacak?.. Avarlar, Surlara dayandı. Karşı sahildeki İran ordusunun boru sesleri, kulaklarımızı yırtıyor.. Geceleri ordugâhlarında yaktıkları ateşlerin alevi semalara çıkıyor.. Bu iki düşman arasında...

— Ey halâskâr Meryem.. Sen bize merhamet et...

— Kirye Eleyso!.. Kirye Eleyso!..

Hep bir ağızdan söylenen bu münacat, bir deniz dalgası gibi gürlüyor.. Klise duvarlarında muztarip ve korkunç akisler husule getiriyordu.

Askerler ve eli silâh tutanlar, Bizans surlarına doluyorlardı. Acizler ve ihtiyarlar, mahalle aralarındaki meydanlarda toplanıyorlardı. Kadınlar, genç kızlar beyaz gömleklerinin geniş yenlerini, bol eteklerini savura savura koşuşuyorlar.. Şaşkın kelebek sürüleri gibi, bir araya toplanıyorlar, dağılıyorlar.. Hıçkırıklarla boğulan seslerle hep birden:

— Kirye Eleyso!.. Kirye Eleyso!..

Diye feryat ediyorlardı.

***

— Bo-şi-ta!.. işitiyor musun?..

— İşitiyorum, Mo-ho.

— Korkuyor musun?..

— Hayır.

— Fakat gelenler, Avalardır. Bunların başında kocan vardır.

— Varsın, olsun.

— Amma, düşünmüyor musun, kocan niçin geliyor?.

— Hayır.

— Herkes.. hatta, imparator İrakliyüs.. Onu Ereğlide bekliyordu. İmparator niçin kaçtı? Şehrin kapıları niçin kapandı?.. Askerler niçin surlara koşuyor?.. Halk, niçin sokaklarda, kliselerde feryat ediyor?..

— Bilmiyorum.

— O halde.. Ben sana söyliyeyim.. Kocan, Hâkan intikam almava geliyor.

— Bunu öğrenmek istemiyorum.

— Çok acı bir hakikat karşısındayız, Bo-şi-ta!..

— Bunu da işitmek istemiyorum, Mo-ho.

— . . . . .

— Evet.. İşitmek istemiyorum, Mo-ho. Çünkü varlığım, artık o kadar sana bağlanmıştır ki, bana dünya ve hayat yalnız sensin. Bizans surları yere geçsin.. Bütün kliselerin kubbeleri tersine çevrilsin.. Şu inim inim inleyen halk, Avar kılıçları altında can versin.. Bunlardan, bana na?.. Sen varsın ya?..

— Düşünmüyorsun ki, Bo-şi-ta,.. Hâkan Bizans surlarını aşarsa, benim başım kesilecek.. Seninki de saçlarından tutularak sokaklarda sürüklenecektir.

— Yanyana mı?.. Oh ne tatlı saadet?..

— Ölüm acıdır, yavrum!..

— Senin yanında ölüm acısı hissedilir mi, Mo-ho?..

Şaman, şaşırmıştı. Aşkı, iliklerine kadar hisseden bu çılgın kadının yüzüne bakmıştı.

— Aç!.. O kudretli kollarını aç... Sık... Kemiklerimi kırıncaya kadar sık... Aşkın ilk şehidleri biz olacak değilizya?.. Avar kılıçları altında can vermeden evvel, aşkın şarabından bir yudum daha tadalım. Getir dudaklarını!..

Kocasının imparatorluk tacını, genç ve gürbüz şamanın füsunkâr lezzetine değişen bu kadın, artık ne görüyor ve ne de işidiyordu. Bizans semalarında, korkunç bir fırtına oğultusu gibi dalgalanan feryadlar bile, onun çılgın kalbinden taşan mest ve mahmur iniltileri susduramıyordu.

Bu aşk ihtirası ve şarap kasırgası arasında bazan korkunç... bazan mes'ud rüyalar görüyordu. Bunlardan birisinde Hâkanı perişan bir halde taşlar üzerine kapanmış ağlarken... kendisini de, aşk perilerinin lâhuti teraneleri ve rakısları arasında, Mo-ho ile birlikte göklere yükseliyor; Hâkanın intikamından kaçıyor görmüştü. Bu rüyanın böylece Şamana anlattı.

***

— Kaçalım, Bo-şi-ta.

— Kaçalım, Mo-ho.

— Fakat, nereye?..

— Bana kalırsa.. Ölümün sinesine.. O zaman (Bayan)ın kılıcı, bizi ikiye ayıramaz.

— Pek genciz; Bo-şi-ta.

— Haklın var; Mo-ho... Bu güzel dünya.. Bu nefis tabiat.. Bu leziz aşk..

— Ve sonra.. sen.. evet, bütün bunlar...

— Senin çıldırtıcı varlığın gibi.. doyulmaz şeyler... Mo-ho!.. beni dinle.. eğer ölmemiz mukadderse... ölüm, bizi biribirimize kenetlemiş.

— O kılıcın yalımı, aşkımızın saf semasında niçin parlasın, Bo-şi-ta?.. Daha vakit var. Ben, herkesden ve hattâ (Kayser) den bile gizli olarak herşeyi hazırladım. Durmayalım, kaçalım.

— Pek âlâ, Mo-ho.. sana evvelce de söyledim. Elim senin elinde olduktan sonra, cehennemin en coşkun ateşlerine bile girmekte tereddüt etmem.

***

Yer, gök biribirine giriyor.. Bizans surları karşısında toz bulutları yükse-

Arkası 30 uncu sayfada

[1] To-pa, Avar lisanında (saçsız) demekti.

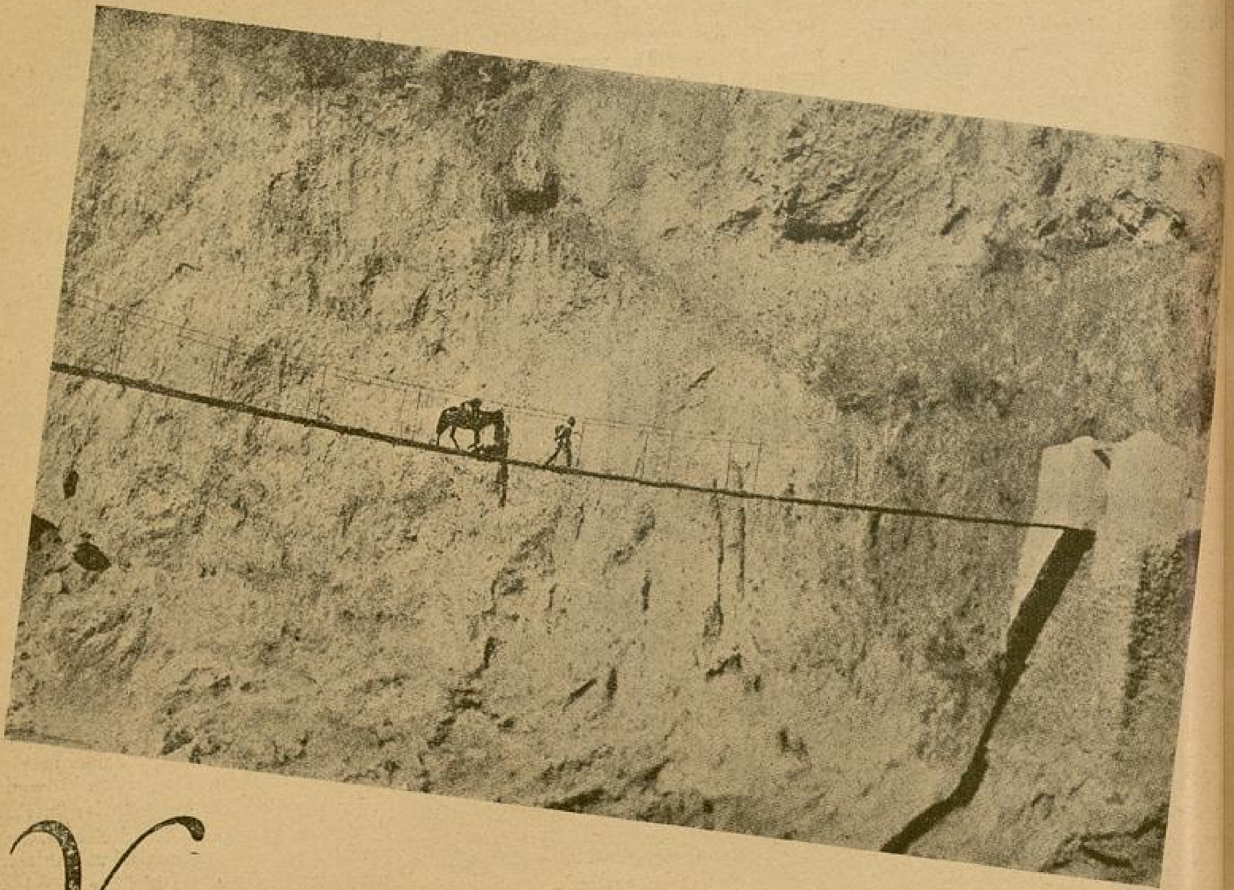

Yüreğin Üzerine Kurulan Köprü

Yazan:

TEVFİK TANYOLAÇ

Torosların başlarını yolan poyraz, Silifkeyi kamçılıyordu, kasup kavuruyordu. Damlarda, yamrı yumru bir oluk gibi dar sokaklarda eşeniyor poyraz. Deli deli kişniyor, Silifkenin dört bucağa ün veren poyrazı; nallarından sıçrayan kum, çakıl parçaları, gelen geçen bir iki kişiyi de kalbura çevirmek istiyor. Göksu, bir yılan gibi ıslık çalarak kıyılara saldırıyordu.

Taşköprünün ayakları, bem beyaz köpükler içinde.. Köprü, akışı kucaklarken terleyen bir adam. Söğütler, yaban canavarlarını avlamak için atılan eli, ayağı bukağılı meraller gibi kendilerini yerden yere çarpıyor söğütler.. İçinden kavak yelleri eksilmeyen evim kasabanın kenarındadır. Göksuyla diz dize, Toroslarla, poyrazla yüz yüzedir. Toprak damlı evimin önü, her yanı açık büyük bir sofayla çevrilidir. İstersen buna çardak da, dilersek balkon da; karaya oturmuş müzelik bir kalyonun puntalları kopmuş güvertesi de diyebilirsin.

İşte bu akordu bozuk güvertenin üzerini kocaman bir çinko tavanla ört. Şimdi, bu damın üzerinde kaç trampet çaldığını şeytan bile bilmez.

Dışarda, poyrazı susturan naralar, beni ve küçüğümü sofaya attı. Suyun üzerinden, halatla ekli bir yığın kalas üzerine kurulmuş salcı, elindeki kancayla bir göz açıp kapayıncaya kadar, tıpkı bir örperme gibi geldi, geçti. Salcı akıyordu. Haykırıyordu Göksü!... bağrı açık, saçları darma dağınıktı salcının.. Gözlerim peşindeydi, ilerde sularla boğuşuyor, güleşiyordu. Ayaklarının altında, sıtmalı bir toprak parçası gibi taşıdığı salını, çarptırmamağa, istediği yola koymağa çalışan adam. Ölümün ağzından lokmasını alarak karnını doyuran adam. Bu, bağları hırp
lanmış salı, köprünün bir gözünden
geçirecek; yine iş bitmiyecek. Önün
dikilen kayaların sarp yumruklarınd
geçecek, yine iş bitmiyecek. Orad
çağlıyanın üzerinden atlayacak
kalası dağıtmadan; ve varacak den
Silifkenin Bucaklı mahallesi yam
salcı yetiştirir.. yaman poyrazına k
koyan yaman salcı.. Çinko dam
yelken gibi şişiyor, yırtılıyor, çivi y
leri aralanıyor, çiviler parlıyor, direk
serenler gibi geriliyor. Gözbebekleri
de salcıyı taşıyarak, kendimle kü
gümü zor attım göze. (göz = oda)

Kapı bir şamar gibi şakladı duva
yüzüne. Başımızın üzerinden bir uğ
uzun uzun uludu. Toz toprak ya
içeriye. Gönlüm boynuma sar
Uğultunun çenesi kısıldı. Sofaya t
toprak yağıyordu. Çinko dam uzak
da trampet çalıyor.

— Babacığım

— Birşey yok Gönlüm. Poy
artık gidiyor da kendine trampet
dırıyor.

İri güvem gözleriyle gögsüme sokuldu. Sokak kapısı acı acı vuruldu:

— Baba, kapı

— Açarız, yavrum.

— Baba, korktum.

— Gönül korkar mı ?..

— Korkmam, ya, ben girdim. Sen kalaydın sofada, ölürdün.

Ben, öleyim, sen ölme. Bunun için korktum.

— Beraber yaşayacağız, daha ne güzel günler göreceğiz. Bunlar ufak şeyler Gönül. Hem Gönülsüz yaşanır mı?..

Öpüştük.

— Baba, kapı.

— Son taş yuvarlansın da öyle çıkayım.

Düşünüyordum. Yaşamak yolunda ölmek sırası gelince katlanılır. Ya pisi pisine ölmek. Bir yanın kırılır. Boyla bakalım doksan kilometrelik Mersini, operatör bulacağım diye. Canın çıkmazsa yolda. Kapı, boyuna dövülüyordu. Gücüne kapıyı arayabildim. Sofadaki toprak, taş yığınlarından merdivenleri indim, açtım sokak kapısını. Baktım, bana kozak (boşalmış çam kozası) getiren köylü kadını. Yüzü, gözü toz toprak içinde, gözleri tasalı, eli de kanıyor. İçini çekerek:

— Hi, bir uy anam. Geçmiş olsun!... sen, bir ciğer at Göksuya...

Sözleri, poyrazın elinde parçalanmış bir gazete kâğıdı gibiydi.

— Tez ol bacım, sok eşeği, yık çuvalı, gel yukarıya, lâfını anlamıyorum yelden..

Ben, kafasını, kapının arasından çıkaran Gönlün yanına koştum.

Gözdeydik, biraz sonra bacı da geldi. O, aldırmadı amma, zorla sardık elini. Çatlaklara sıvadığımız bezler, bıçakla kesilmiş gibi. İçerisi alan taran. Toz, sırnaşık bir sarmaşık gibi dalgalanıyor ve yapışıyor ciğerlerimize. Bacı başını sallayarak:

— Poyrazın azgınlığı dinmezse üç günde, altı günde diner. Altı günde dinmezse, dokuz günde diner. Hep üçer üçer kat anam. Turesi böyledir poyrazın, nideciğiz?!.

Küçüğü dizine aldı, okşadı, yine söze başladı:

— Poyraza aldırmadım, vardım pazara, dilini yutmuş sanki Silifke; kimseler yok, döndüm. Size az varmadan, bir de ne göreyim, sizin dam uçuyor. Uy anam, nice oldular? dedim. Bağrıma bir kor salını vurdu, koşdum, kapıyı çaldım, çaldım açmadınız, tasalandıkça tasalandım, öldünüz diye..

Hepimizin gözünden sıcak bir boğu geçti. Bacım bizi severdi. Onca ben, ona en büyük iyilikleri yapan bir adamım. O, akşama kadar dağlarda topladığı bir çuval kozağı, ikinci gün kasabaya indirirdi. Bir çuval kozağı beş kuruşa satardı. Giresunun fındık kabuğu, nasıl yakacak oluyor ve kömürün yerine gidiyorsa, kozak tabura da böyledir. Bir gün dağlarda kozak toplamak kolay bir iş değil anacığım, çünkü, Bacım gibi kozak toplayan bacılar çoktur. Bu yüzden günde ancak bir, iki çuval dolabilir. Bir gün de yol tutar. Damımın altında bodrum gibi bir yer vardır. Güneş bilmeyen bu bodrum azmanının içinde küçük küçük akrebler gezerler. Burası benim kozak deposudur. Bacının kasabada satamadığı nekadar kozağı varsa oraya girer, üç dört günde bir, on beş, yirmi kuruştan artık para verdiğim de olmazdı sanki!.. Üsküdardan köprüye gidip gelme parası bile değil.. anlaşıldıya..

İşte öbür bacılar gibi bu bacıyla da aramızda böyle bir aşinalık, bağlılık vardır. Küçüğüm, elimi tuttu, çekti yanan alnımdan.

— Baba, bacıyı dinlemiyorsun. Dedi.

— Ya kurbanı, ya ciğer at suya.

— Atsak ta, atmasak ta nolacak sanki?.. hem neye?..

O, yarasına dokunulmuş bir derdli gibi irkildi. Genç kız ışıklarla dolu, yanık yüzünü, suyu göstermeyen kapıya çevirdi.

— Her yıl, bu su, birkaç çocuk kurban alır.

— Bakımsızlıktan bacım, çocukları başı boş tavuklar gibi sokaklarda, anasız ördek palazları gibi ırmağın boyunda bırakıyorlar kendi havalarına.

— Öyle deme, ustanın karısı çocukları alır.

— Hangi ustanın karısı ?

Gönül, dikkatle bacının yüzüne bakıyor, ağzını bile açmıyordu.

— Köprünün temeli böyle atılmış,

(Arkası 29 uncu sayfada)

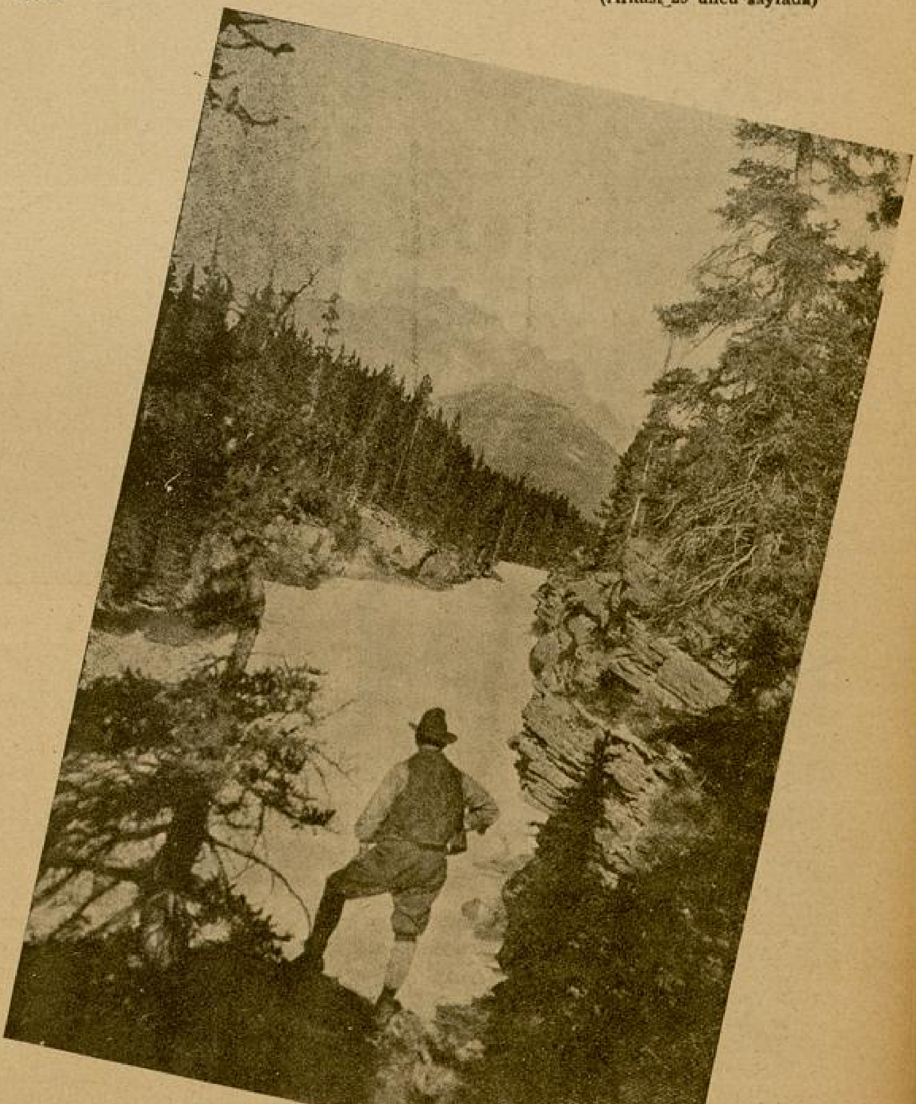

YERYÜZÜNÜN İLK EVLENME MEKTEBİ

Evlenme mekteb[i] bitiren bir genç k[ız] babasının evine d[ö]nerken.

◆

Evlenme mektebi[nde] kızlar, kocalarının [k]ravatını bağlama[yı] öğreniyorlar.

◆

Kızlar, bir mank[en] üstünde, erkek[lere] giydirmeği talim e[di]yorlar.

Yazan :

SUAD DERVİŞ

Evlenme aleyhinde yazı yazmak niyetinde değilim. Yalnız şunu söylemek istiyorum ki, benim kendi aciz fikrime göre, evlenmek hayatta yapılacak hareketlerin en mühimmidir. O adeta; ancak yüzde beş kazanmak ümidi olan bir kumar oyunudur.

Evlenmenin ekseriyetle bir azap olduğunu, evlilerin doğru sözlüleri, hakikaten inkâr edemezler. Aksini inkâr edenler eşlerinden tirtir titreyen mes'ud insanlardır.

Evlilikte, her iki cihet bütün hüsnüniyetlerile silâhlanmış olsalar bile, uyuşmak... bütün hayat için ve hayattaki en gündelik teferruatta bile, siz olmayan, sizden başka birisiyle uyuşmak demek; fedakârlık yapmak ve karşı tarafa kanaatlarınız dışında [...] vermek, ve ekseriya üzerinde [...] olduğumuz birçok fikirlerimizi i[...] birçok âdetlerimizi reddetmektir.

Evlenmek demek, başka insan[ın] adeti uğrunda her şeyi yapabil[mek] fedakârlığının yükünü sırtına alma[k]. Evli olmak vardır, mes'ud olmak va[r]. Koca vardır, iyi koca, çok iyi k[oca] vardır. Karı vardır.. iyi karı, çok [iyi] karı; melek gibi karı vardır.

Ve böyle olabilmek için insa[n] evvelâ istidat, sonra da bir bilgi.. e[v...] bilgisi olmalıdır.

***

Almanykda Eisenach şehri he[...] rilerinden Madam Lina Lejeune bir yuva kurmanın mühim bir ili[m...]

duğunu anlamış olacak ki, o şehirde dünyanın ilk [Evlenme mektebini] açmıştır. Mütahassıs karı yetiştirmeğe mahsus mekteb... Şaşdınız mı?. Hiç şaşmayınız, asrımız bir ihtisas asrıdır; her san'at, her meslek ihtisas öğretmek üzere mekteblerini açmıştır. Berberler mektebi, garsonlar mektebi, demirci mektebi, marangoz mektebi.. şu veya bu sanatın mektepleri harıl harıl dünyaya mütahassıs sanatkâr ve işçi yetiştiriyor.

İhtisasa bukadar ehemmiyet verilen devrimizde, neden mütahassıs karı yetiştiren bir mekteb açılmasın ?...

Bu mektebin pek elzem olduğu ve pek elzem görüldüğü, yine bu müesseseye gösterilen rağbet ve verilen ehemmiyetle meydana çıkmıştır.

Bu (İlim ocağı!.) kısa bir zaman sonra taşralı bir sürü genç kızın devam ettiği bir yer olmuştur.

Mektep ağaçlı bir parkın ortasında modern ve beyaz bir binadır.

Ve, ideallerine göre birer koca bulmak emelile kalpleri titreşen genç kızlar burada, mes'ud bir yuva nasıl kurulur?.. koca nasıl memnun edilir?.. onu öğrenmektedirler:

Mektebin dersleri şunlardır.

Ev hanımlığı, mutfak işleri, erkek bakımı, çocuk bakımı, çocuk ve ana hıfzıssıhhası, kocayı aile hayatına alıştırmak dersleri, nişan, nikâh gibi merasimlerde genç kızların takınacağı tavır ve hareketler de ayrıca ders olarak verilmektedir.

Çocuk bakımı tatbikatı yarılmak için, mektepte bir çocuk büyütülmektedir... Bu çocuk, seyyar aktörlük eden bir çiftin yavrusudur. Talebeler bu çocuğu yetiştirerek, çocuk yetiştirmek fennini öğrenmektedirler.

Kocaya bakmak ve kocayı aile hayatına alıştırmak derslerinde, üzerlerinde tatbikat yapılan iki erkek vardır.

Bunlardan biri: mektebin içine girmeğe mezuniyet ve salâhiyeti olan biricik canlı erkek: mektebin genç idare müdürüdür. Onun rakibine gelince o, bir erkek bebektir.

Genç kızlar, kâh idare memurunun boynuna bir ismokin kravatı bağlayarak; kâh bebek üzerindeki elbiseye düğme dikerek; veya pantolonunun paçalarını süpürerek, bir erkek nasıl giyinip kuşandırıldığını öğrenmektedirler.

Kocaya bakmak ve kocayı aile hayatına alıştırmak derslerinde, üzerlerinde tatbikat yapılan iki erkek vardır: Bunlardan biri canlı, biri cansızdır.

◆

Bu zavallı genç kızlar, cansız bir bebekle canlı bir koca arasındaki farkı bilmedikleri için...

◆

Eğer, genç kızlara balayı geçdikten sonra ufak bir bütçe ile ve biribirini takip eden çocuklarla ne yapılabileceği öğretilseydi.....

◆

Eğer bizde bir Evlenme Mektebi açılmış olsaydı, genç kızlara verilecek dersi ben bilirdim.

Düğünde gelin elbisesini yakıştırarak giymek; onunla iyi oturup iyi kalkmak, ve iyi dolaşmak için de talebeler gelin elbiseleri ve gelin telleri takarak, bununla gezinmesini öğrenmektedirler.

Buraya devam eden genç kızların mühimce bir kısmı, esasen nişanlı olan kızlardır. Mektebten genç kızlar, istedikleri zaman, makul ve temiz eğlencelere gitmek üzere izin alabilir. Tiyatroya, konsere, konfransa giderler; fakat danslı çaylara, ve biraz hafif mevzulu flimlerin gösterildiği sinemalara gidemezler. Burada bütün hareketleri idare eden kuvvet : "Aman damad duyarsa ne der ?...„ kaygusudur.

***

Bu zavallı genç kızlar, cansız bir bebek ile canlı bir koca arasındaki farkı, tabiî bilmedikleri için, cansız bebek üstünde gördükleri tatbikatla her şeyi bildiklerine, ve hayatta saadetlerine mani bir engel kalmadığına kani olarak, mektebi terketmektedirler.

Halbuki bence bu gelinler evlilik hayatına atıldıkları zaman, bütün bu dersleri görmemiş olanlar kadar, her şeyden habersiz olduklarını göreceklerdir.

Çünkü yukarıda saydığımız dersler, bir evlenmede mes'ud olmak - hiç olmazsa tutunabilmek - için lâzım gelen dersler değildir.

Eğer genç kızlara, balayı geçtikten sonra ufak bir bütçe ile, ve biribirini takip eden çocuklarla ne yapılabileceği öğretilirse....

Aileye maddî sıkıntı girer girmez kocanın vırvırı başlayınca, bu vırvıra nasıl cevap verileceği ezberletilirse...

Kocasının bir metresi olduğunu da duyduğu zaman yapacağı hareket talim ettirilirse...

Ondan bir mevsimde beş şapka; üç manto, altı iskarpin, on elbise koparmanın sırrı anlatılırsa..

Belki o zaman bu mektebin bir manası olur.. Hayatın fena taraflarını saklamakla, fenalıkların önüne geçilemez. Deşilmeyen, neşter vurulmayan temizlenmeyen yaralar kangran olurlar.. Çünkü genç kız gelin elbisesini hayatta bir gün giyer; ve başbaşa yemek yenecek sofrayı, nekadar itina ile kursa; o masada yeni karı koca ancak iki veya üç ay başbaşa ve seve seve yemek yerler...

***

Eğer bizde bir Evlenme mektebi açılmış olsaydı... Genç kızlara verilecek dersi ben bilirdim.

SPOR

Sadun Galibin kulakları çınlasın!

1928 senesi Türk alettlerini Amsterdam olimpiyad oyunları için hazırlamağa gelen Aleksi Abrahamın 1935 senesi Sonkânununda kontratı bitmiş oldu.

Antrenör İstanbula geldikten pekaz sonra olimpiyad oyunlarına gidildi. Amsterdamdan evvel bir ay kadar Budapeştede kamp kuran atletlerin, uzun bir idman devresinden sonra lüzumundan fazla yoruldukları, hocanın idman hususunda fazlaca yıpratan usulleri, daha o zaman tenkide uğramıştı. Amsterdamdan avdette antrenör ile atletler arasında, daha seyahatta iken başlayan gerginlik, gittikçe şiddetini arttırmış; teker teker hocadan uzaklaşan atletler kendi başlarına bildikleri gibi idman etmeğe mecbur kalmışlardı. Pist üzerinde ciddî bir şekil alan bu aykırılık, nihayet gazete sütünlarına aksetmeğe, bu suretle uzun münakaşa kapıları açmağa kadar varmıştı.

Üç ay kadar kısa bir zaman olmakla beraber, seyahatta hocayı ve mesaisini yakinen anlayanların haklı endişeleri, atletik sporlar haricinde kalmış olanlar tarafından tenkit ve hücuma maruz kalınca; iş hergün bir parça daha alevlenerek kızıştıkça kızışmıştı.. Nasıl bir his altında yapıldığı malûm olan bir hızla o zaman Sadun Galip, hocaya hücum edenlere karşı bayrak açarak, rastgele tenkitlere, bilirbilmez yollardan giderek büyük bir cephe aldı. 1929 senesi Şubatında Milliyette bir kaç mekale yazarak, bir yandan hocayı medhile müdafaa ediyor; diğer yandan pek kısa bir zaman zarfında hocayı henüz tetkike bile imkân olmadığını.. ve birkaç sene sonra yetiştireceği binlerce atleti beklemek için, bir parça sabırlı olmağı, akıllı uslu sağa sola tevcih ediyordu.

O münakaşaların, nasıl bir netice ile daha o zaman kesildiğini, burada tekrar yazmağa lüzum, görmiyorum.. Mutlak olan birşey varsa: memlekette hoca gelmeden evvel yetişmiş eli ayağı tutan kaç atlet varsa, onların heman hepsi o gün de, bugün de Türkiye rekorlarına sahiptirler.. 1928 den 1935 senesine kadar kaç sene geçmiş olduğu kolay hesap edilir.. Yedi seneyi aşan atletizm blânçomuzu yapmağa ne lüzum var?., 1928 de Amsterdamda koşan ve atlayan atletlermiz, 1935 de şehrimizde yapılacak altıncı Balkan oyunlarında da Türkiyeyi temsil edecekler! Sadun Galibin kulakları çınlasın!..

Ö. Besim Koşalay

Galatasaraylının fikri

Şampiyonluk; ve Libertas - Fener maçı hakkında

"Fenerbahçe Galatasarayı 1—0 yendi„ denildi. "Yok, yenmedi bu haksızdır;„ diyenler de oldu. Fenerin attığı golun, yan hakemsiz oyunun ikinci saatında olmasına itiraz edildi. Çizdiler. Yazdılar, ta (Hügo Mayzel) e bile haber gitti. Hak verdi. Ve bütün dünya futbolun de, iki hakemli oyun idaresi mevzubahs iken, yan hakemsiz oynanan bir şampiyona maçının, haklı sayılmayacağını teslim etti. Oyunun gülünçlüğünü söyledi.

Nihayet işittik ki mıntaka müzakere edecekmiş.. Herhalde maçın tekrarını isteyecek. Ben de fikirlerimi söyliyeyim: «Hügo Mayzel„ gibi futbol dünyasının en tanınmış bir siması tarafından bu hak teslim edildikten sonra, bana bu hususta söz düşmez. Yalnız onun sözlerini aynen kabul etmeğe ben, ve hepimiz..'hatta federasyon bile mecburdur!...

Gelelim Fener - Libertas maçına.. O cuma gününü ne kadar istekle bekledik, maça ne zevkle gittik' Galatasarayın hatta Galatasaraydan ayrılan Güneşlilerin bile berabere kaldığı Libertas'ın, Fener tarafından nasıl kazanılacağını merakla görmek istedik. Meğer ne boş şeymiş!.. "Bizde futbolda sistem yoktur„ diyenlerin kulakları çınlasın. Nasıl yok a dostlarım?.. Hem bizdeki usul, sistem en orijinal olanıdır. Mahud Galatasaray - Fener maçından sonra, sarı lâcivertlilerin bu sistemlerini, cumadan başka bukadar mükemmeliyetle başardıklarını görmemiştim. Topa hakim olamayınca, pazuya güvenmek, az irade mahsulü değil.. Kendimi harp meydanında zannettim. Ümid ettiğimiz heyecanı tadamadığımız için olacak; onlar oyuna tad verdiler, heyecan verdiler. Ve oyun toprak ringinde bilmem kaç ravunt devam etti durdu. Yine işittik ki misafirler, daha geceyarısından heman gitmişler.

Sabahleyin erkenden kaçan misafirlere "bilmem ne„ derler?. Koca bir yumruk harbından sonra gece kaçan misafirlere "haklıdır„.. mesullerine de "utanmak düşer„ derler.

Galatasaraylı

Necdet İsmail Kantürk

Spor Hakkında Türk Gençliğin[e] Birkaç Söz

Türk genci!. Vücut ve sıhhatin[i] lâyikile kıymetini bilerek, nefsin[e] benliğine daimî bir alâka gösterme[k] Türk milletine değerli bir fert olma[k] istersen; boş ve müsait zamanlarınd[a] spor yap; ve bunu bir itiyad hali[ne] koy. Sıhhatle geçen muntazam hay[a]tının sonuna kadar, her çağda ay[rı] ayrı yapacağın birçok spor şubele[ri] vardır. Emin ol ki : hayatını takvi[ye] edecek olan bu gibi beden hareketle[ri] senin için hiç de zor olmıyacaktır.

Tarihin kaydettiği günden bu gün[e] ve bu günden de insan yaşamasın[ın] sonuna kadar birçok nevi spor yapılm[ış] yapılıyor ve yapılacaktır. Her millet[in] her ırkın bedenî teşekkülü, muh[it] yaradılış ve istidatlarına göre, bir [s]porda yükselmekte, aralarındaki ka[bi]liyet derecesine göre de sivrilmekted[ir]. Bu bir hakikat olmakla beraber tab[i]atin değişmeyen ve değiştirilemiye[n] kanunlarından biridir.

Bu sözleri, bu muhakemeyi da[ha] etraflı daha mübalegâlı düşünelim.

Meselâ : - Buzlu ve soğuk memleke[t]lerde yapılan kızak yarışları, kay[ak] sporları, hattıüstüva civarında yapıl[a]maz. Sıcak memleketlerde mebzu[l] bulunan hurma ve emsali ağaçla[r] ormanları kutublarda yetiştirmek ka[bil] olamaz. Ayni zamanda bu havali[nin] muhit insanları da yerlerini te[b]dil ederlerse yaşayamazlar; yaşasalar b[ile] birçok istihaleler geçirmeleri lâzı[m]dır ki, yine yerlerindeki gibi lâyik[iyle] istifade edilemez.

Malûmya eski atasözleri vardı[r] "Her taş yerinde ağır basar„. "H[er] yiğitin kendine has bir yoğurt yey[işi] vardır„.

İşte bu çerçeveden dışarı çıkm[a] hem güç, ve hem de muvaffakıyetsiz[]likle biten lüzumsuz bir hareket; b[ir] ve neticesiz bir yorgunluk olur.

Şu halde makul düşün!.. Türk ol[]ğunu unutma. Yolun ve istikame[tin] daima muvaffakıyet, ve milletine şe[ref] kazandırmaktır. Muvaffakıyetsizliğ[i] bildiğin, daima mağlûp olarak hezime[tle] döndüğün; birkaç kişinin zevki [] bazı kimselerin de kazanç menfa[ati] için yapılan propağandalara aldanm[a]. Belki yüz temasta, sekseninin mağl[û]biyet olduğunu gördüğün; dolayıs[ıyle] mensup olduğun ırkın istidadı olmad[ığı] anlaşılan büyük veya küçük herha[ngi] bir spor şubesine, körü körüne inti[sap] etme. Ecdadının şerefli menkabele[rini] unutma ve bugünün komşu devletle[riyle] yapılan temaslarda, Türk sporu[nun] hangisi olduğunu, bütün dünya sp[or]cuları gibi sen de gördün, anladın

öğrendin. Şunu iyi bil ki Güreş senin sporun; sen yaradılmış bir güreşçisin. Hevesin hiç kırılmasın; güreş minderinin sağlam brandası, senin çalışarak terliyen sağlam vücudunun altında aşınmağa, yıpranmağa; ve rakiblerinide, dillerde destan olan azim ve kuvvetin karşısında titreyerek yenilmeğe alışkındır. Güreş, mert ecdadımızdan kalma eski bir spor, ve kuvvetli erkeklere has yüksek bir meziyettir.

Güreşe çalışmak için irilik ufaklık aranmaz. 56 kilodan 100 küsur kiloya kadar her sağlam genç sporcu güreşe başlıyabilir.

Güreş vücuda sıhhat ve güzellik, ciğerlere genişlik, kalp ve bütün vücud adelelerine -hiçbir sporun veremediği- nihayetsiz kuvveti verir. Minder, insanı kusursuz bir heykel haline koyar. Sıhhat ve kuvvet arttıkça tabiîdir ki irade, düşünce, zekâ da o nisbette artar. Dolayisile diğer hayat işleri sahasında da yüydeyüz muvaffakiyet eldeedilmiş olur.

Artık Türkiyede spor yalnız futbol demek olmadığıdını herkes anlamalı; daha başka birçok spor olduğu gibi, ön safta da güreş geldiğini unutmamalı ve bilmelidirler.

Türk genci!.. yapacağın şey güreştir. Bu sevimli spora ehemmiyet vererek çalışmalısın. Memleket büyükleri de, güreşçilere futbolculardan ziyade yardım eder; bu ulusal sporu himaye eylerse, ecdadımızın ruhları şad olur.

Ankara — Haliçli: R. R.

(Altınordulu) Aslanın Altaylı Şakir Muhtara cevabı

— Geçen sayıdaki yazınıza cevap vermek niyetinde değildim. Çünkü biz (Altınordulular) hataya düşenleri, nihayet hataya düştükleri için mazur görürüz. Fakat sizin gibi te'vili güç.. o nisbette büyük hatalara düşenleri ikaz etmemeyi (Altınordulu) şerefimize yaraştıramadım. Güzel İzmirin son zamanlarda yetiştirdiği kıymetli ve ateşli bir kulübü olan (Altınordu) yu, birkaç denemeden sonra bu sefer ancak bir gol farkı ile yenen Altaylılarını, sevinçlerinden stadyomu yerinden oynattıkları muhakkaktır. Birçok defalar ızmir futbol şampiyonluğunu, pek aşikâr bir oyun tefevvuku ile kazanmış olan (Altınordu), talisiz senelerinde bile, daima birinci küme listesinin en başında görülür. İzmirin bütün diğer kulüpleri için en güçlükle yenilebilecek rakip - bütün hatlarında Sabahaddin, Cemil, Adil, Said gibi ayrı ayrı kıymetlerde oyuncular taşıyan- (Altınordu) dur. (Altay) ile olan son maçında da neticenin (0—1) olmasına bakılırsa, pek fazla övünen Altaylının, boş ve yarım bir şeref ve muzafferiyete dellallık ettiği anlaşılır. İlk lik safhasında ve bayramda, bir kupa maçında çok düzgün oyunlariyle Altayı ezen (Altınordu), İzmir muhtelitine bir kaç kıymetli oyuncu veren enerjik bir takımdır. Zaten Altınordunun diğer bir meziyeti de, yalnız spor heyecanı ve zevki ile oynaması.. hırslardan ve iddialardan uzak olarak temiz ve mütevazi yaşamasıdır. Fakat cansız zaferlerinden mubaleğalı bir gurura kapılan Altaylı dostum gibi, bir kere yenmeği şerf saymak tuhaflığında bulunmaz. Altaylı genç.. Bunu ben değil bütün ızmir bilir. Eğer diğer İzmirliler de bu münakaşamıza kol uzatacak olurlarsa, kimin haklı.. kimin haksız olduğu asıl o zaman meydana çıkar.

Eski Altınordu oyuncularından *Aslan*

Geçen sayımızdaki (Anadolu cevap veriyor) yazısı, o sayıya yanlışlıkla girmeyen aşağıda ki, yazının cevabıdır:

"Anadolu„ nun mu İkinci Kümede Kalması Lâzımdı ?

Yoksa "Süleymaniye„ Klubünün mü İkinci Kümeye Düşmesi Doğru Olurdu?

[Eyüp'lünün ağzından]

İkinci küme (lik) maçlarının neticesine çok az kala böyle düşündüm. Ve bu ihtimalleri bir çok kereler kendi kendime sordum. Sonunda: "Süleymaniye,,den muhakkak ki daha üstündür diye karar kıldım."Süleymaniye,, bu yılın son terfi maçında, ikinci kümenin şampiyonu "Anadolu,,ya karşı zayıf bir takımla çıktı. Bunun sebebi de Süleymaniyenin, rakiplerinden daha çok, oyuncularının tekniğine güvenebildiğidir. Fakat geçen yıl terfi müsabakasında karşı karşıya kalan (Eyüp) le (Süleymaniye) bütün varlıklarile çalıştılar. Süleymaniye o maça çıkarken muhakkak ki bu yılınkinden daha çok heyecanlıydı. Bu da (Eyüp)le (Anadolu) nun kuvvetlerini, güçlerini ortaya koyar. Anadolulu kardeşler birinci kümeye geçmek sizin hakkınız değildi. Eğer böyle birşeyi bir tarafa vermek lâzımsa, ona asıl lâyık olan (Eyüp) tür. Çünkü geçen yılki maçlarımız, sade bizim değil bütün seyircilerin gözünün önündedir. Acele yok. Gelecek yıl size ikinci küme şampiyonluğunu da vermiyeceğiz.

Eyüp birinci soliçi *Zekâi Tolan*

Bereket versin ki Ragbi oyunu bizde taammüm etmemiş. Yoksa kan gövdeyi götürürdü.

NAPOLEON !

İPLİĞİN Pazar
ÇIKARILD

NAPOLEONUN AŞK MEKTUBLAR

Geçen sayının devamı :

Moskova 15 Eylûl.

Sevgili İmparatoriçe!..

31 tarihli mektubunu aldım; ve görüyorum ki Smolensk'den sana yazmış olduğum mektubu almışsın. Evvelki gündenberi Moskovada bulunuyorum. Bu şehir Paris kadar büyüktür. Burada 1600 kilise ve binden fazla güzel saraylar vardır. Asılzadeler şehri bırakıp gitmişlerdir. Birçok tüccar dahi şehri terketmeğe icbar edilmiştir. Şimdi şehir içinde yalnız halk kalmıştır. Sıhhatim tamamile yerindedir. Nezlem kâmilen geçti. Düşman Kazana doğru çekiliyor. Muharebe neticesinde Moskova elimize düşmüştür; ve bu husus bizim için parlak bir zafer teşkil eder.

Bütün mevcudiyetile senin olan
Napoleon

Halbuki yangın bir tazaftan yayılıyordu. İki gün sonra artık onu söndürmek mümkün olmıyacaktır. Napoleon Moskovadan Marie Louise'e şu ikinci mektubu yazdı:

Moskova 18 Eylûl.

Sevgili Marie!.. Bundan evvel sana Moskovadan bir mektub yazdım. Ancak o mektubda şehri gereği gibi tavsif edemedim. Moskovada Elize sarayı gibi güzel olmak üzere 500 saray vardı; ve bunların hepsi de son derece muhteşem surette ve Fransız üslûbunda tefriş edilmişti. Bunlardan maada imparatora mahsus birçok kasırlar, kışlalar ve büyük hastaneler de bulunuyordu. Halbuki şimdi bunlar tamamile mahvolmuştur. Yangın dört gündenberi büyük bir şiddetle devam ediyor. Bütün ufak evler ahşab olduğundan kav gibi yanıyorlar.

Ruslar mağlubiyetlerinden dolayı, gazeplerini zabtedemeyip, bu güzel şehri ateşe verdiler. 200,000 kişi büyük bir meyusiyet içinde başıboş sokaklarda dolaşıyor, ve tahribat yapıyorlar. Her tarafta yağmacılık ile uğraşıyorlar. Mamafi ordunun ihtiyaçları için lâzım gelen şeyler var. Birçok servet meydana çıkarılmıştır. Bu gibi karışıklık zamanlarında herkes yağmacılıkta serbest bırakılır.

Rusların zayiatı hadsiz hesabsızdır. Ticarî muameleler tamamile durmuştur. Bu yağmacılar, ahaliyi dahi tulumbaları zabt veya tahribe sevkediyorlar.

Benim nezlem geçmiştir. Sıhhatim yerindedir. Allaha ısmarladık sevgili dostum.

Bütün mevcudiyetile senin olan
Napoleon

Kolinkur ve Narbonne iyi düşünmüşlerdi. Muharebe bu sene bitmiyecek, 1813 senesine beklenilecektir. Halbuki nerede karargâh kurulacaktır? Bütün Moskova yanmış, barınılacak yer kalmamıştır. Şimdilik hava iyi gidiyorsa da, böyle devam edemez. Bu esnada Moskovadan Petersburga bir mektub gitti. Belki Çar Aleksandır sulha amadedir.

Napoleon intizar halinde bulunuyor. Halbuki aklı Fontainblau'da, Montmorency'de, Paris Opera'sında.. velhasıl Marie Louise'in bulunabileceği yerlerde dolaşıyor. Üç haftadanberi Marie Louise'den mektub almamıştı. Belki de bundan sonra ancak altı haftada cevab alabilecek. Kendisi ise her gün mektub yazıyor.

Moskova 6 Birinciteşrin.

Sevgili dostum Louise!

19 tarihli mektubunu şimdi aldım. Anversin panoramasından hoşlandığından dolayı çok sevindim. Moskova yangınını da pek muhteşem bir panorama idi. Niçin Operada (Jerusalem) piyesini görmek istemiyorsun ? Bu piyesinin çok güzel bir opera olduğu söyleniyor. Git, gör, eğlenirsin. Burada hava Pariste olduğu gibi pek güzeldir. Mükemmel bir Fontainblau havası yapıyor.

Küçük kıralı benim için üç defa öp. Emin ol ki seni görmek, benim i büyük bir saadet olacaktır. Sen za bilirsin ki ben ancak senin yanın mes'ut olabilirim.

Allaha ısmarladık sevgilim.

Bütün mevcudiyeti ile senin o
Napoleon

Vakit geçiyor. Napoleon, kış ba mazdan evvel iki gün için Parise g mek istedi. Halbuki birdenbire kendisini gösterdi. Şiddetle kar y mağa başladı. Artık vakit geçmi Çar Aleksandır'dan da bir cevab g medi. Bu sebebden dolayı ileri harek karar verildi. Napoleon bu esn Marie Louise'e şu mektubu yazdı:

Moskova 19 birinciteşrin sa saat 7.

Sevgili Louise'im,

Piştarları teftiş için ata bindi esnadadır ki şu mektubu yazıyor Burada hava sıcakdır. Pariste m ayında hava nasıl olursa şimdi bu da öyledir. Gayet güzel bir güneş v Henüz soğuk yüzü görmedik. Ş ikliminin şiddetlerini henüz bilmiyo Derhal kışlık karargâh kurmak ta vurundayım; ve ümid ederim k zaman Lehistana gelebilirsin, ben seni görürüm. Küçük kıralı benim öp, ve senin hakkında derin muhabbet besleyen zevcinin duyg rından asla şüphe etmez.

Napoleon

Ogün Fransız ordusunun büyük kısmı, parlak bir güneş altında ha hesabsız ganimetler ile geri çekil başladı. Napoleon'un plânı Ru henüz takibe başlamazdan ev Smolensk'e varmak, ve orada Lehistana çekilmekdi. Ancak, ya meselesinden dolayı, ordunun geri kilmesi gecikti. Ruslar Fransız ord nun nereye gittiğini bilmemek piştarlarına taarruz ettiler. Napo 25 birinciteşrin sabahı Borowsk ka gâhında bulunduğu esnada, ka Eugène Beouharmois'in 18,000 ask 50,000 Rus ile harbe girişmiş olduğ ve vahim bir vaziyetde bulundu işitdi. Ertesi günü Marie Louise mektubu yazdı:

(Arkası

DELİKANLIM ÜZÜLME!

DERDİN ÇOK MU BÜYÜK GÜZEL KIZIM?

YARIM AY'IN PAMUK NİNEsine MEKTUB YAZ! DERDİNE ÇARE BULUR

Bay Husameddin Nuri!

Çocuğum..

Mektubunu aldım. Yazıların beni düşündürdü. Doğrusunu istersen, derdini söylediğin kadar büyük bulmadım. Bu mes'ele üzerinde yürüyeceğin iki yol var.

Birincisi: Üç senedenberi romantik bir aşkla sevdiğin genç kıza, bütün cesaretini toplayarak, aşkını açmak ve ondan hakkındaki fikirlerini almak. Eğer genç kızın sana ufak bir bağı varsa aşkını hiç birşeye feda etme..

İkicisi: Eğer bununla istediğin sona varamazsan, duygulu gönlünde yanan sevdanı, iradenin yağmurlariyle serinletmek. Sonra mademki yazıcısın, bu güzel aşkı coşgun kaleminle kâğıt üzerine dök; nefis bir roman olur.. Çocuğum sana son sözlerim şunlardır: Yaşayışının daha ilk adımlarındasın, bu ilk adımlarla kendini sakın üzüntülerin akışına kaptırma.. Başın derin düşünceli, vücudun sağlam olursa, yaşayış yolundaki döğüşlerden ziyansız çıkarsın.. Ve unutma ki! Pamuk Nine artık senin de dostundur..

Bayan M. G.

Kızım..

Yazıların bende senin mini mini bir kız olduğun tesirini bıraktı. Eğer hakikaten böyle küçücek bir kızsan; elini sevda işlerinden çek derim.. Yoo, eğer yaşı büyük yüzü çocuk görünüşlü insanlar gibi, yazının bende bıraktığı tesir yanlışsa; o zaman sevgilinin sana yeniden yaklaşması için çareler söyleyeyim! İlk yapacağın iş delikanlıdan kaçmaktır. İnsanlar gölge gibidirler. Kaçtıkça kovalanırlar.. Bunu bir kez dene.. Eğer istediğimiz sonu elde edemedinse, ona birdenbire bütün sıcaklığınla, samimiyetin ve sevginle dön. Onunla ilk tanıştığın vakitlere aid hatıraları hatırlatmağa çalış!... Bazan yerinde söylenmiş küçük bir söz, ufacık bir çiçek, ölmüş sanılan aşkları diriltir, kopmuş sanılan bağları bağlar. Sonra bütün zekânı topla. Düşünerek hareket et. Neticenin yüzde yüz istediğin gibi olacağına emin olabilirsin kızım.

Nişantaşı Bayân H. N.

Yavrum.

Ufacık mektubunu aldım. Derdin de mektubun gibi ufacık.. Delikanlının sana neden darıldığını biraz düşünsen anlardın. Hiç üzülme! Küçük sevdalılar hırçın olurlar. Darılmak için sebepler, didişme için vesileler bulurlar. Senin sevgili de bu hırçın yaramazlardan biri galiba. Madam ki bir mektup yüzünden darışıldınız, bir mektup yüzünden de barışabilirsiniz. Bu öğüdlerimi okur okumaz masanın başına geç. Ona "sevgilim" diye başlayan sıcak, candan bir mektup yaz. Mektubun içine: sebepsiz dargınlığı dağıtabilecek bütün güzel düşünceleri, tatlı sözleri sıkıştır. Göreceksin ki seni üzen yaramaz sevgili, bu güzel mektupla heman yola gelecek. O zaman bana hakkın varmış Pamuk Neneciğim!.. öğüdlerini dinledim ve barıştık diye yine ufacık bir mektup göndermeyi unutma sakın.

Bay X İks

Delikanlım..

İlk söyliyeceğim söz: kurduğun güzel işi aşka dahi feda etmemektir. Bunu söylerken Pamuk Nine amma da merhametsizsin deme sakın. Eğer ben sana oğlum işini boz, bir bankaya altmış lira maaşlı memur gir desem, benim tecrübelerimin ne kıymeti kalır. Senin, görünüşe aldanan, yaldızlı isimlere kıymet veren ahbapların, kızlarını sana vermiyorlarsa, ben de onlara iyi bir not vermiyorum. Şimdi sana günün felsefesini yapacak değilim.. Sevgilini bir kenara çek; ona seni sevip sevmediğini sor.. Eğer seni seviyorsa kazancından.. paranın yeni kurulan yuvaların ne kadar ihtiyacı olduğundan bahset.. Ve eğer kız bunları memnuniyetle dinler, bütün sebep olarak ailesinin fikirlerinin ortaya sürerse, o zaman onu kandır. Kimseyle evlenmemesi için ailesine kafa tutsun. Bir zaman böyle geçerse, kızlarını seni sevdiğini anlayan aile yola gelir. Yo.. Eğer bu pilânlar para etmezse ve sen de kızı söylediğin gibi seviyorsan, sonra parasızlıktan şikâyet etmiyeceğini sözünün alarak, onların istedigi yolu tut. İşte sana bir kaç yol çocuğum. Allah dileklerini versin..

Akın spor kulübü No. 98 Habip.

Çocuğum şikâyetinde haklısin, fakat bunların satış için, sürüm için yapıldığı muhakkak. Arzularını bizim mecmuanın resim işlerile oğraşanına bildirmeyi vaad ediyorum.

Bayan Sacide Erşen.

Kızım..

[Besle kargayı gözünü oysun] derler. Evinize aldığınız kadın da bu nankör karga cinsindenmiş. Onu musip bir sebeple evden çıkarmaktan başka çare yoktur. Ancak o suretle rahat edebilirsiniz.

Pamuk Nine

Bay Naci Sadullah ahret yolcuları pavyonunda

◆

Hayata yeni doğanlar arasında

◆

Yalnız İstanbula değil, hayata bile küsenlerle bir arada

◆

filiz bile vermemiş şuurlarına, idraklerine, niçin bu kadar munis geliyor?

Bu sualin cevaplarını ben değil, ömrünün otuz yılını onların içinde geçiren Bay Cemil bile veremiyor. Çocuk ruhunun bu derin, içli ve acı sırrı önünde boynunu büküyor, ve :

— Kimbilir ? Diyor !

Diğer pavyonu geziyoruz. Bay Cemil Güren anlatıyor :

— Bizim maaşla tutulmuş süt annelermiz vardır. Bu yavruları; inek sütü içebilecekleri zamana kadar onlar beslerler. Altı, yedi yaşına kadar burada kalırlar. Ondan sonra muhtelif mekteplere veririz. Eskiden, bu çocukları hizmetçiliğe, ahretliğe veriyorduk. Fakat bu usulu kaldırdık. Şimdi çocukları sade evlâd edinmeye razı olanlara veriyoruz; hem de tabiî, ve bütün kanunî yollar dairesinde...

Fakat bu mecburiyeti koyuşumuzdan sonra istekliler yok dinebilecek kadar azaldı. Zira, zengin, aileler, bir piçi evlâd edinmeyi esaletlerine yediremiyorlar; sonra bu usul bazı ırz düşkünü serserileri de üzdü. Zira bu şerait dahilinde, aldıkları kızcağızları berbad edip sokağa fırlatamıyacaklarına üzülüyorlar.

Üçüncü bir pavyondan çıkarken Bay Cemil Güren:

— Bizim yapabildiğimiz hizmet, bu facianın şumulüne nisbeten, devede kulak kabilinden kalıyor!

Dedi. Ve ilâve etti:

— Meselâ Avrupanın birçok şehirlerinde, muazzam müesseseler vardır. Nameşru münasebetlerden çocuk peydahlayan günahkârlar; yahut doğan yavrularına bakmaktan aciz olan analar, oralara başvururlar. Onlar yüzlerinde kalın birer peçeyle gelirler, yavrularını bırakıp giderler. Çocuklarının adlarını kendileri korlar. Hatta, onların yavrularını istedikleri zaman bulabilmeleri için de, bir çok tedbirler alınmış, bir çok işaretler, âlâmetler tesbit olunmuştur.

Ve bu muesseselerde, çocukları getirenlerden, ne kim oldukları; ne getirdikleri çocukları nereden peydahladıkları, ne de niçin bıraktıkları sorulmaz bile.

Biz de ayni şeyi yapabilseydik; kurtaracağımız yavruların miktarı, bugünkünün hiç değilse de otuz, kırk mislini bulabilirdi.

Şimdi, yetişkince çocukların, hazin ve suçlu bir sükûnla karınlarını doyurdukları bir yemekhanedeyiz. Dibdeki masanın başında kıvırcık kumral saçlı, aydınlık beyaz yüzlü; iri yeşil gözlü

gürbüz bir kızcağız oturuyor. Altı yaşında ya var, ya yok. En koyu çocuk düşmanlarını bile; kucaklamak, öpmek koklamak arzusile coşturacak kadar şeker, şirin bir yavru. Yanına sokuldum. Bütün sorgularıma, alabildiğine kıvrak bir neş'e ile cevap verdi. Ayrılmadan evvel :

— Pakize, dedim, senin annen baban nerede ?

Bu sorgunun, onun küçücük yüzünde, ve gözlerinde bir şimsek hiziyle yarattığı fırtınanın dehşetini görseydiniz, ürkerdiniz. Eğer, bu kadar derin bir yaraya dokunacağımı tahmin etseydim; o sorguyu sormamak için dilimin taş kesilmesine razı olabilirdim.

Pakize, başı önünde düşündü, düşündü, düşündü. Sonra gözlerinden kopan iki iri inci, yanaklarından süzülerek yemek tabağına düşdü, ve o, birden yerinden fırladı; küçük ellerini küçük yüzüne kapayarak kapıya doğru koşdu.

Kimsesizler Evind

Bir Gün

— *Başı 11 inci sayfada* —

Onun gittiği yola dalan gözleri yanıyordu, ve ben, Bay Cemilin sö lerini duymuyor, düşünüyordum :

Bu zavallı yavrunun daha aydınla mamış idrakinde bile piç olma sızısı köklenmişti. Sabriyi öldüren d bütün ömrünü Darülâcezede geçirme tercih eden terzi Mustafanın ciğerleri çürük cevize çeviren de, ayni dert piç olmak !

Niçin? niçin bu cemiyet halâ piçl ayıp, piçliği suç, piçliği günah ve le sayacak kadar geridir? Necabet, asal

kötüğe iki adın geçmesine bağlı i niçin, dokuz silsilesi nüfusta müsec piçler var aramızda?

Niçin, meselâ bir zavallı su Pakizenin küçücük yüzü, cevap vere diği bir tek sualin önünde kızarıko koca bir cemiyet; cevaplarını vere yeceği bu kadar sual karşısında ut duymuyor ?

Buna ben değil, otuz yılını bu içinde geçiren Bay Cemıl bile ce veremiyor!

Ona teşekkür ve veda eder yazıma bir de hayırlı müjde katabil

istegile, aklıma gelen bir sual d sordum:

— Düşkün sanatkârlar için açıl ğı söylenen pavyon hazırlandı mı?

O, omuzlarını silkti:

— Amma garip sual sordunuz

Merakla sordum:

— Neden?

Bay Cemil güldü:

— O pavyon hazırlansaydı, dışar sanatkâr kalır mıydı a Bayım?

Evini bulmak, hiç te kolay olmadı. O; beni, hakikaten, umduğum kadar, hattâ umduğuman, bekledigimden çok daha iyi bir yüzle karşıladı. Ben, orada geçen ilk günlerimin sükûnuna kanarak; kırılan hayatımın, belki biraz sefilâne fakat rahat bir yola girdiğine inanmış gibiydim.

Elimdeki diploma ile iyi kötü bir iş te bulabileceğimi; ve tamamile ona yük olmaktan da kurtulacağımı umuyordum.

Hicran; çilelerden çilelere yuvarlanmış insanların vakitsiz bedbinliği, ve yürekten isyanile doğruldu, sakin gözleri yeniden kararmıştı:

— Fakat, dedi, maalesef bunda da yanılmışım... Meğer, bu yuvanın temiz görünüşünün arkasında da, iğrenç bir hakikat gizliymiş!

Zira, oraya sığınışımdan çok az sonra Hamide teyze, para sıkıntısından bahsetmeye, sızıldanmağa başladı. Her sabah erkenden çıkıyor, ve günün batısından çok sonra dönüyordu. Bu kadar zamanı nerelerde geçiriyordu? Ne yapıyordu? Peşinden koştuğunu söylediği "mühim bir para işi„ nin mahiyeti ne idi? Bilmiyor, sormıyordum bile! Döndüğü zaman hep ayni yorgun, kızgın, kırgın ve bedbin edayı takınıyor, akıl erdiremediğim bir sürü karışık aksiliklerden bahsediyor, ve:

— Velhasılıkelâm, bugün de boşuna geçti!

Diyordu. Sonra da, başını iki yana sallıyor, dudaklarını emilmiş pestil gibi sarkıtıyor, hayıflanıyordu:

— Aşınan tabanlarıma mı, zahmetime mi, yorgunluğuma mı yanayım?... Yoksa bu geceyi de mangalsız, yemeksiz geçirişimize mi? Kısmet denilen şey de; bir kere bağlandı mı, ne yapsan nafile kızım. Mübarek, dilsiz çenesi gibi, bir daha çözülmüyor vesselâm!

Ben, bütün bu söylenenlerin samimiyetine kanıyordum, hattâ; biçarenin fakir nafakasına ortak olduğum için; takatsız omuzlarına yük kesildiğim için üzülüyordum. Ve, midemin başımı döndüren boşluğunu da; iliklerimi zehir gibi sızlatan kupkuru soğugu da unutuyor, onu avutmağa çabalıyordum.

Bir gece eve her zamankinden oldukça geç döndü, içeri girer girmez:

— Gözün aydın, kızım! dedi. Ve her zamanki gibi başörtüsünü, mantosunu, hatta iskarpinlerini bile çıkarmadan; köşe sedirine ilişti, telaşlı telaşlı anlattı:

— Nihayet tali güldü yüzümüze kızım. Ben başka bir işin peşinden koşarken, Tanrı başka taraftan açtı kısmetimizi. Benim Emniyet Sandığına pek ucuza rehin edilmiş bir elmasım vardı. Bay Mustafa adında hayırlı bir

Günah Gönüllüleri

— Başı 3 üncü sayfada —

dostcağız, rehin bedelini ödeyip kurtardı onu oradan, iyi bir paraya da satın aldı. Fakat üzerinde toplu para yokmuş:

"Bankadan çekeyim de, akşama veririm!„ dedi.

Ben yarına bırakacaktım. Fakat yarın erkenden Adapazarına gidecekmiş. Şimdi gidip alacağız paraları.

Şüphelenmediğim bu müjde, beni çok sevindirmişti. Fakat onun, benim de beraber gitmeme lüzum görüşüne, mana verememiştim:

— Sen yalnız gitsen olmaz mı teyze? Dedim.

O, bu sorğumu bekliyormuş gibi, hiç düşünmeden cevap verdi:

— Bu saattan sonra evde yapyalnız kalman doğru değil. Kaç gündür sokağa adım attığın da yok. Gözün gönlün kararacak dört duvar içinde. Hem biraz hava alırsın; hem de ne zamandır yemek yemedin, paraları aldıktan sonra bir yere gider, iyice karnımızı da doyururuz.

Hicranın ondan sonra geçirdiği macerayı biliyordum. Zavallı çocuğu acuze ırz komisyoncusu, o karlı gecede, ta Eyupten Sirkeciye kadar yürütmüş. Hicran, içine ilk defa girdiği sabahçı işkembeci dükkânını; hamiyetli (!) teyzenin « benim de dinlediğim » sözlerini ve teklifini çok hazin bir duygu dilile anlattı, sonra:

— Seni gördüğüm zaman duyduğum sevinci tasvir edemem! dedi. Ne hayatından ümid kesilmiş bir sevgilinin, bir ananın, bir kardeşin kurtulduğunu görmek; ne de yıllarca peşinden koşulmuş bir emele, bir zafere, bir servete, bir şeye kavuşmak, bir insana, benim o anda duyduğum heyecanı veremez. Zira beni, içine atıldığım o müthiş uçuruma yuvarlanmaktan, seni tam o anda karşımda bulmaktan başka hiçbir tesadüf... Daha doğrusu hiçbir mucize kurtaramazdı Celâl ağabey...

Hicranın bu sözleri söylerken duyduğu masum, temiz, ve içten heyecan, kuru kuru yanan göz pınarlarıma koyu bir nezle yaşarıklığı getirmişti.

O anda: varlığımın olanca kuvvetini ve gayretini, Hicranı; ömrün felâketlerden uzak bir sahiline kavuşturmak yolunda harcamaya ahdetmiştim:

— Hicran, dedim, bütün insanların hayatlarında bir yokuş, ve bir iniş vardır. Senin ömrünün çok erken başlayan yokuşu, bir düz duvar kadar da dikmiş. Fakat bereket ki çok sürmedi. Hayatının bundan sonraki inişi; hırpalana hırpalana tırmandığın o dikenli yokuşun bütün yorgunluklarını, acılarını unutturacak kadar arızasız, ve çiceklidir.

Ve, kapalı storların arasından sızan günün ilk ışıklarını göstererek, güldüm:

— Bu; seni gözleri yaşlı bulan son şefak olacak Hicran!

***

İkinci Kısım

Nişantaşında kiraladığım küçük apartman daireciğine taşınışımızın tam yirmi birinci günü oluyor. Hiç haber vermeden hazırladığım bu sürperiz, Hicranı tahminimden çok fazla sevindirdi. Onun sevinci bana; apartmanı iyi kötü döşeyebilecek eşyaları alabilmek için girdiğim ağırca borcun, endişesini unutturdu.

Bu, daha boyaları iyice kurumamış yepyeni apartmanın odaları da, hakikaten gönül ferahlatacak kadar geniş, aydınlık, şirin ve temiz.

İhtiyar bir de kadıncağızımız var. Hicran; Anadoluya tayin olunan eski bir dostun kapadığı evden artakalan bu görmüş geçirmiş kadıncağıza, bir hizmetçiden ziyade bir ana muamelesi yapıyor. Binnaz Hanım; girdikleri muhitleri hiç yadırgamayan insanlardan... Fıkır fıkır, sıcacık kanı, ikimizle de çabuck kaynaşıverdi. Hem; ilerlemiş yaşına, hafif bükülmüş beline; hafif çıkmış kamburuna, ağarmış saçlarına rağmen öyle hamarat, titiz, ve içi tez bir kadın ki, insan onu; ihtiyar makiyyajı yapmış genç bir aktris sanıyor.

(Arkası var)

Elbiseyi şik gösteren, endamın tenasübüdür...

Bütün dünyada tenasübü inceltme, güzelleştirme ve gençleştirme hassalarile tanınmış olan J. ROUSSEL genlerini (Gaines) giyerseniz, elbiseniz stil, güzellik ve şiklık kazanacaktır. Gen: dantelâlı sutyenle beraber olan ve son zamanlarda çok rağbet bulan en son moda korsedir.

Mağazalarımızı ziyaret ediniz veya 6 No.lu kataloğu isteyiniz.

J. Roussel Paris

166, Bd Haussmann

İSTANBUL

Beyoğlu Tünel Meydanı No. 12

İstiklâl Caddesi No. 385

liyor.. Avar atlılarının sert naraları, korkunç akisler husule getiriyordu.

Hâkan Bayan, küçücük bir tepe üzerinde duruyor.. Muhtelif yollardan sel gibi akıp gelen, ve sonra, kumandan (Kaoça) nın kısa bir işaretile Bizans surlarının muhtelif kapılarına doğru ilerleyen süvarileri, seyrediyordu.

Geçen askerler, halis Avar kanını taşıyan hassa ordusu süvarilerinden maada, Hâkan Bayan'ın hükmü altına giren: Kepit, Rus, Bulgar, İsklavon ve daha birçok cenkçi milletlerin atlılarından mürekkeb bulunuyordu. Uzun mızraklarını biribirlerinin omuzlarından ileri doğru uzatan... Ve adeta, dizdize sıkışık bir nizamla geçerlerken, vücudlarını ve başlarını dimdik tutan bu süvariler, (Hâkan Bayan) a, gittikçe artan bir gurur veriyordu.

Bizans surları içinde klise çanlarına karışan feryadlar devam ediyor, vakit vakit rüzgârın önüne katılarak derin ve acıklı bir oğultu halinde sürüklenüp, gidiyordu.

Birdenbire surlar tarafından bir atlı belirdi.. yıldırım gibi sür'atle Hâkanın önüne geldi.. elini ileri doğru uzatarak selâm verdi.

Hâkan sordu :

— Ne var, Alper ?..

— Hâkanım !.. İmparator tarafından gönderilen bir heyet, seni görmek istiyor.

— Getir.

Alper, tekrar Hâkanı selâmladı. Atını geri çevirerek şiddetle mahmuzladı.

*
* *

Atlıların geçişi bitmiş.. sıra, ordunun hizmet işlerinde kullanılan yayalara gelmişti. Bunlara, askerden ziyade, hizmet kıt'aları denilebilirdi. Ve bunlar, daha karışık isimli olan melez milletlerden mürekkebti... Fakat Avar askerlik disiplini bunları da birer seyyar makine haline getirmişti. Hafif silâhları, omuzlarında taşıdıkları muntazam dürülmüş eşyalarile, manga kolu nizamında büyük bir intizamla geçmekterdi.

Hâkan Bayan, birnenbire titizlendi. Başını, birkaç adım geride, atlarının üstünde dimdik duran maiyet kumandanlarına çevirdi. Kırbacının ucuyle bir yaya neferi gösterdi :

— Çarığının bağını iyi bağlamamış olan şu nefer için, zabitine yüz değnek.

Emrini verdi... Belki de bu çapaçul neferin ordusunda bulunmaması için, başını kesdiriverecekti. Fakat, önünde Alper olduğu halde, üç Bizans atlısı, sür'atle gelmişler.. atlarından inmişler.. Hâkanın atı önünde, diz çökerek başlarını eğmişlerdi.

Avar Oğlu

— Başı 15 inci sayfada —

Hâkan, atının üstünde, tunç bir heykel gibi duruyor, dizine dayadığı sağ yumruğundan uzun bir kırbaç sarkıyordu. Arguvanî ipek gömlekler giymiş; başlarındaki büklüm büklüm saçları, altın tokalarla süslenmiş Bizanslılara sordu :

— Ne istiyorsunuz ?..

En yaşlıları, sağ elini, Hâkanın bindiği atın tırnağına dayadı :

— İki şey dilenmeye geldik, haşmetpenah !...

— Nedir ?..

— Merhamet... Sulh...

— İmparatorunuz, benden kaçtı. Kaçanlara, merhamet edilmez... Gene o imparatorunuz, şu surlar arkasına kapandıktan sonra, kendisini takib eden askerlerimin üzerine ok yağdırdı. Bu suretle harbe sebebiyet verenlerle, kolay kolay sulha girişilmez.

Bizans elçisi, başını kaldırdı. Hâkan Bayan'ın çatılmış kaşlarına, çelik gibi sertleşmiş olan yüzünün hatlarına baktı.

— Haşmetpenah !.. Bizans, üç asırdanberi hertürlü tehlikeden uzak yaşıyordu. Şu gördüğünüz surların arkasında hergün, her saat neş'e ve saadet kaynayordu. Fakat şimdi... lütfen bir ân için kulaklarınızı, Bizans surlarına çeviriniz.. Oradan gelen sesleri dinleyiniz... Size, hiçbir ihanette bulunmayan Bizans halkına, merhamet ediniz.

İhanet... Bu bir tek kelime, Hâkanın kalbine kızgın bir bıçak gibi girmişti.

Bizans elçisi, inleyen sesile devam etti :

— Ne istiyorsunuz, Haşmetmaab !.. Mal mı, para mı, toprak mı ?.. Haşmetli imparatorum, sizi memnun etmek için herşeyi takdime hazır. İsterseniz, bütün Bizans hazineleri sizin olsun. Hududlardaki vilâyetlerin kumandanlarına şimdi emir gönderelim, onlar da sizin hükmünüze girmeye amade bulunsun. Yalnız Bizans... Yalnız şu surların içinde yaşayan halk.. Şu anda çektikleri korku ve helecanın ıstırabından kurtulsun.

Hâkanın dudaklarında acı bir tebessüm belirdi. Elindeki kırbacı, gözlerile beraber ufuklarda gezdirdi :

— Görüyor musunuz, şu askerleri?. Bunlar, benim ordumdur. Bunların arkasında kalan yerler, zaten benim sayılır. Şu halde, artık kumandanlarınıza emir vermeye ne lüzum kalır?... Bizans hazineleri... Onlara ihtiyacım yok. Sizin hazine diye kimbilir nerelerde muhafaza ettiğiniz şeyleri; b topraklar altına gömdürüyorum. T otuz iki milletin bütün hazinel benim atımın ayaklarına dökülmü Bunların hepsi, benim rink [1] ler gömülmüştür. Belki bu rinklerimin tanesi, sizin Bizansınızı satın alm bile kâfi gelir. Sonra.. İmparatorun zaten her sene bana seksen bin al vermeye mecburdur. Bunu verme takdirde, bütün ülkesi ve şehirl atlılarımın kılıçlarının ucuyla alt olur. Bütün şu sözlerim, size ş anlatmalıdır ki, ey Bizanslı elçile ne mal, ne para ve ne de topra Ben, buraya, bunlar için gelmed Sizin iki istirhamınıza karşı, benim bir tek arzum var. O da, Bizan girmek...

Üç elçinin vücudu titredi. Başl göğüslerinin üzerine düşüverdi...

Hâkan Bayan'ın gözleri parl Alev saçan bu gözler, üstünde h dumanlar tüten Bizans şehrinin üst dolaşdı. İradesine hâkim olamıya özengilerine kuvvetli basdı. At üstünde ayağa kalktı. Elindeki kırb havada savurarak şaklattı. Kızı dişlerinin arasından :

— Ben.. Bizansa girmek istiyor Hainleri, sinesinde saklayan Bizan

[ ] Avarlar, hazinelerini toprak alt muhafaza ederler ve bu mahzenlere (derlerdi.

(Arkası va

Dünyanın en eski tanınm markası olan BOTOT diş macu ve diş suyunu tercihan k nınız.

No. : 6 YARIM AY

Her ayın 1 inde ve 15 inde çık
İdarehanesi: Resimli Ay Basımevind

Telefon : 23607 Yıllığı 6 Ay
Abonmanı { Türkiyede 350 kr. 175 k / Dışarıda 20 İs. fr. 10 İs. f

Yazı çevirgeni: Emin Refik Müslümo
Basan: Resimli Ay Basımevi T. L.

Yüreğin Üzerine Kurulan Köprü

— Başı 19 uncu sayfada —

ustanın kurbanını bilmiyorsun demek?..

— Ne bileyim ben.

— İniltiyi duymuyor musun?. Nasıl inim inim inliyor su, derdli bir gönül gibi. Bu köprüyü kurarlarken iki kıyıdan başlamışlar ayakları atıp işlemeğe. Tam ortaya gelince, bir türlü yolunu yordamını bulup kavuşturamamışlar köprüyü. Her kez ortası çöküyormuş, tutmuyormuş. Ustayla kalfalar çok zorlamışlar kendilerini, boşuna gitmiş emekleri.

Ustayla kalfaları baş başa vermişler, düşünmüşler, taşınmışlar anam; yine kurban keselim demişler. Deve kesmişler, boşuna gitmiş. Burma boynuzlu toklular kesmişler, koçlar da gitmiş boşuna, birkaç tane de "sayis„ [1] katmışlar ilk kurbanların yanına. Tutmamış köprünün ayağı. Benim iki yakam nasıl kavuşmazsa, köprünün iki yakası da bitişmemiş biribirine. Boyuna çökmüş, çöke durmuş, yine ustayla kalfalar toplanmışlar.

— Ele güne bakamaz olduk, nideceğiz?. diye derd yanmışlar. İçlerinden biri atılmış, demiş:

— Arkadaşlar, bu su, kurbanı bizden istiyor. Yarın, biz olalım, bizim yakınımızdan olsun. Herkesten önce kim gelirse köprüye, onu atalım suya, üstüne de temeli başlayalım. Böylece sözleşmişler, and içmişler.

Devrisi gün ustayla kalfalar erkenden, gün ışımadan köprüye varmışlar. Bir de ne görsünler, ustanın genç ve güzel karısı bakraçla su almağa gelmemiş mi?.. Megerkim yeni gelin, kocası uyurken döşekten fırlamış, kocasına aş hazırlamak için su almağa gelmişmiş.

Kadın de eşini görünce şaşırmış. Hepsi duraklamışlar, dona kalmışlar köprünün taşları gibi.

Kalfalar ustanın gözlerine bakmışlar, usta bu köprüye, bir geçit vermeyen sulara, bir de güzel karısının yeşil gözlerine, güneşin ilk ışıkları altında başak gibi parlayan kumral başına bakmış; karnındaki bebeğini düşünmüş, birden kulağının zarını yırtan sesler çınlamış içinde:

— Ne vakte kadar yüzerek geçeceğiz karşıya..

Usta bir kez içindeki sesleri dinlemiş. İçindeki seslerle seslenen, içindeki seslerle beslenen bir ustaymış bu... Kalfalarına dönmüş: "haydi„ demiş.

Kalfalar, yeşil gözlü, kumral saçlı, turaç [2] alımlı, yeni doğan güneş gibi eşi kapdıkları gibi çukurun içine atmışlar. Başlamışlar üzerine harçla, kayaları yığmağa. Genç eşin iniltileri tükenmeden, köprünün iki yakasını kavuşturmuşlar. Bir türlü tutmayan köprünün ayağı da böylece tutunmuş.

Usta, türkü söyliyerek ilk geçen yolcuları dolu gözlerle süzmüş. Derken poyraz deli deli esmiş, köprü inim inim inlemiş. Bir deve uçmuş köprünün üzerinden. Usta, köprünün Torosa bakan yan duvarını yüceltmiş, geçerken görmüşsündür, Akdenize bakan yüzü alçak, Torosa bakan yüzü yüksektir..

Artık köprünün hiçbir eksiği kalmamış. Kalmamış ama, yine acı acı inlemeğe başlamış köprü. Kalfalar, ustayı bir söğüt ağacının dibinde köprüye, dalgın dalgın bakarken görmüşler, tasalarını söylemişler. Usta, dönmüş kalfalara, demiş:

— Tasalanmayın yoldaşlar, bu köprüyu ben, yüregimin üzerine kurdum. Yüreğimi ayak yaptım köprüye.. gam komayınız gönlünüze.. yürekle, canla işlenen yapılar çökmez.

Kalfaların yüreklerine serin su serpilmiş amma, yine yüzleri o kadar gülmemiş sormuşlar:

— Bu, iniltiye ne diyeceksin usta?

— Bu, inilti, beni özleyen eşimin sesidir. Sulara bakın, gözlerinin rengine özenüp göverdi.

Göksu oldu sular.. o, beni çağırıyor. Daha, benim bu suya kuracak köprülerim var. O çağ gelende beni kurban diye atar-ınız.

Bir kez bacının sözleri boğazında düğümlendi. Gözlerimiz perdelendi. Yine söze başladı:

— Suya Göksu dediler, ustanın eşinin gözlerine beziyor diye. Kırlar yeşirince köprünün ayakları üzerinde kızıl kızıl gelincikler.. mis gibi "hasret kavuşturan„ otları biter. Kış yaz üzerinden "hasret kavuşturan„ otları ayrılmaz.

O yıllardanberi töre olmuş. Köprü inileyince, kurban keserler, kasaplar suya ciğer atarlar.

Küçük Gönül bacının dizinden başını kaldırarak sordu:

— Bacım usta ne oldu?.

Küçüğün saçlarını karıştırarak:

— O günden sonra, onu gören olmamış yavrum, dedi. (Yerinden kalkmağa davranarak) Ben, geçe kaldım. Kalın sağlıcakla.

— Sen kal bacım, dedim. Ben az sokağa çıkayım.

Poyrazın kuruttuğu, çatlattığı dudakları gerilir gibi oldu, fakat asıl, gözleri güldü:

— Ciğer alacaksın, ciğer salacaksın.

— Öyle bacım, dedim.

— Babacığım, büyük ciğer at, beni almasın, senden ayırmasın.

❖

Issız sokaklardan geçtim. Islık çalan yel, meşin ceketimin arasından beni sokmağa çalışıyor. Gözlerimi açamıyorum küçük çakıllardan. Köprünün başına vardım, ortasına geldim. Toprak damlar, şahin görmüş çiller gibi sindikçe sinmişti. Kale, kanatları kırık bir kartal gibi boynu bükük.. köprünün ayaklarında bembeyaz köpükler, dizlerinde (hasret kavuşturan) otları var. Kıvrıla kıvrıla şahlanup çarpan su, saldırışında. Yanan alnımı poyraza verdim. Kulaklarımda bacının sıcak sesi, ustanın sözleri çınlıyor. Gözlerimi bağlıyor, genç eşin yeşil gözlerini söyleyen Göksu.. Köprü, bir tutsağın yüregi gibi diliniyor sanki bağrından, kumral saçlar gibi bulutlar dolanıyor biribirine.

Gözlerim ilişti suda ustanın yanan susuz gözlerine.

Ustanın gözleri böyle söyliyordu:

— Yürek verilmeden, elgünün hoşluğu olmaz!.. diyordu. Sular morlaştı. Sular korlaştı. Sular, susuz bir bakış gibi akıyordu. İçim sular gibi kabarıyordu. Uy sular, uy anam !...

[1] İki yaşında erkek keçiye verilen ad.

[2] Silifke, Mersin, Adanada yaşayan bir kuş.

Kadınlar Kongresi Dedikoduları

— Başı 5 inci sayfada —

ihtimallerile beraber, bütün dertler endişeler ve buhranlar da kalkacaktır. Hem de çok az bir zaman içinde.. Muhatabımın verdiği müjdeleri sizlere ulaştırmak isteği, beni sabırsızlandırıyordu. Bu itibarla ona aklıma gelen suallerin sonuncusunu sordum :

— Beyaz kadın ticaretine mani olmak yolunda ne gibi tedbirler düşünüyorsunuz.

O :

— Bu hususta, dedi, söz söylemeye henüz iyice hazırlanmış değilim....

Ve ilâve etti :

— Mamafih eğer yarın vaktiniz olursa uğrayabilirsiniz, size bu suallerinizin cevabını da verebilirim. Zira kongre yaklaşıyor... Bu itibarla, bu husustaki fikirlerimi de, bu gece not etmeyi kararlaştırmıştım zaten...

* * *

Merdivenlerden inerken; dünyayı allak bullak eden dertleri, bu kadar basit gören Avustralyalının sözleri bana, tarihî bir vak'ayı hatırlattı. İngiliz donanması Çanakkaleye dayanmış. Telâşlı Sadrazam, devrin padişahını görmek istiyor. Onu önleyen cahil kızlarağası sormuş:

— Nedir! Neye rengin sapsarı böyle:

Beriki :

— Neden olacak, demiş İngiliz donanması Çanakkalede..

Haremağası sormuş:

— Neresi bu Çanakkale?

Sadrazam; araba işin dehşetini anlatmak maksadile :

— Neresi olacak, demiş, üç günlük yol!

Arap hayretle ağzını açmış:

— Çanakkale buraya üç günlük yoldur da ne, diye yırtınıyorsun yahu?.

O, buraya gelinceye kadar Allah kerimdir elbet!

Bu cevabı alan biçare Sadrazam, ellerini havaya açmış ve:

— Hey Allahım!.. demiş, ne olur, şu arabın aklını yarım saat bana ver de, yarım saat rahat edeyim!

Bunu hatırlayınca da gayriihtiyari mırıldandım:

— Yarabbim, ne olur, şu Avustralyalı bayanın aklını yarım saat bana ver de, yarım saat rahat edeyim?

⁂

— Nereye efendim?

— Kartınız var mı?

— Yasaktır, bu taraftan?

— Oraya geçemez siniz?

— Bu taraftan bayım!.. bu taraftan?

— Çıldırdınız mı siz? Oraya girilir mi?

Dün bu, yukarıya yazdıklarıma benzer daha nice nice sualler soran yasakcılara cevap vermekten.. vesika, kart, hüviyet cüzdanı göstermekten.. meram anlatmaktan ne elimde, ne dilimde takat kalmadı.

Dünkü kongrede bir meraklı çıkıp ta üşenmeden bir hesap yapabilseydi; dinleyici, ziyaretçi, davetli hatta murahhas başına en aşağı iki yasakcı düştüğünü görecekti.

Bana öyle gelir ki, ürkek Abdülhamidin yüzlerce, eli tetikte nöbetçilerini atlatıp ta Yıldız sarayına dalmak; dünkü kongreye girebilmekten çok kolaydı.

Bilmem, bukadar sıkı terlibat alan bayanlarımız, bütün İstanbul halkının işi gücü bırakıp Yıldıza hücüm edeceğini mi sandılar?!... Ve yasakcılar, geri çevirecek kimse bulamamanın acısını, sayılı davetlilerden çıkarmıya mı kalkıştılar?

Kalabalıkta karşılaştığım rozetli, şık bir delikanlıya sokuldum, ve sordum:

— Bayım; "Beyaz kadın ticaretiyle mücadele komisyonu„ reisi bayan Nilinsi, nerede bulabilirim?

Muhatabım; kalın kaşlarını istavroz gibi çattı, beni hiddetle tepeden topuğa kadar süzdü, ve hiddetle gürledi:

— Ben bayım değilim?

— Affedersiniz paşam?

O, bir ayağını, gittikçe artan bir hiddetle yere vurdu:

— Siz paşalığın çoktan kalktığını bilmiyorsunuz galiba?

Bu sefer hiddet sırası haklı olarak bana geçmişti:

— E.. Nesin sen be mübarek? dedim.

O, takındığı edayı hiç bozmadan cevap verdi:

— Gözünüzü biraz daha açarsanız anlarsınız ne olduğumu?

O, hızlı adımlarla uzaklaşırken gözümü biraz daha açtım, ve anladım ne olduğunu. Meğer, kravatına, caketine, alâgarson kesilmiş saçlarına, edasına kandığım muhatabım; eteği belinde bir bayanmış.

Belden yukarısı erkek, belden aşagısı kadın: Tıpkı, masalların yarı insan yarı balık biçimli deniz kızları gibi.

Modayı sade Holivut yıldızları çıkarmaz a ?!.. Bu da "Yıldız„ modası olacak!

⁂

— Siz benim kim olduğumu biliyor musunuz?

— Bilmiyorum!

— Bilmiyor sunuz ki ben meşhur bay (×) ın karısıyım; ve siz dün bana hakaret ettiniz?

— Sizi bundan evvel gördüğümü hatırlıyamıyorum!

— Tabiî hatırlıyamazsınız ya!.. Hakkınızda hakaret suçundan, iki zabıt tuttuğumu da bilmiyorsunuz galiba?

Bu garip hitaba maruz kalan kimdir biliyor musunuz? Bir gün evvelki kongrede, çok çirkin bir muameleyle karşılaştığı için, bugünkü toplantıya peşinde bir muhafızla gönderilen muharrir Bayan Suat Derviş!... O, bugün, dünkü gibi sinirli değil. Muhatabını tepeden tırnağa kadar süzüyor, uzaklaşırken gülüyor:

— Zabıt tutturuşunuza diyeceğim yok. Fakat iki tane birden tutturuşunuza aklım ermedi Bir suretini de hatıra diye saklıyacaksınız galiba? Diyor!

⁂

— Sulhu temin, ancak halkı sulhperver bir terbiye ile yetiştirebilmekle mümkündür. Bundan sonra gelecek nesilleri, koyu birer harp düşmanı olarak alıştırmak lâzımdır.

Güldüm:

— Bu hesapça, sulhun tam bir emniyet altına alınması sizce, kaç seneye bağlıdır?

Uzunca düşünmesinden anlaşılıyordu ki bu sual, muhatabımın cevabını kolayca vermiye alıştığı sorgulardan değildi. Nitekim nihayet saatine baktı, ve:

— Pardon, dedi, komisyon saati geldi. Konuşmamıza başka bir zaman devam edelim!

Bu cevapla, uzaklaşan muhatabımın mazeretini kuvvetle tekzip eden duvar saati bile, eğleniyor gibiydi.

⁂

Yazımı bitirmeden, çok garip bulduğum bir hadiseciği ve bunun bana neler düşündürttüğünü yazmaktan kendimi alamıyacağım.

Yıldızdan, tıkabasa dolmuş bir Fatih - Harbiye arabası kalabâlığıyla ayrılan, hususî otobüsün kapısı dibine ben de sığınmıştım.

Tam hareket anında, bir memur inmemi hatırlattı ve:

— Siz yürüyebilirsiniz... Kadın yo[lcu] var! dedi.

Ben indim ve yerime, diri ca[...] gibi bir hatun sıkıştı.

Eğer memur beni:

Bir hasta, bir ihtiyar, yahut b[...] misafir var! deyerek indirseydi, h[...] gam yiyecek değildim.

Fakat, kadınların erkeklerle her h[u]susta müsavat iddia ettikleri bir ko[n]grenin tam kapısı önünde bu muame[le] bence, benden ziyade yerime bine[n] hatuna hakaretti.

⁂

Rumen murahhaslarının reisesi B[a]yan Mari Dimitriu, Romanyada dok[...] seneden beri çıkan Feministe isminde bir gazetenin müessisi, sahibi ve baş yazıcısı imiş.

Kendisinden gazetemiz için b[ir] mülâkat rica ettiğim zaman, büyü[k] bir nezaketle gülümsedi, ve:

— Müsaade buyurun, dedi, soyun[a]yım da öyle konuşalım! Bereket ki [...] bu sözlerile anlatmak istediği maksa[dı] çabuk tasrih etti, ve kafamı yan[lış] düşüncelere saplanmaktan kurtardı:

— Zira, madem ki fotoğrafçınız re[sim] sim çekecek, millî elbiselerimizi giye[...]lim!

⁂

Tam dağılmaya başlayan toplan[tı]dan ayrılmak üzereydim ki yaşlı b[ir] bayan eteğimden kavradı:

— Sizi, dedi, geldiğimdenberi a[rı]yorum. Neredesiniz?

O, ağzımı açmama vakit bırakm[a]dan, hayretimi art tıranbir sual sord[u]

— Hani resimlerim?

Meğer, muzip bir dostum; çok gü[]zel çıkmış bir resminin aslını aray[an] bu Amerikalı bayan "Milis'e, aradı[ğı] şeyin ben de olduğunu söylemiş.

Bunu sezince güldüm, ve merak[lı] bayana; bir hanımın elini öperke[n] resim çektiren muharrir Ercüme[nd] Ekremi göstererek:

— Yanlış madam, dedim, aradığı[]nız fotoğrafçı şu zattır.

⁂

Az incelmiş koyu esmer yüzün[e], katı derin bakışlarına, ve saray ca[ri]yelerinin yaşmaklarını andıran tül[lü] hotuzuna aldanan lokanta garsonla[rı] onun, hak müdafaasına gelmiş b[ir] memleket murahhası olduğunu kestire[]memişlerdi. Hattâ eğer, ona rehberl[ik] eden Bayan Emine Saffetin müdehale[si] olmasaydı, çok tuhaf davranacaklard[ı] Fakat bereket ki o, tehlikeyi ta[m] zamanında sezdi. Ve:

— Buraya falcıların girmesi yasa[k]tır! demeye hazırlanan garsonlara;

— Hişt, dedi, kendinize gelin! [...] kadınlar kongresine gelen Hindista[n] murahhasıdır!

Garsonlar, bu izahtan bir mâ[na] çıkarabilmiş değillerdi. Fakat, -sebebi[ni] anlamadan da olsa- hürmete mecbu[r] olduklarını hissetmek ferasetini göster[]diler. Ve şaşkın şaşkın uzaklaştıla[r]. Mütecessis Hindistan murahhası, savu[]turduğu tehlikenin bile farkına varma[]mış, hattâ ihtimal, garsonların şaşk[ın]lıklarını, anî olarak çok itibarlı b[ir] müşteri karşılamanın telâşına hamle[t]mişti.

TANRI GÜLÜNCE

Başı 13 üncü sayfada

İdealisttiler, fakat Fransız idealisti idiler. Vücutlarında ingilizlerin koyu, soğuk kanı dolaşmıyordu. Hayata lâkayıt değildiler, ruhları ingiliz ruhu olmadığı halde, İngiltereli bir aileden gelmiş Amerikalıydılar.

İşte onlarda bu saydığım vasıflar vardı. Neş'e için yaradılmış oldukları halde, bir telâkki sahibiydiler. Hem çok tuhaf bir telâkki! Mantıkla oynadılar, mantıkları şu idi. Fakat bundan evvel aramızda geçen bir münakaşayı anlatayım; Gautier Madeline de Maupinden bahsediyorduk. Bu kızı hatırlarsın, bu kız sevgilisini bir defa öpmüştü. Bir daha öpüşmek istememişti. Öpüşmeği bayağı bulduğu için değil, bilâkis tekrar edilirse, tadı kaçar diye korkuyordu. Yine bıkmak! O, ortaya bahis koymadan Tanrıya karşı bir oyun oynamak istemişti. Bu hal, Tanrının koyduğu kanuna mugayirdi. Ancak kanunlar, masanın üzerine konulmuş olmadığından, faniler bu kanunları öğrenmek için onlarla oynarlar.

Mantıklarına gelince; kadın ve erkek şunu iddia ederlerdi: "Niçin bir defa öpmeli? Mademki bir defa öpmek doğru bir hareketti. Hiç öpmemek daha doğru olmaz mıydı?„ Bu suretle aşkı canlı olarak muhafaza etmiş olurlardı, perhiz kalblerini daima çaptıracaktı... Belki onların bu temayülü irsî idi?. Zürriyetin bu gibi garip cilvelerine tesadüf edilmez mi? İçlerindeki şeytan sanatkâr bir fahişe.. soğukkanlı, küstah bir hal almıştı. Mamafi bilmiyorum, bildiğim şudur: Zevke karşı duydukları gayritabiî arzudan dolayı, zevkalmaktan vazgeçmiştiler.

Erkek diyordu ki: (bunu sevgilisine yazdığı bir mektupta okumuştum.) "Seni kollarımın arasında tutmak fakat sıkmamak, daima hasretini çekmek, hiçbir zaman sana malik olmamak, bu suretle daima sana malik olmak istiyorum. Evet sen daima benim yetişebildiğim noktanın ötesinde ol... Sana daima kavuşabilmek, fakat asla kavuşmamak; ve bu suretle sonuna kadar devam etmek... Daima taze kalmasını.. daima ilk heyecanı duymayı, isterim„ diyordu.

Tabiî mektup söylediğim gibi değildi. Aşk felsefeleri dudaklarımın eleğinden geçiyor. Ben neyim ki onların ruhlarına kadar gireyim? Derin bir karanlığın kenarında, patlak gözlerle ateşli kalplerinin sırlarını seyreden, bir kurbağadan başka birşey değilim.

Herşey iyidir, güzeldir... ona sahip olana kadar. Sahip olmak ve bıkmak ölüm beygirleridir, onlar dört nalı koşarlar.

Öyle yetiştirir ki zaman bizi,
Âdetlerle parçalarız, zevkimizin hararetini.

Bu soneyi Alfred Austin'den almışlardı. Bu sonenin adı: "aşk felsefessi„dir. Madline de Maupins'in biricik pusesi idi. Arkası nasıldı bakayım?

Öpüşelim ayrılalım; o kadar!..
Daha iyidir ölüm alçalmamızdan,
Kuvvetli iken zayıflamamızdan.

Fakat onlar daha akıllı davrandılar. Öpüşüp ayrılmadılar, öpüşmemeğe ve aşkın bu son haddinde kalmağa karar verdiler. Evlendiler. Düğünleri görülecek şeydi. Sırlarını saklıyorlardı. Yıllar gelip geçiyor; fakat zevklerinin harareti soğumayor, aşkları gittikçe parlak yanıyordu. Aylar, seneler geçiyor, ateş kanadlı kitara çalan peri daha fazla parlıyordu.

Herkes hayrette idi, onlar biribirlerine fevkalâde aşıktılar. Herkes onların bu haline imreniyordu. Mamafi bazı kadınlar çocuğu olmadığı için ona acıyorlardı. Bu da kadın kıskanclığının diğer bir şekli.

Bana gelince sırlarını henüz bilmiyordum, ben de gördüm onları ve hayret ettim. İlk zamanlar aşklarının geçeceğini zannediyordum. Fakat sonra anladım ki zaman geçmiş, aşk kalmıştı.

Artık meraktan çatlıyordum: bu sır ne idi? acaba aşkı hangi sihirli zincirlerle bağlamışlardı? Bu çabucak uçup giden periyi nasıl yakalamışlardı? Hangi ebedî aşk eksirini içmişlerdi? Bu ilâhi eksiri mayalayan kimin eli idi?.

Dediğim gibi meraktan çatlıyordum. Onları tetkike karar verdim, onlar aşk delisi olmuştular. Sonsuz bir aşk şenliği içinde yaşıyorlardı. Bu şenliğin, binbir gece masallarında olduğu gibi, şehrayinlerini yapıyordular... Kendilerini aşkın sanatına ve şiirine boğmuştular. Hayır! onlar sinir hastası değildiler, akılları ve sıhhatları yerinde idi. Sanatkârdılar, fakat imkânı olmayan şeye varmıştılar, ölmeyen arzuyu elde etmiştiler.

"Ben ise? bir çok defalar onları ve onların daimî aşk mucizesini görmüştüm. Şaşırup hayret etmiştim, fakat birgün„...

Carquinez birden bire durdu ve sordu:

" Aşkın bekleme zamanını„ okudun mu?..

Başımı salladım.

—"Page'in bir şiiridir. Bu şiir bana ipucu verdi. Birgün oturuyordum piyanonun yanındaki pencerenin kenarında. Ne güzel piyano çalardı. Değil mi? Güldu: "bizi görmeğe mi geldin, musik dinlemiye mi?„ Dedi. Hiç unutmam birgün bana: "muzik budalası„ demişti. Ne de iyi sesi vardı ya! O şarkı söylediği zaman ebediyete inanır, Tanrıya acır, onları ve onların hilelerini anlar gibi olurdum.

***

Senelerce eveli olan bu kadın ve erkeğin, henüz taze bir aşkla, genç aşıkların bilmediği bir ateş bolluğu ve olgunluğu ile şarkı söylemesi, Tanrıya karşı bir zaferdi. Genç aşıklar, bu uzun zamandan beri evli çiftin yanında, solgun ve kansız kalırlar. Her hareket, ve her sükûtta bol bol göz ve ses okşamalarını, ateşlerini, alev ve muhabbetlerini göreydin!.., aşkları adeta biribirlerini çekiyordu. Herbiri bir pervane gibi diğerinin alevi etrafında dönüyordu! Herhalde cazibe kanunundan daha kuvvetli bir fizik kanununa itaat ediyorlardı. Böyle olmasaydı nerede ise gözümün önünde vucutları biribirine karışıverecekti. Biribirlerine fevkalâde aşık dediğimiz sevdalılara, ehemmiyet bile vermiyorlardı.

Mevzudan çıktık, gelelim bu sırrın anahtarına: Birgün pencerenin kenarında otururken bir şiir kitabı buldum. Kitabın "Aşkın bekleme zamanı„ şiiri bulunan sahifesi, kendi kendine açıldı. Sahifede parmak izleri vardı, fazla kullanıldığından uçları kıvrılmıştı. Orada şu şiiri okudum:

Biraz ayrı durmak ne kadar tatlı;
Böylece biribirimizi daha iyi anlamak,
Bu birleşmenin, yumuşak, tatlı zevkini
tutmak!...

Sev, fakat henüz değil... Aşkımızı,
Mukaddes bir sır ile biraz daha saralım.
Sırrını bekliyerek gelecek yılların;
Henüz, henüz gelmeyen.. Fakat birgün..
Henüz değil.

Aşkımız biraz daha uzun sürsün;
Goncalanırsa heman ölecek!...

Onu dudaksız puselerle besle, uyusun;
Ölümü inkâr eden yanakların
Ah! Biraz daha, biraz daha!...

Kitabı parmağımın üstüne kapadım. Uzun müddet öylece hareketsiz kaldım. Şiirin verdiği parlak görüş beni sersemletmişti. Bu bir nurdu. Tanrının mezardan fışkırtdığı bir ziya okuydu. Onlar aşkı, bu gelip geçen hayatı, bu gençlik alâmetini tutmuşlardı.

Mısraları kafamda ezberlemiştim: "Bir gün, fakat henüz değil!... Ah sev, fakat daha dur.. Dudaksız buselerle besle onu, bırak uyusun!...„ güldüm. Ha! Ha!

Masum ruhları, beyaz hayaletler gibi, gözümün önünde canlanmıştı. Daha çocuktular, anlayamıyorlardı. Tabiatla oynaşıyorlardı. Tanrı ile alay ediyorlardı. Kâinatın akışını durdurmak istiyorlardı. Bir usul keşfetmiştiler, onu hayatın kumer masasına getirmişler, kazanmak istiyorlardı. „Dikkat edin!.. diye bağırdım. Tanrı masanın arkasında Tanrı icad ettiğiniz her vasıtaya karşı yeni kanunlar yapar. Kazanamazsınız!"

Tabii onlara işittirecek kadar bağırmıştım. Bekledim. Ergeç buldukları usulün faydasız olduğunu anlayacaklar, vazgeçeceklerdi. Tanrının kendilerine verdiği saadetle kanıp daha fazlasını istemiyeceklerdi.

Bekledim. Birşey söylemedim. Aylar gelip geçiyor, aşkları gittikçe keskinleşiyordu. Fakat onlar, bu aşklarını birleşerek söndürmiyorlardı. Onu, kendilerini tutarak besliyorlardı; ve o da gittikçe keskinleşiyordu. Bu o kadar devam ettiki, nihayet şüphe etmeğe başladım. Tanrı uykuda mı idi? Yahud ölmüş mü idi? Kendi kendime güldüm. Bu erkek ve kadın bir mucize yapmışlar, Tanrıyı

bile şaşırtmışdılar. Etlerinin isteklerine karşı koyup onu utandırmıştılar, ve tabiatın yüzünü karartmıştılar. Tabiatın ateşile oynıyorlardı. Fakat henüz yanmamıştılar. Ateş onlara tesir etmiyordu. Kendileri Tanrı olmuştular. İyiyi fenadan ayırmışlar, fenayı tatmıyorlardı. Kendi kendime soruyorum: "Acaba Tanrı da"mı böyle vücuda geldi?„ Diyorum ki ben bir kurbağayım. Bu gördüğüm harikanın parlaklığı, çamurlu gözlerimi kör etmiş olmalı. Ben düşüncemle mağrur idim.

Bunda, bu son düşüncemde de yanılıyordum. Onlar Tanrı değildiler; bildiğimiz kadın ve erkektiler. Arzu ile, Tanrının malik olmadığı acaip bir sanatla yoğrulmuş, hicran çeken ve heyecan duyan yumuşak bir çamurdular...

***

Carquinez bir cıgara yakmak için sözünü kesti; ve kaba kaba güldü. Tatlı bir gülüş değildi bu! Bu gülüş bir şeytan gülüşünü andırıyordu, dışarıdaki fırtınanın kulağına çarpan gürültüsünden çıkıyor gibi idi.

Ben bir kurbağayım, onlar beni nasıl anlayabilirlerdi? Onlar sanatkârdılar. Fakat biyolojist değildiler. Studyolarında işledikleri çamuru biliyorlardı; fakat kendilerinin hangi çamurdan yapıldıklarını bilmiyorlardı. Şunu itiraf etmelidir: çok yüksek bir oyun oynadılar. Daha şimdiye kadar böyle bir oyun oynanmamıştır. Ve oynanamıyacaktır.

Hiçbir aşık onların hissettiği saadeti hissedememiştir. Onlar aşkı puselerle öldürmemiştiler. Puseden sakınarak aşkı yaşatmış; bu sakınmayı heman heman aşkı arzu ile buğacak kadar ileri götürdüler. Ve ateş kanatlı kitara çalan peri, onları sıcak kanadlariyle bayıltıncaya kadar yelpazeliyordu. Bu aşkın sayıklaması idi. Azalmadı, çoğaldı, haftalarca.. aylarca.. yıllarca devam etti.

Evvelce hiçbir aşıkın hissetmediği bir şiddetle, tatlı bir heyecanla biribirlerini özliyorlardı.

Bir gün uyuklayan Tanrı uyandı, ve kendisiyle alay eden bu çifte baktı. Bir sabah bu kadın ve erkek biribirlerinin gözlerine baktıkları zaman, bir şeyin yok olduğunu gördüler... Bu yok olan; ateş kanatlı peri idi. O, geceleyin sessizce uçmuştu. Biribirlerinin gözlerine baktılar ve anladılar ki bu gözlerde biribirlerini alâkadar eden bir şey kalmamıştı. Arzu ölmüştü. Anlayor musun? Arzu ölmüştü. Halbuki öpüşmemişlerdi, bir defa bile öpüşmemişlerdi.

Aşk gitmişti. Artık onlarda ne arzu, ne hasret, ne tatlı bir ıstırap kalmıştı!...

Arzu ölmüştü. Geceleyin, soğuk bir yatakta kimsesiz ölmüştü. Onlar bile bunu görememiştiler. Ancak bunu biribirlerinin gözlerine baktıkları zaman öğrenmişlerdi.

Tanrı merhametli değildir. Am[…] affeder. Onlar masanın üzerind[…] bahisten vazgeçtiler. Geride, soğ[…] nazarlarla biribirine bakan kadın […] erkek kalmıştı. O sıralarda kocası öld[…] Bu Tanrının merhametidir. Mari[…] Fıskè o hafta içinde ölmüştü. Kurb[…] gittiği kazayı hatırlarsın. Kadının hatı[…] defterinde, kocasının öldüğü gü[…] yazılmış olan şu yazıyı gördüm:

"Öpüşmedik.. çünkü öpüşecek
Bir dakikamız bile yoktu.

— Ne korkunç hakikat, diye bağ[…]dım. Carquinez ise kadife ceketi[…] içinde, ateşin kızıllığı altında siya[…] gözleriyle hakikî bir şeytan gibi, be[…] olduğum yere mıhlamıştı.

—Nasıl hâlâ kazandılar diyor musu[…] Söylemedim mi?.. Ben biliyorum. On[…] da, senin bu dağlar arasında kazandığ[…] şekilde kazandılar.

Kendimi tutamadım:

— Sen de şehrin çılgın hayatı[…] yaşamakla Tanrıyı yeneceğim mi zann[…] diyorsun?

Carquinez başını hafifce salladı:

— Senin sakin bir köylü haya[…] yaşadığın halde kaybetmen; beni[…] kazanmamı icabettirmez. İnsanlar daim[…] kaybederler. Bazan kazanıyoruz zann[…] derler. Bu da Tanrının bir gülüş[…]den.. Tanrının bir cilvesinden baş[…] nedir sanki ??!....

YARIM AY'IN BİLMECESİ

Bayan Melekle Bay Rifat, Bay Nafizi almağa gitmişlerdi.. O gün hep beraber çaya gideceklerdi. Nafizi bir parça düşünce[…] ve dalgın buldular. Bay Rifat:

— Nafiz!.. canın bir şeye sıkıldıya benziyor?.. Nen var, ne oldu?..
— Daha ne olsun? Fikret bugün bana öyle bir oyun oynadı ki, beni tam iki saat koşturdu!..
— Allah allah!... Ne yaptı?
— . . . .

Cevapsız kalan bu suali yukarıdaki 12 resmin ilk harfleri aydınlatmaktadır.

DİKKAT: Okuyucularımızın pekçoğu gönderdikleri bilmecelere [İSTANBULDAN 4; TAŞRADAN 6 KURUŞLUK] pul koymaktadırlar. Buna hiç lûzum yoktur. Bilmece cevapları [BİR KURUŞ] pula tabidir. Yalnız zarfları kapamayınız ve bir kenarına iri harflerle [BİLMECE] diye yazınız.

No. 6 **YARIM AY** BİLMECE KUPONU No. 6

Bilmecemizi doğru çözenlere armağanlarımız: — Birinciye : Says markalı bir dürbün; İkinciye: Bir çift iskarpin; Üçüncüye: Markizet elbiselik; Dördüncüye: Futbol topu; Beşinciden on beşinciye kadar: İpek çorap, ipek mendil, kıravat, kolanya, podra; On altıncıdan kırkıncıya kadar: Yüz kuruşluk bir kitap; Kırk birinciden altmışıncıya kadar: Yetmiş beş kuruşluk bir kitap; Altmış birinciden sekseninciye kadar: Elli kuruşluk bir kitap; Seksenbirinciden yüzüncüye kadar: Yirmi beş kuruşluk bir kitap.

Dördüncü sayımızdaki bilmecenin doğrusu:

1) Kenarın- (na) bak bezin - (ni) al; anasın - (na) bak kızın - (nı) al.

2) Kimin arabasına binerse onun düdüğünü çalar.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada armağan kazananlar:

1 — İpekli elbiselik: İzmir Tuhafiye tüccarı Bay Osman Halid kızı Peyman Sesel; 2 — Erkek kostümlügü: İstanbul Şişli Halâskâr Gazi caddesi Melek apartımanı 11 No. Bay Fahir oğlu Cemal Paker; 3 — İpek şemşiye: Kars celep tüccarı Bay Mehmed kızı Bayan Naciye; 4 — Şapka: İstanbul Haydarpaşa lisesi 1488 Necdet Güneri; 5-7 — Kolanya: İstanbnl Ziraat bankası hesabı cari servisinde Bayan Semiha, İstanbul Alman lisesi talebesinden Neriman Niyazi; Ankara Keçiören Bay Fuad köşkünde Ayşe Şermin Akman; 8 - 10 — Eldiven: İstanbul Belediye sular idaresi abonman kaleminde H. Mecdet Aromay, Ereğli merkez mektebi beşinci sınıf 129 Mümtaz Engin, Bolu Nafıa başkâtibi Riza Omur; 11 - 13 — İpek mendil: İstanbul Dizdariye Kâtipsinan mahallesi Mescid sokak numara 10 Necla Günkut, İstanbul Kumkapı Saraç İshak ma. Bay Sadık kızı Saliha Yaltın, İstanbul Kasımpaşa Hacı Hüsrev caddesi numara 66 Aysel Ali; 14-15 — Kravat: İstanbul Pangaltı Rumeli caddesi Pellegrini apartımanı 6 numarada Bay Nazmi; İstanbul Nişantaşı Şişli Terakki lisesi sınıf 7 Neşet Eren.

(100 kuruşluk bir kitap kazananlar): Adana Gazi Paşa ilkmektebi beşinci sınıf Hakkı Şengör; Bursa Nasuh Paşa sokağı 8 numaralı evde Ahmed Sadık; İzmir Karantine ticaret mektebi 101 Behzad Okan; Üsküdar sulh ceza mahkemesi zabıt kâtibi Naşide Özgenç; Ankara Sağlık bakanlığı sınır ve kıyılar baş çevirgenliği memurlarından Şemşeddin Temiz Tanış; Konya tahrirat kâtibi Abdurrahman Önal balayı Behice; Kulp tüccardan Zeki Nafız oğlu Nabi Tunca; İstanbul kız lisesi 493 Harika Özerengin; Turgudlu hükûmet civarında 67 numarada Bayan Ferhunde Ali; Göksun ilkmektep okutanlarından Husameddin Utku;

(75 kuruşluk birer kitap kazananlar): Kırşehir asker mütekaidlerinden Bay Ali Rıza kızı Gülsüm Akın; İstanbul Bakırköy Muhasebeci sokak numara 45 Osman Şemsi; İstanbul Beyoğlu 37 inci mektep sınıf 2 Hakkı Batır; Yozgad Nafia mühendisi Necdet Nami Duru; Ankara Nafia Bakanlığı şoseler, köprüler reisliğinde Kâzım Erkat; Ergani inşaat fen memurlarından Bay Asım Şekip; İstanbul Üsküdar Selimiye kışla caddesi 3 numarada Faize Berker; ıstanbul Lâleli Mesih paşa caddesi Çobançeşme sokak numara 1 Seyfiye; Bolu Karamanlı mahallesi mütekaid Fuad kızı Müeyyed; İstanbul - İstanbul Erkek muallim mektebi 297 Davud; İstanbul Vefa lisesi 32 Oktay;

(50 kuruşluk birer kitap kazananlar): İstanbul Bebek numura 54 B. M; İstanbul İstiklâl lisesi İsmail Yalçın; Ardahan askeri müteahhidlerinden Bay Mustafa Rahmi oğlu Mukaddem Giray; ıstanbul Samatya Merhaba köşesi numara 49 Gemaleddin Sencar; Filibe Tabako tütün şirketi çevirgeni Bay Saim Refik; İstanbul Devlet Demiryolları Haydarpaşa magazasında Ulvi; İstanbul Cağaloğlu Yanıksaraylar caddesi numarn 19 Belkıs Erod; İstanbul Beyoğlu 14/16 numara muhallebeci Şükrü oğlu Osman; İstanbul Üsküdar Şemsi paşa yalı boyu numara 48 N. Artuç; Muradiye Belediye dairesi karşısında 23 numarada Yusuf Ziya eşi Bayan Mehpare;

(25 Kuruşluk birer kitap kazananlar): Erdek bakkaliye ve hırdavatcı Ömer Fevzi kâtibi Abdi Erdoğan; İstanbul Samatya Çardaklıhamam sokak 39 numarada Kâzım; İstanbul Şehir Tiyatrosu Saim Kalke;m İstanbul kız orta mektebi 169 Şaziye Akman; İstanbul Vefa lisesi 105 Mustafa; Ankara Ziraat bankası seyyar kontrol Bay Naci kızı Cemile Koçak; İstanbul Eyup Nişancı numara 4 Bayan Pakize; İstanbul Kasımpaşa Yeniçeşme Arda caddesi 45 N. Özbek; İstanbul Eyup Kurukavak caddesi 46 Nezahat Esat; Amasya orta okul 101 Y. Zeki; Urfa tüccardan Ercişli zade Mevlûd oğlu Mehmed Erdinç; Amasya manifaturacı Mısırlı zade Nureddin ve Ruhi; Adana erkek lisesi 81 Hicri Baysal; Amasya Seyfi zade Bay Kâzimden Bay Ahmede.

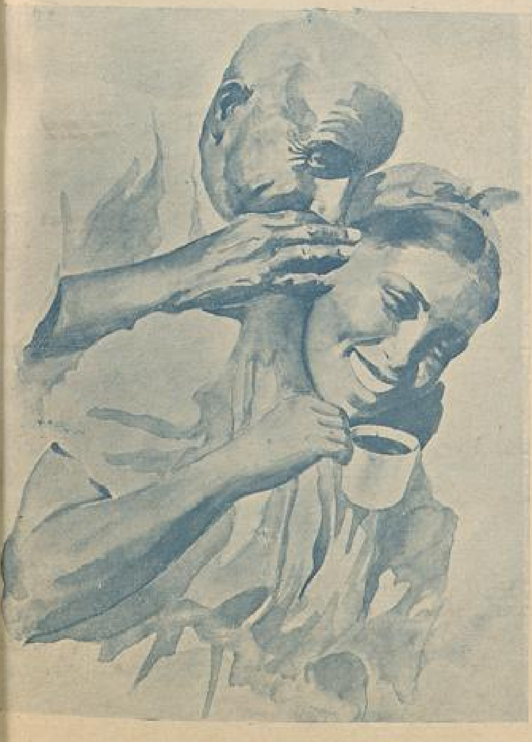

KURU

Kahveci

Mehmed

EF.

Mahdumları:

En nefis

kahveyi

satarlar.

ATA ATABEK

55. Bahçekapı — *Meydancık 55*

Telefon: 24203/2

İpekli - Yünlü - Kazmir. Tuhafiye: Şapka, Fanela, trikotaj. Manto, Dantela, Karyola. Muşamba. Yün. Kurdela, Makara. Billuriye. Oyuncak, Itrıyat, Çanta.

TARİH
MACERA
AŞK
HEYECAN
ROMANI

YAZAN:

PEYAMİ SAEA

A T T İ L Â

Peyami Safanın En canlı.. En heyecanlı.. En güzel yazılmış eserlerinden biridir. Büyük Türk Hâkanının tarihini, aşklar ve maceralarla yüklü kasırgalı hayatını, Attilâya yaraşan bir uslûpla tasvir etmektedir.

100
Kuruş
50 %

Basan ve Satan:

RESİMLİ AY BASIMEVİ T. L. O.

ISTANBUL

(Yarım Ay) okuyucularına büyük bir fırsat veriyor: Neşriyatından bu değerli eseri, yüzde elli tenzilât ile ve posta parası almadan kendilerine göndermektedir.

YARIM AY

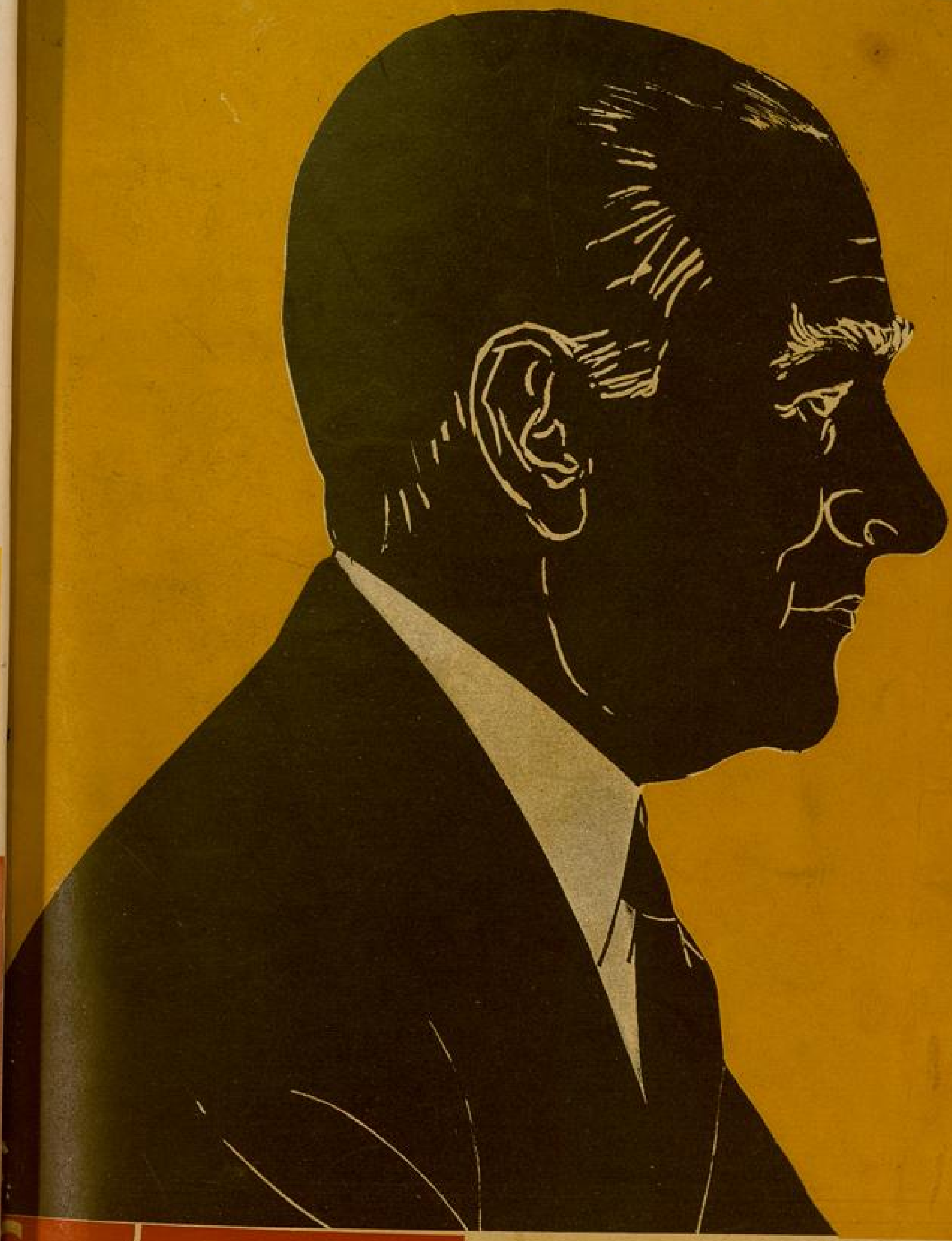

9
MAYIS
1935

10 KURUŞ

CUMURİYET
HALK
PARTİSİ
Büyük Kurultayı
İÇİN
Özel Sayı

RESİMLİ AY MATBAASI

YARIM AY'*ın bu sayısı, 9 - Mayıs - 1935 de Ankarada toplanan "Cumuriyet* **HALK** *Partisi Büyük Kurultayını,, kutlulamak üzere çıkarılmış Hususî bir Sayıdır. Sevgili okuyucularımız Mayısın 15 inci günü* **YARIM AY'** *ın 7 inci sayısını tekrar okuyacaklardır.*

CHP

YARIM AY

"Cumuriyet HALK Partisi Büyük Kurultayı„ için Özel Sayı.

9 MAYIS 1935

Yeni Türkiye devleti bir halk devletidir. Halkın Devletidir.

Kamâl Atatürk

Benim için bir taraflık vardır; bir tarafım. O da Cumuriyet taraftarlığı; fikrî, içtimaî inkılâp taraftarlığı.

Kamâl Atatürk

Cumuriyet Halk Partisi

MECDİ N. EREN

DÖRDÜNCÜ BÜYÜK KURULTAYI

Lideri: Büyük kurtarıcımız, sevgili Cumhuriyet Başkanımız Kamâl Atatürk olan «Cumuriyet Halk Partisi» nin, 9 mayısta Kamutay kurağında büyük bir Kurultayı toplanmaktadır.

İttihat ve Terakki Partisi, Osmanlı İmparatorluğu ile Birlikte Göçtükten Sonra...

Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte göçen (İttihat ve Terakki) partisi "1908 - 1918„ memlekette başladığı devrimi başaramadı; yanlış yollarda yürüyerek, şu güzelim Anayurdu, ölüm uçurumunun ta kenarına getirip bıraktı.

İttihatçıların 1918 de, çok ağır şartlarla imzaladıkları Monduros mütarekesile, C. Halk Partisinin 1922 de Mudanyada imzaladığı ünlü mütareke arasında geçen kara günleri daha unutmadık. Memleket baştan başa çiğnenmiş; içerideki düşmanlar, dışarıdan gelenlerle el ele vermişler, Türkü boğmak.. öldürmek.. mirasını bölüşmek için ne yapmak lâzımsa yapıyorlardı...

Ancak, onlar yalnız bir noktada aldanmışlardı: «Ölmekten korkmayan bir ulus, hiç bir zaman yokedilemez !..»

Türk ulusu sürünmek için.. tutsak olmak için yaradılmış değildi; on binlerce yılı aşan büyük tarihi, buna en güzel bir tanıktır...

Türkün kanında yaşayan bu özü, çok iyi tanıyan bir büyük asker, bir yiğit Türk, vatanı kurtarmak ödevinin, kendisini çağırmakta olduğunu gördü.

Düşünmedi.. ürkmedi.. yılmadı!.. İstanbulu bırakarak heman Anadoluya geçti!..

Bu özveren Türk; Abdülhamidin kötülüklerine boyun eğmeyen.. Meşrutiyetin elde edilmesinde en büyük rolleri çeviren.. 31 mart olgusunda Hareket Ordusunun başına geçen.. Trablusta İtalyanlarla savaşan.. Anafartalarda düşmanı denize döken.. büyük Kamâl Atatürktü!..

1919 da Anadoluya nasıl geçtiğini, ne zorluklar çektiğini; önce Erzurumda, sonra Sivasta tarihiğ kongreleri nasıl topladığını., Cumuriyet Halk Partisinin nasıl ortaya çıktığını, şimdi Büyük Şefin kendi dilinden dinleyelim :

K. Atatürk Anadoluya Geçiyor...

1335 (1919) senesi mayısının 19 uncu günü Samsuna çıktım. Vaziyet ve manzarai umumîye :

Osmanlı devletinin dahil bulunduğu gurup, Harbı Umumîde mağlûp olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır, bir mütarekename imzalanmış. Büyük harbin uzun seneleri zarfında, millet yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi Harbı Umumîye sevkedenler, kendi hayatları endişesine düşersk, memleketten firar etmişler. Saltanat ve Hilâfet mevkiini işgal eden Vahdettin, mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği denî tedbirler araştırmakta. Damat Ferid paşanın riyasetindeki kabine, aciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız padişahın iradesine tabi, ve onunla beraber şahıslarını vikaye

edebilecek herhangi bir vaziyete razı.

Ordunun elinden esleha ve cephanesi alınmış.. ve alınmakta...

İtilâf devletleri, mütareke ahkâmına riayete lüzum görmiyorlar. Birer vesile ile, İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbulda. Adana vilâyeti Fransızlar; Urfa, Maraş, Ayıntab İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konyada, İtalyan kıtaatı askeriyesi; Merzifon ve Samsunda İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta, ecnebî zabıt ve memurları ve hususî adamları faaliyette. Nihayet, mebdeikelâm kabul ettiğimiz tarihten dört gün evvel, 15-mayıs-335 de İtilâf devletlerinin muvafakatıyle Yunan ordusu İzmire ihraç ediliyor.

Bundan başka, memleketin her tarafında, anasır hıristiyaniye hafî, celî, hususî emel ve maksatlarının temin istihsaline, devletin biran evvel çökmesine sarfmesai ediyorlar.

Bilâhare elde edilen mevsuk malûmat ve vesaik ile teeyyüt etti ki: İstanbul Rum Patrikhanesinde teşekkül eden «Mavri Mira» heyeti, vilâyetler dahilinde çeteler teşkil ve idare etmek, mitingler ve propağandalar yaptırmakla meşgul. Yunan Salibiahmeri, Resmî Muhacirin Komisyonu; «Mavri Mira» hey'etinin teshili mesaisine hadim. «Mavri Mira» hey'eti tarafından idare olunan Rum mekteplerinin izci teşkilâtları, yirmi yaşını mütecaviz geçenler de dahil olmak üzere, her yerde ikmal olunuyor.

Ermeni patriki (Zaven) efendi de, «Mavri Mira» hey'etile hemfikir olarak çalışıyor. Ermeni hazırlığı da, tamamen Rum hazırlığı gibi ilerliyor.

Trabzon, Samsun ve bütün Karadeniz sahillerinde teşekkül etmiş, ve İstanbuldaki merkeze merbut «Pontos cemiyeti» suhuletle ve muvaffakiyetle çalışıyor.

Vaziyetin dehşet ve vahameti karşısında, her yerde, her mıntakada bir takım zevat tarafından, mukabil halâs çareleri düşünülmeğe başlanmış idi. Bu düşünce ile alınan teşebbüsat, bir takım teşekküller doğurdu. Meselâ:

Edirne ve havalisinde «Trakya-Paşaili» ünvanile bir cemiyet vardı. Şarkta; Erzurumda ve Elâzizde, merkezi umumîsi İstanbulda olmak üzere «Vilâyatı Şarkiye Müdafaai Hukuku Millîye» cemiyeti teşkil edilmişti. Trabzonda «Muhafazai Hukuk» namında bir cemiyet mevcut olduğu gibi Derseadette de, «Trabzon ve Havalisi Ademi Merkeziyet Cemiyeti» vardı. Bu cemiyet merkezinin gönderdiği murahhaslarla, Of kazasile Lâzistan livası dahilinde şubeler açılmıştı.

İzmirin işgal olunacağına dair mayısın on üçünden beri fılî emareler gören İzmirde bazı genç vatanperverler, ayın 14/15 inci gecesi, bu elim vaziyet hakkında müdavelei efkâr eylemişler; ve emri vaki haline geldiğine şüphe kalmıyan Yunan işgalinin, ilhakle neticelenmesine mani olmak esasında müttefik kalmışlar ve : «Reddi İlhak» prensibini ortaya atmışlardır. Aynı ge-

Maksadı milli uğrunda efradı milletin, menafii hususiyelerini istihkar emrinde gösterdikleri harikalar, ahfat ve ensalimizin ilelebet sermayei mefhareti olacaktır.
K. Atatürk

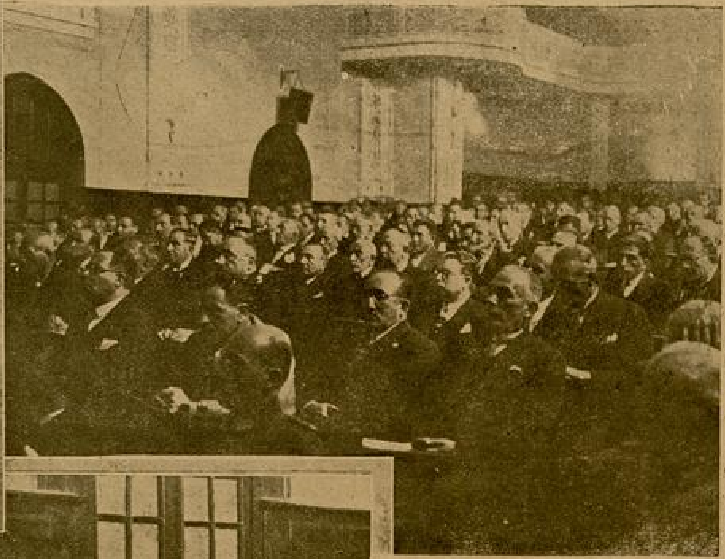

Büyük hadiseler fikirlerde büyük inkilâplar yapar.
K. Atatürk

C. Halk Partisinin Ulu Şefi Kamâl Atatürk — Parti programının büyük yeritincisi İsmet İnönü. Ulusal Korunma Bakanı Kâzım Ozalp

cede, bu maksadın teşmilini temin için İzmirde Yahudi maşatlığına toplanabilen halk tarafından, bir miting yapılmışsa da, ertesi gün sabahleyin Yunan askerlerinin rıhtımda görülmesile, bu teşebbüs ümit edilen derecede temini maksat edememiştir.

Bu cemiyetlerin maksadı teşekkülleri ve hedefi siyasîleri hakkında muhtasaran itayı malûmat eylemek muvafık olur mütalâasındayım.

«Trakya - Paşaili» cemiyetinin rüesasından bazılarile, daha İstanbulda iken görüşmüşdüm. Osmanlı devletinin izmihlâlini çok kuvvetli bir ihtimal dahilinde görüyorlardı. Vatanı Osmaninin inkisama uğrayacağı tehlikesi karşısında Trakyayı, mümkün olursa garbî Trakyayı da rabdederek, bir kül olarak İslâm ve Türk camiası halinde kurtarmağı düşünüyorlardı. Fakat bu maksadın temini için o zaman varidi hatırları olan yegâne çare: İngilterenin, bu mümkün olmazsa Fransanın muavenetini temin etmek idi. Bu maksatla bazı ecnebî rical ile temas ve mülâkatlar da aramışlardı. Hedeflerinin bir «Trakya Cumuriyeti» teşkili olduğu anlaşılıyordu.

"Vilâyatı Şarkîye Müdafaai Hukuku Millîye» cemiyetinin maksadı teşekkülü de; Şark vilâyetlerinde mütemekkin bilcümle unsurların dinî ve siyasî haklarının serbestii inkişafını temin edecek esbabı meşruaya teşebbüs etmek, mezkûr vilâyetler ahalii islâmiyesinin tarihî ve millî haklarını, indelhace, âlemi medeniyet huzurunda müdafaa eylemek; şark vilâyetlerinde vaki olan mezalim ve cinayatın esbabı ve avamili ve fail ve müsebbipleri hakkında bitarafane tahkikat icrasile mücrimlerin müsareaten tecziyelerini talep etmek; anasır beynindeki suitefehhümün izalesi ile kemafissabık revabıtı hasenenin teyidine gayret etmek, hali harbın vilâyatı şarkîyede tevlit ettiği harabi ve sefalete, hükûmet nezdinde teşebbüsatta bulunmak suretile, mümkün mertebe, çaresaz olmaktan ibaret idi.

İstanbuldaki merkezi idarelerinden verilmiş olan bu direktif dahilinde, Erzurum şubesi vilâyatı şarkîyede Türkün hukunu muhafaza ile beraber, tehcir esnasında yapılan suimuamelâtta, milletin kat'iyyen methaldar bulunmadığını, ve Ermeni emvalinin Rus istilâsına kadar muhafaza edildiğini; buna mukabil müslümanların pek gaddarane harekâta maruz kaldığını, ve hattâ hılâfı emir tehcirden alıkonulan bazı Ermenilerin hâmilerine karşı reva gördükleri muamelâtı, müdellel vesaikle âlemi medeniyete arz ve iblâğa; ve vilâyatı şarkîyeye karşı dikilen enzarı ihtirası hükümsüz bırakmak için çalışmağa karar veriyor.

— Vilâyatı Şarkîye Müdafaai Hukuku Millîye cemiyetinin ilk Erzurum şubesini teşkil eden zevat, vilâyatı şarkîyede yapılan propağandalar ve bunların hedefleri: Türklük — Kürtlük — Ermenilik mesailini; ilmî, fennî, ve tarihî noktai nazarlardan, tetkik ve tetebbu ettikten sonra, mustakbel mesailerini şu üç noktada tesbit ediyorlar:

1) Kat'iyyen muhaceret etmemek.

2) Derhal ilmî, iktisadî, dinî teşkilât yapmak.

3) Tecavuza maruz kalacak vilâyatı

Hâkimiyet: hiç bir mana, hiç bir şekil ve hiç bir renkte ve delâlette iştirak kabul etmez.

K. Atatürk

şarkîyenin herhangi bir bucağını müdafaada birleşmek.

***

"Vilâyatı Şarkîye Müdafai Hukuku Millîye„ cemiyetinin İstanbuldaki merkezi idaresinin, medenî ve ilmî vesaitle temini maksat edilebileceği hakkında, fazla nikbin olduğu anlaşılıyor. Filhakika bu yolda sarfı mesaiden geri durmıyor. Vilâyatı şarkîyede müslüman anasırın hukukunu müdafaa için (Le Pays) namında Fransızca bir gazete neşrediyor. Hadisat gazetesinin imtiyazını deruhde ediyor. Bir taraftan da İstanbuldaki Düveli Mütelife mümessillerine ve İtilâf devletleri başvekillerine muhtara veriyor. Avrupaya bir heyet izamına teşebbüs ediyor.

***

Bu izahattan sühuletle anlaşılacağını zannederim, ki Vilâyatı Şarkîye Müdafaai Hukuku Millîye cemiyetini vücude getiren mühim sebep ve endişe, vilâyatı şarkîyenin Ermenistana verilmesi ihtimali oluyor. Bu ihtimalin tahakkuku da, şark vilâyetleri nüfusunda ermenilerin haizi ekseriyet gösterilmesine ve tarihî hukuk noktai nazarından mukaddem telâkki ettirilmesine çalışanların, ilmî ve tarihî vesaikle cihan efkârı umumiyesini iğfale muvaffakıyetinde ; ve bir de müslüman ahalinin Ermenileri katliam eder vahşiler olduğu iftirasının hakikat şeklinde kabulü halinde olabileceği faraziyesi hakim oluyor. Binaenaleyh cemiyet, ayni esbap ve vesaitle mücehhez olarak hukuku millîye ve tarihîyeyi müdafaaya çalışıyor.

Karadenize sahil olan mıntakalarda da, bir Rum Pontos hükûmeti vücude getirileceği korkusu vardı. İslâm ahaliyi, Rumların boyunduruğu altında bırakmayıp, hakkı baka ve mevcudiyetlerini muhafaza gayesile, Trabzonda da bazı zevat ayrıca bir cemiyet teşkil eylemişlerdi.

Merkezi İstanbulda olan "Trabzon ve Havalisi Ademi Merkeziyet„ cemiyetinin maksat ve hedefi siyasîsi, isminden müsteban olmaktadır. Her halde merkezden ayrılmak gayesini takip ediyor.

***

Vücude gelmeğe başlayan bu teşekküllerden başka, memleket dahilinde daha bir takım teşebbüsler ve teşekküller de vukua gelmişti. Ezcümle Diyarbekir, Bitlis, Elâziz vilâyetlerinde, İstanbuldan idare olunan : "Kürt Taali cemiyeti„ vardı. Bu cemiyetin maksadı ecnebî tahtı himayesinde, bir Kürt hükûmeti vücude getirmekti.

Konya ve havalisinde İstanbuldan idare olunan : "Taalii İslâm cemiyeti„ teşkiline çalışılıyordu. Memleketin heman her tarafında "İtilâf ve hürriyet„ , "Sulh ve Selâmet„ cemiyetleri de vardı.

İstanbulda muhtelif maksatlarla hafi ve alenî olmak üzere, bir takım fırka veya cemiyet ünvanı altında teşekküller vardı.

***

İstanbulda mühim addolunacak teşebbüslerden biri: « İngiliz muhibler » cemiyeti idi. Bu isimden, İngilizlere muhip olanların teşkil ettiği bir cemiyet anlaşılmasın! Bence, bu cemiyeti teşkil edenler, kendi şahıslarını ve menfaati şahsiyelerini sevenler; v eşahıslarile menfaatlerinin masuniyeti çaresini Loyit Corc hükûmeti marifetile İngiliz himayesini teminde arayanlardır. Bu bedbahtların, İngiltere devletinin, kül halinde bir Osmanlı devleti muhafaza ve himaye etmek emelinde olup olamıyacağını, bir defa mülâhaza edip etmedikleri cayı teemmüldür.

***

İstanbulda bir kısım rical ve nisvan da, halâsı hakikînin Amerika mandasını talap ve teminde olduğu kanaatinde bulunuyorlardı. Bu kanaatte bulunanlar fikirlerinde çok ısrar ettiler, isabeti

C. Halk Partisi Başkan Vekili
İSMET İNÖNÜ

Büyük muvaffakiyetler kıymetli anaların yetiştirdikleri güzide evlâtlar sayesinde olmuştur.

K. Atatürk

Bizim, cihan nazarında en büyük kuvvet ve kudretimiz, yeni şekil ve mahiyetimizdir.

K. Atatürk

mutlakanın noktai nazarlarının tervicinde olduğunu isbata çok çalıştılar.

***

Bu izahatten sonra manzarai umumîyyei, daha dar bir çerçeve dahiline alarak, serî ve sehil bir surette, hep beraber müşahede edelim :

Muhasım devletler, Osmanlı devlet ve memleketine maddeten ve manen tecavüz halinde; imha ve taksime karar vermişler. Padişah ve Halife olan zat, hayat ve rahatını kurtarabilecek çareden başka bir şey düşünmüyor. Hükûmeti de ayni halde. Farkında olmadığı halde başsız kalmış olan millet, zulmet ve mübhemiyet içinde tecelliyata muntazır Felâketin dehşet ve sıkletini idrake başlıyanlar, bulundukları muhit ve hissedebildikleri tesirata göre çarei halâs telâkki eyledikleri tedbirlere mutavassıl.. ordu, ismi var cismi yok bir halde. Kumandanlar ve zabitler, Harbı Umumînin bunca minnet ve meşakkatlerile yorgun, vatanın parçalanmakta olduğunu görmekle dilhun, gözleri önünde derinleşen karanlık felâket uçurumu kenarında dimağları çare, çarei halâs aramakla meşgul..

Burada, pek mühim olan, bir noktayı da kayıt ve izah etmeliyim. Millet ve ordu, Padişah ve Halifenin hiyanetinden haberdar olmadığı gibi, o makama ve o makamda bulunana karşı asırların kökleştirdiği dinî ve an'anevî rabıtalarla muti ve sadık. Millet ve ordu çarei halâs düşünürken, bu mevrus itiyadın sevkile, kendinden evvel o makamı mualâyı hilâfet ve saltanatın halâs ve masuniyetini düşünüyor. Halife ve Padişahsız halâsın manasını anlamak istidadında değil.. Bu akideye muhalif, rey ve ictihat izhar edeceklerin vay haline! Derhal dinsiz, vatansız, hain, merdut olur..

Diğer mühim bir noktayı da ifade etmek lâzımdır. Çarei halâs ararken, İngiltere, Fransa, İtalya gibi düveli muazzamayı gücendirmemek esas gibi telâkki olunmakta idi. Bu devletlerden yalnız birile dahi başa çıkılamıyacağı

Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin asırlar süren tarihiyatının hulâsası; ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir.

K. Atatürk

vehmi, heman bütün dimağlarda yer etmişti. Osmanlı devletinin yanında, koskoca Almanya, (Avusturye - Macaristan) varken hepsini birden mağlûp eden, yerlere seren İtilâf kuvvetleri karşısında, tekrar onlarla husumete müncer olabilecek vaziyetler almaktan daha büyük mantıksızlık ve akılsızlık olamazdı.

Bu zihniyette olan yalnız avam değildi; bilhassa havas denilen insanlar böyle düşünüyordu.

O halde çarei halâs ararken iki şey mevzuu bahs olamıyacaktı. Bir defa İtilâf devletlerine karşı vaz'ı husumet alınmıyacaktı, ve Padişah ve Halifeye canla başla merbut ve sadık kalmak şartı esasî olacaktı.

***

Şimdi, efendiler; müsaade buyurursanız, size bir sual sorayım, bu vaziyet ve şerait karşısında halâs için, nasıl bir karar varidi hatır olabilirdi ?

1 incisi: İngiltere himayesini talep etmek,

2 incisi: Amerika mandasını talep etmek,

Bu iki nevi karar sahipleri, Osmanlı devletinin bir kül halinde muhafazasını düşünenlerdir. Osmanlı memalikinin muhtelif devletler beyninde taksiminden ise, kül halinde bir devletin tahtı himayesinde bulundurmağı tercih edenlerdir.

3 üncü karar, mahallî halâs çarelerine matuftur. Meselâ: bazı mıntakalar, kendilerinin Osmanlı devletinden fekedileceği nazariyesine karşı, ondan ayrılmamak tedbirlerine tevessül ediyor. Bazı mıntakalar da, Osmanlı devletinin imha ve Osmanlı memleketlerinin taksim olunacağını emri vâki kabul ederek, kendi başlarını kurtarmağa çalışıyorlar.

Bu üç nevi kararın esbabı mucibesi vermiş olduğum izahat meyanında mevcuttur.

***

Efendiler, ben, bu kararların hiç birinde isabet görmedim. Çünkü, bu kararların istinat ettiği bütün deliller ve mantıklar çürüktü, esassız idi. Hakikatı halde, içinde bulunduğumuz tarihte, Osmanlı devletinin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türkün barındığı bir anayurdu kalmıştı. Son mesele, bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı devleti, onun istiklâli, padişah, halife, hükâmet, bunlar hepsi medlûlü kalmamış bimana elfazdan ibaretti.

Nenin ve kimin masuniyeti için, kimden ve ne muavenet talep olunmak isteniyordu ?

O halde ciddî ve hakikî karar ne olabilirdi ?

Efendiler, bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da: **"Hâkimiyeti millîyeye müstenit, bilâkaydü şart müstakil yeni bir Türk devleti tesis etmek„**

İşte, daha, İstanbuldan çıkmadan evvel düşündüğümüz, ve Samsunda Anadolu topraklarına ayak basarbasmaz tatbikatına başladığımız karar, bu karar olmuştur.

***

Kamâl Atatürk'ün verdiği ilk direktif: "Sivasda Umumî bir Hey'eti Millîye toplamak„

18 Haziran 335 tarihinde Trakyaya verdiğim (direktif) de işaret ettiğim bir noktanın, tatbiki zamanı gelmiş bulunuyordu. Hatırınızdadır ki o nokta: Anadolu ve Rumeli teşkilât millîyesini tevhid ederek, bir merkezden temsil ve idare eylemek üzere, Sivasta umumî bir Heyeti Millîye toplamaktı. Bu maksadın temini için yaverim Cavad Abbas Beye 21 - 22 Haziran 335 gecesi Amasyada dikte ettiğim tamimin esas noktaları şunlar idi:

1 — Vatanın tamamiyeti, milletin istiklâli tehlikededir.

2 — Hükûmeti merkeziye deruhte ettiği mesuliyetin icabatını ifa edememektedir. Bu hal milletimizi ma'dum tanıttırıyor.

3 — Milletin İstiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

4 — Milletin hal ve vaz'ını derpiş etmek, ve sedayı hukukunu cihana işittirmek için, her türlü tesir ve murakabeden azade, bir heyet millîyenin vücudu elzemdir.

5 — Anadolunun bilvücuh emin mahalli olan Sivasta millî kongrenin serian in'ikadı tekarrur etmiştir.

6 — Bunun için tekmil vilâyetlerin her livâsından, milletin itimadına mazhar üç murahhasın, sur'ati mümküne ile yetişmek üzere, heman yola çıkarılması icabetmekdedir.

7 — Her ihtimale karşı keyfiyetin bir sırrı millî halinde tutulması, ve murahhasların lüzum görülen mahallerde seyahatlerinin mütenekkiren icrası lâzımdır.

8 — Vilâyatı şarkiye namına 10 Temmuzda Erzurumda bir kongre in'ikad edecektir. Mezkûr tarihe kadar vilâyatı saire murahhasları da Sivasa vasıl olabilirlerse, Erzurum kongresinin azası da Sivas içtimaı umumîsine dahil olmak üzere hareket eder.

Sivas Kongresi Toplanıyor.

Nihayet, efendiler; Ağustos içinde, her tarafdan bir takım murahhasların Sivasa müteveccihan hareket eyledikleri, ve kısmen Sivasa muvaselet etmeğe başladıkları anlaşıldı. Sivasa muvaselet eden murahhaslar tarafından, Sivasa ne vakit hareket edeceğimiz istifsar olunmağa başlandı.

Artık, Erzurumu terketmek lâzım geliyordu. Fakat şimdiye kadar verdiğim malûmattan müsteban olmuştur, ki Sivas kongresi, şark ve garp vilâyetlerinin ve Trakyanın - yani bütün memleketin - ittihadını temin gayesine matuf idi. Bu sebeple şark vilâyetlerinin, bu kongrede, murahhasları bulunmak icabederdi. Bu vilâyetlerden, Sivas kongresi için murahhaslar intihap ettirmeğe kalkışmak, gayri amelî bir fikirdi. Erzurum kongresini akdeden murahhasların, Sivasa tahriklerine kalkışmanın da mümkün olamıyacağı anlaşılıyordu. Zaten Vilâyatı Şarkîye Müdafai Hukuku namına mahallerinden salâhiyet almış olan bu murahhasların, daha umumî bir gayeye müteallik salâhiyetleri de yok idi. Ayni noktai nazardan, Erzurum kongresinin Sivas kongresine vilâyatı şarkîye namına bir hey'eti murahhasa göndermeğe salâhiyeti olamıyacağı da meydanda idi.

Yeniden murahhas intihap ettirmeğe kalkışmak, ne kadar gayri amelî idiyse, bir takım nazariyat çarçivesi içinde, sıkışıp kalmak dahi o kadar gayri amelî idi.

En basit ve amelî çare, "Vilâyatı Şarkîye Mudafai Hukuk Cemiyeti„, "hey'eti temsiliyesini„ Sivasa götürüp kongreye idhal etmekten ibaret idi.

Nihayet, heyeti temsiliye azası olarak: Erzurumdan üç kişi, Erzincan-

Halkçılık, nizamı içtimaiyesini sâyine, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir mesleki içtimaidir.

K. Atatürk

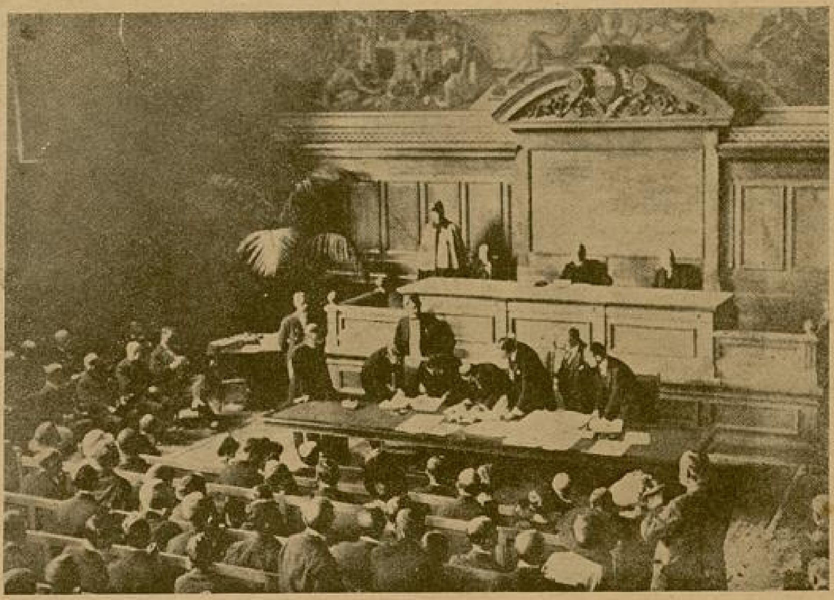

General İsmet İnönü LOZAN Barışını imzalarken

candan bir kişi ve Sivasda bulduğumuz Bekir Sami Beyle beş kişi olduk; ve Sivas kongresini vücude getiren murahhasların vesikalarını tetkik lüzumu hissolunduğu zaman, ben, orada şöyle bir vesika yazdım ve altını heyeti temsiliye mühürile mühürledim.

"Heyeti temsiliyeden :
Mustafa Kemal Paşa
Rauf Bey
Ulemadan Raif Efendi
Şeyh Fevzi Efendi
Bekir Sami Bey

Berveçhi balâ esamisi maruz zevat, Şarkî Anadolu namına Sivas kongresinde bulunmak üzere Erzurum kongresince memur edilmiştir. (Mühür)„

Efendiler; Erzurumu terkettiğimiz tarih 29 Ağustos 335 dir.

Sivas Kongresinin Verdigi Kararlar

Sivas kongresi, 3/5 Eylülünün 4 üncü Perşembe günü zevalden sonra saat ikide açıldı.

Sivas kongresinin, ruznamei müzakeratını: Erzurum kongresinin nizamname ve beyannamesi muhteviyatı, ve bir de bizim Sivasa muvasalatımızdan evvel gelmiş olan yirmi beş kadar azanın hazırladığı bir muhtara teşkil edecekti.

İlk küşat günü olan 4 Eylül günü ile beşinci, altıncı günleri, yani üç gün:

İttihatcı olmadığımızı teyit için yemin etmek lüzumile, ve yemin formülü hazırlamakla; Padişaha ariza yazmakla ve Kongrenin küşadı münasebetile gelen telgraflara cevap vermekle; ve bilhassa kongre, siyasetle iştiğal edecek mi?.. etmiyecek mi?.. zemininin münakaşasile geçti. İçinde bulunulan mücadele ve faaliyet, siyasetten başka birşey değilken, bu son zemini münakaşa şayanı hayret değil midir?

Nihayet, kongrenin dördüncü günü asıl maksada temas ettik ve aynı günde, Erzurum kongresi nizamnamesi muhteviyatını müzakere ve heman intaç ettik. Bunun sebebi; Erzurum kongresi nizamnamesinde yapılması lâzımgelen tadilâtı zaten ihzar, ve icabedenleri tenvir etmiş bulunuyorduk.

Maahaza, yapılan tadilât, bilâhare bazı itirazat ve ihtilâfatı, ve bir çok muhaberat ve münakaşatı mucip olduğu için, bu tadil olunan noktaların mühimlerini işaret edeceğim:

1) Cemiytin unvanı: « Şarkî Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti » idi. " Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti „ oldu.

2) " Heyeti temsiliye, Şarkî Anadolunun heyeti umumîyesini temsil eder„ kaydı yerine " Heyeti temsiliye vatanın heyeti umumîyesini temsil eder „ dendi. Mevcut azaya da daha altı zat ilâve olundu.

3) " Her türlü işgal ve müdahaleyi, Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine matuf telâkki edeceğimizden, müttehi-

den müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir.„ yerine “Her türlü işgal ve müdahalenin ve bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine matuf harekâtın reddi hususlarında, müttehiden müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir.„ denildi.

Bu iki cümledeki fark, mana itibarile bittabi pek büyüktür. Birincisinde Düveli İtilafiyeye karşı hasmane vaziyet ve mukavemet telâffuz olunmuyor; ikincisinde bu cihet sarahat kesbediyor.

4) Nizamnamede, dördüncü maddeyi teşkil eden mesele oldukça münakaşayı mucip oldu. Madde şu idi:

“Hükûmeti Osmaniye bir tazyiki düveli karşısında buraları (yani Şark vilâyetlerini) terk ve ihmal etmek ıztırarında bulunduğu anlaşıldığı takdirde, alınacak idarî, siyasî, askerî vaziyetlerin tayin ve tesbiti„ yani idarei muvakkate teşkil etmek meselesi.

Sivas kongresi nizamnamesinde bu maddedeki “buraları„ yerine “mülkümüzün herhangi bir cüz'ünü terk ve ihmal etmek....„ suretinde şamil ve umumî bir kayıt kondu.

Bundan sonra 8 Eylül içtimaında; bahsettiğim muhtaraya temas edildi. Bu muhtarada başlıca Amerika mandası meselesi mevzuu bahsediliyordu.

Manda Meselesi Münakaşaları

Efendiler; pek uzun ve münakaşalı devam eden bu manda müzakeresi, taraftarlarını iskât edecek mutavassıt bir çare ile hitam buldu. Hem de bu çareyi teklif eden yine Rauf Bey oldu: “Amerikada senelerdenberi aleyhimizde yapılmakta olan menfi propağandaların tevlit ettiği cereyanı efkârı tashih için, her şeyden evvel Amerika kongresinden memleketimizi tetkik edecek ve hakikati görecek bir heyeti davet etmek». Bu teklif ittifakı ara ile kabul olundu. Kongre divan riyasetinin imzalarile bu yolda bir mektup tesvid olunduğunu hatırlayorsam da, bu mektubun gönderilip göderilmediğini pek iyi hatırlamıyorum. Esasen bu mektuba sureti mahsusada ehemmiyet atfetmiş değildim.

Efendiler; kongre 11 Eylûlde hitam buldu. 12 Eylûlde Sivas ahalisinin de huzurile açık bir celse yapılarak bazı nutuklar irad edildi. Kongre müzakeratı esnasında mühim olarak: meclis mebusanın tesrii intihabı ve mahalli ictima neresi olmak lâzım geleceği hususatına temas edildi.

*
* *

Sivas Kongresinden sonra verilen emirler

Kumandanlıklara, Vilâyetlere, Müstakil sancaklara, Belediyelere (Müdafaayı Hukuk Cemiyeti heyeti merkeziyelererine)

Hükûmeti merkeziyenin ittihaz ve takib etmekte olduğu mesleki irticakâraneye ve yaşamakta olduğumuz günlerin mehalik ve muhataratı azimesine karşı müdafaai hukuk ve muhafazayı mevcudiyet için, Meclis Millînin intihap ve inikadını temin ve tesrî etmek bugünün en mühim vazifesidir.

Hükûmeti merkeziye milleti iğfâl ile, mebusan intihabatını aylarca icra etmemiş olduğu gibi; son zamanda verdiği intihab emrini de türlü esbab ile ta'vik ve te'hir etmektedir. Ferit paşanın, Toros'un ötesindeki vilâyatımızdan ferağat ettiği sulh konferansına verdiği nota ile sabit; ve Aydın vilâyetinde Yunanlılarla tahdidi hududa teşebbüsü, oradaki işgali emri vaki halinde bir ilhak olarak kabul ettiğine delil bulunmuş; ve aksamı meşgulei sairei memleket için de, bunlara benzer gafilâne ve hainane siyasetile, mülk ve milleti inkisama uğratacağı kaviyyen melhuz; ve Meclisi Millînin inikadından evvel sulhnameyi imza ile, milleti bir emri vaki karşısında bulundurmak niyetinde olduğu memul bulunmuş olduğundan Umumî Kongre, orduyu ve milleti intibaha davetle, berveçhiâtî hususatın sur'ati icrasını, mesaili hayatiyei millîyeden ad ve beyan eyler:

Evvelâ — İntihabat hazırlıklarının, mer'i kanundaki en asgarî müddet zarfında icra ve ikmali için, Belediyeler ve müdafaai Hukuk Cemiyetleri faaliyeti tamme ile çalışmalıdır.

Saniyen — Sancaklardan çıkarılacak mebusların, mıktarı nüfusuna nazaran, adedi hemen tesbit olunarak; heyeti temsiliyeye şimdiden bildirilmelidir. Namzedler meselesi bilâhara, bilmuhabere hallolunacaktır.

Salisen — Gerek intihab hazırlıkları, gerek intihabatın icrasında mucibi teehhür esbabın şimdiden teemmül ile ref'i; ve hiçbir teehhüre meydan verilmiyerek asgarî müddet zarfında intihabatın intacı.

İşbu kararı mıntakanızdaki bilcümle Belediye ve Müdadafaai Hukuk Cemiyetlerine tebliğ, ve icabının süratı ifasına muavenet buyurmanız rica olunur.

Heyeti Temsiliye

§ Ferit Paşa hükûmeti, taannüdünde devam ediyordu. Malûm olduğu veçhile düşünceye kadar devam etti. Memleketi günlerce merci'siz bırakmak, elbette pek büyük mahzurları dâî olurdu. Bu sebebe binaen, evvelâ mütalea sormak üzere, ve müteakiben bazı itirazata bakmaksızın, emir tarzında tebliğ ettiğimiz mukarreratı, Eylülün 13 - 14 gecesi şu suretle tesbit ve tesvit etmiştim:

“Kongrece ittihazı tasavvur edilen tedabiri havi suret, berveçhiâti maruzdur: Bu babtaki noktai nazar ve mutaleayı âlileri alındıktan sonra, Heyeti Umumîyece tezekkür olunarak, mevkii tatbika konacaktır. 15-9-35 zavaline kadar iş'arına muntazırız efendim.

— Âmâli millîyeyi bir sureti hainanede tevil ve tefsir ile teşebbüsat ve harekâtı millîyemizi gayri meşru olmak üzere ilân eden, ve makamı saltanat ve hılâfete karşı sadakati ebediyesini bütün vesaiti meşrua ve kanunîye ile teyide müsaraat ettiğimiz halde, Padişah ile millet arasında bir seddi hail teşkil eden; ve ahaliyi yekdiğeri aleyhine teslih ve mukateleye sevk ve tahrik eyliyen hükûmeti merkeziye ile, kat'ı münasebat ıztırarında kalan Umumî Kongre heyeti, berveçhizir mukarreratı zatı âlilerine tebliği vazife addeyler.

1 — Namı namii Hazreti Padişahiye olarak, kavanini mevzua dairesinde umur ve muamelât devlet, kemakân tedvir ve temşiyete devam olunacaktır. Bilâ tefriki cins ve mezhep ahalinin can, mal ve ırzı ve her türlü hukuku tahtı teminde bulundurulacaktır.

2 — Memurini hükûmetinin vazifei mevdualarını, milletin amâli meşruasına tevfikan icra eylemeleri tabiîdir. Mahaza iyfayı vazifeden istinkâf eyleyenlerin mazeretleri istifa makamında kabul olunarak, yerlerine münasipleri tevkil olunacaktır.

3 — Esnayı vazifede amâl ve cereyanı millî hılâfında hareketleri tezahür ve tahakkuk edeceklerin, selâmeti din ve millet namına bir sureti şedidede tecziyeleri kat'idir.

4 — Memurini müstafiye ve ahaliden her kim olursa olsun, mukarreratı millîyeye muhalif harekât, ve telkınatı mefsedetkâranede bulunanler dahi, şediden düçarı mücazat olacaklardır.

5 — Mülk ve milletin selâmet ve saadeti, adil ve hakkaniyet, dahili memlekette emn ve asayişin teminiyle kabildir. Bu bapta icabeden her türlü tedabirin ittihazı Kolordu kumandanlarile Vali ve Müstakil Mutasarrıflardan muntazardır.

6 — Milletin maruzatı, Zatı Şahaneye arz ve iblağa muvaffak olunup ta, emn ve itimadı millîyi haiz bir hükûmeti meşruanın teşekkülüne kadar, mercii muhaberat Sivasta Umumî Kongre heyeti temsiliyesi olacaktır.

7 — İşbu mukarrerat bilcümle teşkilâtı millîye merakizine tevdi ve ilân olunacaktır.

Mustafa Kamâl

Türk milletinin son senelerde gösterdiği harikaların, yaptıgı siyasi ve içtimaî inkilâpların sahibi hakikisi kendisidir.

K. Atatürk

Sivas Kongresi Kararlarına İtiraz Edenler.

Kâzım Karabekir Paşaya da verdiğimiz mufassal cevabın mukaddematı aynen şöyle idi :

A) Evvelâ; mumaileyhümayı, malûmunuz olan mütaleata saik olan fikiri asliyi keşfetmek matteessüf heyeti temsiliyece mümkün olamamıştır.

B) Nizamnamenin dördüncü maddesi muhteviyatı, bir idarei muvakkate teşkili esbabı ve şeraitini izaheder. Halbuki, malûm vakayii ehirei ihanetkârane sebebile ittihaz edilmiş ve edilmesi lüzumu hakkında mutalea sorulmuş olan tedabir, hiç bir vakıt idarei muvakkate teşkil etmek gayesine matuf değildir. Binaenaleyh bu hususla dördüncü madde arasında münasebet aramağa lüzum yoktur. Tedabir, Zatışahaneye doğrudan doğruya arzı hale yol bulmak, ve meşru bir kabinenin mevkii iktidara is'adını istirham etmek maksadına matuftur.

C) Sivasta inikat eden kongre; Garbî Anadolu murahhaslarile, Erzurum kongresinin heyeti umumiyesi, binaenaleyh, umum Şarkî Anadolu vilâyatı namına sahibi salâhiyet olmak üzere, kongrenin kararına tevfikan intihap edilen bir heyeti mahsusa bulundurmakla, Sivas kongresi bittabi umum Anadolu ve Rumeli namına ve bütün milleti temsil etmek üzere Umumî bir Kongre halini kesbetmişti. İşbu kongre, Erzurum kongresi mukarrerat ve teşkilâtını aynen, fakat bittabi teşmilen kabul eylemiş; ve binnetice Şarkî Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti, Anadolu ve Rumeli Müdafaai hukuk cemiyeti unvanı şamili altında tevsian tevhit edilmiştir.

Nizamnamenin üçüncu maddesi ve kongrenin mukarreratı esasiyesi, zaten bu gayei âliyenin teminini emeli kat'î olarak göstermiştir. Sivas umumî kongresi, Erzurum kongresinde Şarkî Anadolu Mudafaai Hukuk Cemiyeti namına intihap eylediği heyeti temsiliyeye,tamamen beyanı itimat ederek, aynen Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti, için heyeti temsiliye olarak kabul eylemiştir.

Benim için en büyük noktai sıyanet, ve membaı şefaat, milletimin sinesindedir.

K. Atatürk

Buna nazaran, Sivas Umumî kongresinin kararı başka, Erzurum Kongresinin kararları başka; ve Şarkî Anadolu Müdafai Hukuk cemiyetinin heyeti temsiliyesi başka; ve Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin heyeti temsiliyesi başka gibi, başkalıklar ve ayrılıklar elbette mevzuu bahsolamaz; ve bunun mevzuu bahsolaması şüphesiz ki pek samimî olan maksadı vahdet ve gayeyi mukaddesemiz için son derece muzırdır. Bu takdirde biribirini ilga eden heyeti temsiliyeler olmadığı gibi, birine dahil olunca, diğerinden istifasını talep etmek doğru olabileceği azalar da mevcut değildir. Bugün, umum Anadolu ve Rumeliye şamil olan cemiyetimizin, Sivasda bulunan yegâne heyeti temsiliyesi, Erzurum kongresinde nizamnamenin mevaddı mahsusasına tevfikan müntehap dokuz zattan beşinin huzuriyle iyfayı vazifeye devam etmektedir.„ ... "Hukuk ve salâhiyeti ve menafii Şarkî Anadolu vilâyatından bittabi hiç bir veçhile az olmıyan Garbî Anadolunun, muhakkak ve meşru olan mütaleat ve tekâlifini nazarı dikkate almıyarak onları, alelitlak tabî vaziyetinde bulundurmağa kalkışmak, bizim aklımızın bir türlü kabul edemediği hususatır.„ ..... "Bu sebeple heyeti temsiliyemiz altı aza ilâvesiyle takviye olunmuştur.

Mebusan Meclisi İstanbulda toplanıyor

Dokuz aydanberi, başlayan millî intibah ve faaliyet, vaziyet ve manzarayı değiştirdi, ve daha çok değiştirecektir. Millet, hasıl olan vahdeti muhafaza ederse, ve istiklâli için fedakârlıktan çekinmezse, muvaffakiyet muhakkaktır. Erzurum ve Sivas kongreleri esasatı, milletin istihsal edeceği gayeler için düsturdur.

* * *

Efendiler; şimdi, Ankaraya gelen mebus efendilerle temas ve müdavelei efkâra başlayalım :

Mebuslar, ayni günde veya günlerde müctemian bulunamadılar. Münferiden veya küçük küçük gruplar halinde gelip gittiler. Bu zevatın veya heyetlerin kâffesine, ayrı ayrı hemen ayni esas noktaları.. günlerce tekrar ve yine tekrar etmek mecburiyeti hasıl oldu.

Herşeyden evvel, kuvvei maneviyenin, kuvvei kalb ve vicdanın yüksek tutulması şarttır. Bunu bilirsiniz. Biz de bu noktayı tenmiye etmek üzere :

Evvelâ; dahilî ve haricî vaziyetin emniyet ve ferah verici mahiyetinde ve inkişafında bulunan noktalarını ve cihetlerini araştırarak izaha ve isbata çalıştık.

Sonra; muayyen maksat etrafında şuurlu ve azimkârane ittihadın, sarsılmaz kuvvet olduğu hakikatini, yorulmaksızın tekrar ettik.

Bir heyeti ictimaiyenin, beka ve saadetinin, ancak emelde ve istihsali âmâlde iştiraki tam halinde bulunmasına mutavakkıf olduğunu izah ettik. "Vatanın halâsı, istiklâlin temini„ hedefine müteveccih vahdeti milliyemizin, esaslı, muntazam teşkilâtın vücuduna ve bu teşkilâtı hüsnü sevk ve idareye muktedir dimağların, enerjilerin, bir dimağ ve bir enerji halinde müttehid ve mümteziç bir hale gelmesine vabeste olduğunu söyledik; ve bu münasebetle, İstanbulda açılacak Meclisi Mebusanda, kuvvetli, mütesanit bir grub teşkili zaruretini meydana koyduk.

Millet; ancak devletlerin izmihlâl ve inkırazları hengâmelerinde tarihin kaydettiği, çok mühim ve haternak anları yaşıyordu. Böyle anlarda, tali ve mukadderatını bizzat kendi eline almakta gaflet gösteren milletlerin, akıbetleri meçhul ve felâket alûddur.

Türk milleti, bu hakikati anlamağa başlamıştı. Bu idraki neticesiydi, ki, ümit, halâs vadeden, her samimî işarete şitaban olmakta idi. Ancak uzun asırların uyuşturucu idare terbiyesinin bir heyeti ictimaiyeyi, bir günde, bir senede azad edebileceğini tasavvur ve kabul etmek doğru değildir.

Bu sebeble, vakıfı tabiat ve hakikat olanlar, elinden geldiği kadar, mensup olduğu milleti tenvir ve irşad ederek, onlara, halâs hedefine yürümekte delâleti, en büyük insanlık vazifesi bilmelidirler.

Türk milletinin, kalbinden, vicdanından sanih ve mülhem olan en esaslı, en bariz arzu ve iman malûm olmuştu : Kurtuluş..!

Bu kurtuluş feryadı, Türk vatanının bütün afakında aksendaz olmakta idi. Milletten, başka istizahatta bulunmağa mahal yoktu. Artık, bu arzuyu, ifade etmek kolaydı. Nitekim, Erzurum ve Sivas kongrelerinde, arzuyu millî tebellür ettirilmiş ve ifade olunmuştu.

Bu kongreler esasatına sadık olduklarını beyan ettikleri için milletçe vekil intihab edilen zevat; her şeyden evvel, bu esasata merbut zevattan, ve bu esasatı ilân eden cemiyete nisbetini gösterir unvanda bir grup yapacaktı : "Müdafaai Hukuk Cemiyeti Grubu„.. İşte bu grup, teşkilâtı milliyeye ve dolayısile millete müsteniden her nerede olursa olsun, milletin mukaddes âmalini cesaretle ifade ve müdafaa edecekti.

Efendiler; milletin âmal ve makasidini de, kısa bir proğrama esas olacak surette toplu bir tarzda ifadesi de görüşüldü. (MİSAKI MİLLÎ) unvanı verilen bu proğramın ilk müsveddeleri

de, bir fikir vermek maksadile kaleme alındı. İstanbul meclisinde bu esaslar, hakikaten toplu bir surette tahrir ve tesbit olunmuştur.

Efendiler; her görüştüğümüz zat veyahut zevat, bizimle, fikir ve kanaatta müttehid kalarak ayrılmışlardı. Fakat, İstanbul meclisinde, "Müdafaai Hukuk Cemiyeti Grubu„ diye bir grup teşekkül ettiğini işitmedik. Niçin? ! Evet, niçin? Buna bugün cevap isterim!

Çünkü, efendiler; bu grubu teşkil etmeği, vicdan borcu, millet borcu bilmek vaziyet ve kabiliyetinde bulunan efendiler, imansız idiler.. cebin idiler.. cahil idiler.

İmansız edilir; çünkü, âmali millîyenin ciddiyet ve katiyetine ve bu amalin mesnedi olan teşkilâtı millîyenin salabetine inanmıyorlardı.

Cebin idiler; çünkü, teşkilâtı millîyeye mensubiyeti daii mehalik görüyorlardı.

Cahil idiler; çünkü, yegâne istinatgâhı halâsın millet olduğunu ve olacağını takdir edemiyorlardı. Padişaha tekâpu ederek, ecanibe hoş görünerek, mülâyim ve nazik davranarak, büyük gayelerin istihsal olunabileceği gafletini gösteriyorlardı.

Bundan başka, efendiler; nankör ve hotperest idiler.. Fikri millî ve teşkilâtı millîyenin, kısa bir zamanda temin ettiği şeref ve mevcudiyeti istisgar ediyorlardı. Vücut bulmuş olan vaziyet ve varlığın sehlülistihsal olduğunu zan ve vehmetmekle, çirkin gururlarını tatmin sevdasına düşüyorlardı..

Erzurumda, Sivasta telâffuz olunmuş, tesbit olunmuş bir unvanı aynen knbul etmek zül olmaz mıydı?! O unvandan daha mânâlı unvan mı yoktu?!

Evet işittik efendiler; varmış: « Fellahı vatan gurubu » [*]

İstiklâl Savaşı Günlerinde, Ankarada Büyük Millet Meclisinin İç Yüzü

Efendiler; heyeti âliyenizi biraz da Büyük Millet Meclisi dahilinde ceryan etmekte olan ehval ile temasa getirmek istiyorum. Malûmu âlinizdir ki, birinci Büyük Millet Meclisine, milletce, aza intihab olunurken Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyatînin heyetleri de müntehibi saniler meyanında bulundular. Buna nazaran, denilebilir ki Büyük Millet Meclisi, heyeti umumiyesile, aynı zamanda Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin siyasî bir gurubu mahiyetinde idi. Filhakika, bidayette bu yolda hareket edilmişti. Meclis heyeti umumiyesinin umdei esasiyesini, cemiyetin umdei esasiyesi teşkil ediyordu. Malûmdur, ki Erzurum ve Sivas kongrelelerinde tesbit olunan esaset, son İstanbul Meclisi Meb'usanınca kabul ve teyit olunup, "Misakı Millî„ namı altında, zübde edilmiş idi. Bu esasat, Birinci Büyük Millet Meclisi tarafından da kabul edilerek, o daire dahilinde memleketin tamamiyeti ve milletin istiklâlini temin edeçek sulh ve müsalemeti istihsale çalışılıyordu. Fakat, zaman geçtikçe, mecliste müşterek mesainin temin ve tanziminde müşkülât zuhur etmeğe başladı. En basit meselelerde ara teşettüt ediyor. Meclisten iş çıkamıyordu. Bazı zevat buna çare olmak üzere 336 senesi evasıtında bir takım teşekküller vücude getirmek teşebbüsüne başladılar. Bütün bu teşebbüsler, meclis müzakeratının muntazam ceryanını temin etmek, ve mevzu mesail hakkında arayı teksif ederek, müsbet iş çıkarmak gayesine matuf bulunuyordu.

— Bilmünasebe arzetmiştim ki, ilk Teşkilâtı Esasiye Kanununumuza menşe teşkil eden 13 Eylül 36 tarihli bir proğramı, meclise takdim etmiştim. Bu proğramın, mecliste 18 Eylülde okunan kısmından başka, buna da esas olmak üzere, Büyük Millet Meclisinin mahiyeti esasiyesini ve usulü idare hakkındaki noktai nazarları tesbit eden, ve meclisin küşadını müteakip kıraat ve kabul olunan takririmi de, bu kısımla beraber, (Halkçılık proğramı) unvanı altında tab ve neşrettirmiştim. Arzettiğim teşekküller, benim proğramımdan mülhem olarak bir takım unvanlar takınmağa ve proğramlar tesbit etmeğe başladılar. Bir fikir vermiş olmak için bu teşekkülâtın belli başlılarının isimlerini sayayım:

A — Tesanüt grubu;
B — İstiklâl gurubu;
C — Müdafaai hukuk zümresi;
D — Halk Zümresi;
E — Islahat gurubu;

Bu hızıblardan başka, isimsiz olarak, hususî maksatlar etrafında bazı küçük teşekküllerin de hali faaliyette bulundukları mahsûs idi.

Efendiler bu isimlerini saydığım hızıbların her biri meclis müzakeratında temin inzibat ve tevhidi ara maksadile teşekkül etmiş oldukları halde, mevcudiyetleri aksini bais oluyordu.

Filhakika adetleri çok, azaları mahdut olan bu hızıblar, birbirile müsabakaya kalkışmışlar, ve yekdiğerini dinlememek yüzünden adeta mecliste bir şuriş vücudüne sebep olmağa başlamışlardı. Bilhassa Teşkilâtı Esasiye kanunu, meclisten çıktıktan sonra, yani, Kânunusani 337 evahirinde, meclis azalarının ve teşekkül eden hızıbların, her meselede alelitlak iştirak ve ittihadı mesailerini temin etmek, bir kat daha müşkül olmağa başladığı görülüyordu. Çünkü, Misakı Millînin tesbit ettiği esasatta, bilâ kaydüşart müttehit ve müttefik olan fikirler ve emeller, Teşkilâtı Esasiye kanununun vazettiği noktai nazarlarda tamamen iştirak etmiş manzarası arzetmiyordu. Mevcut hızıbları birleştirmek veyahut mevcut hızıblardan birini takviye ederek iş görmek için, bilvasıta çok çalıştım. Fakat, bu suretle hasıl olan neticelerin payıdar olamadıkları görüldü. İşe bizzat müdahale zarurî olmağa başladı. Nihayet: "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk„ gurubu unvanile bir gurub teşkiline karar verdim. Bu gurub için yaptığım proğramın başına bir maddei esasiye koydum. Bu maddenin ruhu, iki noktadan ibaretti: Birinci nokta; gurup, Misakı Millî esasatı dairesinde memleketin tamamiyetini ve milletin istiklâlini temin edecek sulh ve müsalemeti istihsal için, milletin bilumum kuvayı maddîye ve maneviyesini, icabeden hedeflere tevcih ve istimal edecek; ve memleketin resmî ve hususî bilumum teşkilât ve tesisatını bu maksadı esasîye hadim kılmağa çalışacaktır.

İkinci nokta; gurup, devlet ve milletin teşkilâtını, Teşkilâtı Esasiye Kanunu dairesinde şimdiden peyderpey tesbit ve ihzara sayedecektir.

Efendiler; bütün hızıbları ve meclisin ekser azasını davet ederek bu iki esas üzerinde birleşmelerini temin ettim. Bu işaret ettiğim maddei esasiye, ve

[*] Bililtizam şeddeli yazılmıştır.

> ***Cumuriyetin dahilî ve haricî siyeseti istikbalde dahi: haysiyet, kuvvet ve istikametle; ve Türk milletinin kudretlerini onun refah ve inkişafı uğruna tevcih ve teksif eylemekle temayüz edecektir.***
>
> **K. Atatürk**

Cumuriyetin Onuncu Yıldönümünde :

KAMÂL ATATÜRK

◆

Kâzım Özalp

◆

Recep Peker

bundan sonra gurubun nizamnamei dahilîsine ait olan maddeler, 10 Mayıs 337 günü vuku bulan içtimada kabul olundu. Gurubun heyeti umumîyesinin intihabile, gurubun bizzat riyasetini de deruhte etmiştim.

Efendiler; memleket dahilinde Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti mevcut olduğu gibi, onun, mecliste aynı unvan altında bir de siyasî gurubu teşekkül etmiş oldu. İstanbul Meclisi Mebusanının yapmaktan içtinabettiği iş, ancak onların dağılmasından 14 ay sonra Ankarada yapılmış oldu. Bu gurup, birinci Büyük Millet Meclisinin bütün müddet devamınca, hükûmetin ifayı vazife etmesine hadim olmuştur. Fakat, gurup nizamnamesi maddei esasîyesinin ihtiva ettiği ikinci noktayı manidar bulanlar oldu. Bu gibiler, mahsusatlarını ifşa etmemekle beraber, bu noktada münderiç mana ve maksudun husulpezir olmaması için derhal faaliyete geçmekte teehhur etmediler. Menfi faaliyet diye tavsif edebileceğimiz bu nevi teşebbüsat, iki suretle vuku bulmakta idi.

Birincisi; gurubun dahilinde efkârı ifsat, ve aleyhte ihzar tarzında oluyordu. İkincisi; memleket dahilinde ve yine teşkilâtımız içinde...

Müdafaai Hukuk Gurubu İçinde Muhalifler: (İkinci Gurup).

Efendiler bilmünasebe arzetmiştim, ki mecliste teşkil ettiğimiz Müdafaai Hukuk Grubu, meclis müzakeratının hüsnü cereyanını temine ve heyeti vekile mesaisinin ademi tevakkufuna nihayete kadar hâdim oldu. Grubun mesaisini müşkülâta duçar etmeğe başladılar. Muhalefet fikrinin esas menşei, Müdafaai Hukuk Grubu nizamnamesinin maddei esasîyesindeki, ikinci nokta idi. Yani hükûmet teşkilâtının, Teşkilâtı Esasiye kanununa göre yapılması meselesi...

Proğramın ilk maddesinin son fıkrası, fıkir ve hislerde imtizacı tam husulüne daimî bir mani halinde kaldı. Bu sebebden, grup dahilinde de teşettü efkâr ve inzibatsızlık başgösterdi. Bir takım zevat gruptan ayrıldı. Bu çıkanlar, hariçte bulunanlarla birleşerek grubu yıkmağa çok çalıştılar, alınan tedbirler buna mani oldu. Nihayet (İkinci Grup) namile bir grup teşekkül etti. Bu grubu teşkil edenler, memlekette mevcut Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk cemiyetine muhafazai intisap ettiklerini, ve onun kongrelerde tesbit olunan gayelerinin muakkıbı, bulunduğunu iddia ediyorlardı.

. . . .

Efendiler; malûmâliniz, o zaman mevcut olan kanuna göre, vekâletler için, ben, meclise namzet gösterirdim. Meb'uslar, irae ettiğim namzede müsbet menfi rey verirler veya müstenkif kalırlardı. İkinci grup, benim namzedlerimi nazara almayıp, kendi grupları namına ortaya attıkları namzedlere, kanuna muhalif olarak rey vermek suretile, hükûmet teşekkülüne, mani olmağa, başladılar.

Efendiler, mecliste, ordu aleyhine de bir cereyan vücude getirilmişti. Diyorlardı ki:"Sakarya muharebesinden sonra aylar geçtiği halde, ordu niçin taarruz etmiyor? Behemehal taarruz etmelidir! Hiç olmazsa mahdut, muayyen bir cephede bir taarruz yapılmalıdır, ki ordumuzun taarruz kabiliyeti olup olmadığı anlaşılsın!". Bu cereyana mukavemet ettik. Maksadımız, tamamen hazırlığımızı ikmal ederek umumî ve neticeli bir taarruz yapmak olduğu için, kısmen taarruz fıkrini terviç edemezdik, bunda bir faide yoktu.

Muhaliflerde hasıl olan kanaat, ordumuzun taarruz kabiliyetini iktisap edemiyeceği noktasında tekâsüf etti. Bunun üzerine ordunun taarruza sevki cereyanını tevkif ettiler. Hücum sistemini değiştirerek, başka bir nazariye ortaya attılar. Bu defa, dediler, ki: "Bizim asıl hasmımız Yunanlılar, Yunan ordusu değildir. Zaten Yunan ordusunu kâmilen mağlup etsek de, bununla bizim davamız hitam bulamaz. İtilâf devletlerini, bilhassa İngilizleri filen mağlûp etmek icabeder. Bunun için, Yunan ordusuna karşı bir yerde hattı bırakmak, asıl orduyu Irak şimal hududunda tahşit edip, İngilizlere taarruz etmek lâzımdır. Muharebe ile davamızın halli nazariyesi takib olunuyorsa yapılacak iş budur...".

Efendiler, bu derece mâna ve mantıktan âri fikirlere, iltifat etmedik. Onun üzerine, muhaliflerin serfirazanı, yeni bir propağanda çıkardılar: "Nereye gidiyoruz? Bizi kim, nereye sevkediyor? Meçhulâta...? Koskoca bir mil-

let, gayrı muayyen, muzlim hedeflere serseriyane sürüklenir mi.?„

Bu propağanda, Meclis binasından, Ankara mahafilinden ordu saflarına kada intişar ettirildi. Orduya, her vasıta ile bu mefsedatkârane telkinat, yapılmağa çalışılıyordu.

Muhaliflerin Yaptıkları Komplo. "Halk Fırkası„ adı, Cumuriyet Halk Partisi oluyor.

Muhterem efendiler; (komplô) bahsini izahta ve kmoplônun meclis dahilindeki safhasını tasvirde, ehemmiyetsiz gibi telâkki olunabilecek bazı teferruata temas ettim. Bunda beni mazur göreceğinizi ümit ederim.

Hatıra gelir ki her hükûmetten, her zaman istizah yapılır; bir istizaha bu kadar ehemmiyet vermek caiz midir? Arzetmeliyim ki, mevzuu bahsolan istizah, normal bir istizah değildi. Kopmlônun bir safhai mahsusası idi. Bu istizah sahnesinden sonradır ki, muhalifler maskelerini atmağa mecbur edildiler. Malûm olduğu vechile (Terakkiperver Cümuriyet Fırkası) diye bir fırka teşkil ettiler. Bu fırkanın, gizli eller tarafından, çizilen proğramını da ortaya attılar.

(Cümhuriyet) kelimesini telâffuzdan dahi ictinap edenlerin, cümhuriyeti, doğduğu gün, boğmak istiyenlerin, teşkil ettikleri fırkaya (Cümhuriyet) ve hem de (Terakkiperver Cümhuriyet) unvanını vermeleri, nasıl ciddi ve ne dereceye kadar samimî telâkki olunabilir?

Rauf bey ve arkadaşlarının teşkil ettikleri fırka, muhafazakâr unvanı altında meydana çıksaydı, belki manası olurdu. Fakat, bizden daha ziyade cümhuriyetci ve bizden daha ziyade Terakkiperver olduklarını iddiaya kalkışmaları, bittabi doğru değildi.

***

«Fırka efkârı ve itikadatı diniyeye hürmetkârdır.» Düsturunu bayrak olarak eline alan zevattan, hüsnü niyete intizar olunabilir miydi?.. Bu bayrak, asırlardanberi, cahil ve mutaassıpları, hırafeprestleri iğfal ederek hususî maksatlar teminine kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardanberi, nihayetsiz felâketlere, içinden çıkabilmek için, büyük fedakârlıklar istilzam eden, mülevves bataklıklara, hep bu bayrak gösterilerek sevkolunmamış mıydı?

Cümhuriyetci ve terakkiperver olduklarını zannettirmek isteyenlerin, ayni bayrakla ortaya atılmaları, dinî taassubu galeyana getirerek, milleti, cümuriyetin, terakki ve teceddüdün tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni fırka, efkârı ve itikadatı diniyeye hürmetkârlık perdesi altında; biz Hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz, bizimle beraber olunuz. Çünkü Mustafa Kemalin fırkası Hilâfeti lâğvetti. İslâmiyeti rahnedar ediyor. Sizi gâvur yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırmıyor mıydı?.. Yeni fırkanın kullandığı formül, bu irticakârane feryatlarla dolu değildir denilebilir mi?

Bakınız efendiler; bu formül taraftarlarından birinin daha çok evvel [10 mart 339 tarihinde] maslûp Ceyranlı kürt Halit beye yazdığı mektuptaki şu cümlelere: «âlemi islâmın mabihülbakası olan esasata hücum» ediyorlar. "Bu husustaki teşrihatınızı arkadaşlara da okudum. Hepsinde tezyidi gayreti mucip oldu.» «Garbe temessül etmek, tarihimizi, medeniyetimizi kaybeylemek» i zarurî kılar. «... Hılâfet müessesesini yıkmak, lâdini bir hükûmet tesisini düşünmek, hep istikbali islâmı tehdit edecek amilleri vücuda getirmekten başka bir netice veremez.»

> *Harp zarurî ve hayatî olmalıdır. Hayatı millet tehlikeye maruz kalmayınca, harp bir cinayettir.*
>
> **K. Atatürk**

Efendiler! vakayi ve hadisat izhar ve isbat etti ki, (Terakkiperver Cümhuriyet fırkası) proğramı en hain dimağların mahsulüdür. Bu fırka, memlekette suikastçilerin, mürtecilerin tahassungâhı, ümidi istinadı oldu. Haricî düşmanların, yeni Türk devletini, taze Türk cümhuriyetini mahvetmeğe matuf plânlarının sühuleti tatbikatına hizmete çalıştı. Tarih, (mürettep, umumî, irticaî) olan Şark isyanı, esbabını tetkik ve taharri ettiği zaman, onun mühim ve bariz sebepleri meyanında (Tarakkiperver Cümhuriyet fırka) sının dinî mevaidini ve şarka gönderdikleri kâtibi mes'ullerinin teşkilât ve tahrikâtını bulacaktır.

Hatırat defterini [nafile teheccüd namazlarının] sevabından bahis hadislerle dolduran, bu kâtibi mes'ul, Şark vilâyetlerimizde tahrikâtı diniyede bulunurken, fırkasının proğramını tatbik etmiyor muydu? Masum halka, beş vakıt namazdan maada, geceleri de namaz kılmağı va'zı ve nasihat etmek, belki de ömründe namaz kılmamış olan bir politikacı tarafından vaki olursa, bu hareketin hedefi anlaşılmaz, olur mu?

Efendiler, yaptığımız inkılabın vusat ve azemeti karşırında, eski hırafat ve müessesatın birer birer sukutunu gören mutaassıp ve irticakâr anasır, «efkâr ve itikadatı dineyeye hürmetkâr» oldkğunu ilân eden bir fırkaya ve bahusus bu fırkanın içinde isimleri şöhret bulmuş zevata dört elle sarılmaz mı? Yeni fırka yapan zevat bu hakikati müdrik değil midirler? O halde, ellerine aldıkları, din bayrağı ile, millet ve memleketi nereye götürmek istiyorlardı? Böyle bir suuale verilmesi lâzım gelen cevapta, hüsnü niyet, gaflet, kayıtsızlık gibi sözler, memleketi terakkiye isal edeceğim diye ortaya atılan bir fırka rüesası için mazeret teşkil edemez!

Efendiler, yeni fırka, ünvan ittihaz ettiği «Terakki» ve «Cümhuriyet» namlarının zıddı tamlarile inkişaf etmiştir. Bu fırkanın rüesası, hakikaten mürtecilere ümit ve kuvvet vermiştir. Buna misal olarak arzeyim; Erganide, ussatın valiliğini kabul eden maslup Kadri, şeyh Saide yazdığı bir mektupta «Millet Meclisinde, Karabekir Kâzım paşanın fırkası, ahkâmı şeriyeye riayetkâr ve dindardır. Bize müzaheret edeceklerine şüphe etmem. Hatta şeyh Eyüp [1] nezdinde bulunan kâtibi mesulleri, fırkanın nizamnamesini getirmiştir..» diyor. Şeyh Eyüp de, muhakemesi sırasında: «Dini kurtaracak yegâne fırkanın, Kâzım Karabekir paşanın teşkil ettiği fırka olup, ahkâmı şeriyeya riayet edileceğinin fırka nizamnamesinde ilân edildiğini» söylemiştir.

Efendiler; "Terakkiperver„ ve "Cümhuriyet„ kelimelerini kullanarak, bize ve münevveranı millete karşı din bayrağını gizlemek tedbirinde bulunanlar, memlekette umumî irtica ve isyan yapmak için, dahil ve hariçte tertibler ve teşvikler yapmakla meşgul olanların mevcudiyetinden bihaber farz olunabilirler mi? Yeni fırkaya dahil olanların, tekmil azası mevzuu bahis olmasa bile, dinî mevaidi, muvaffakiyet için, müessir âmil kabul eden ve buna dair formülü nizamnamelerine idhal eden kimseler, memlekete müteveccih, şahıslarımıza müteveccih suikasidlerden bihaber kabul edilemezler!

İsyanın vukuundan aylarca mukaddem, memleketin şurasında burasında, yapılan hafî ictimalardan ve "Cemiyeti Hafiyei İslâmiye„ teşkilâtından, İstanbulda Nakşibendî meşayihinin yaptığı ictimada, ihzar edilecek

[1] Ruesayı usattan olup idam edilmiştir.

kıyama müzaharet vadeylediğinden, ve nihayet millî hududlarımızın haricinde bulunup, Şark isyanını tahrik edenlerin beyannamelerinde Kâzım Karabekir paşanın fırkasından ümid ile bahsolunduğundan [*] haberdar olmadıklarını farzedelim. Fakat, Fethi Bey hükûmeti zamanında, bizzat Fethi Bey vasıtasile, kendilerine, fırkalarının muzır ve isyan ve irticaa müşevvik vaz ve mahiyetinde olduğu bildirildiği zaman olsun, hakikati mutalea ve müşahede etmeleri lâzım gelmez miydi? Hûkûmetin ve benim, pek halisana olarak bu ihtaratımızdan sonra olsun, hakikati anlamaları ve ona göre hareket eylemeleri icab ederdi. Onlar, bilâkis, bu defa da "Efkâr ve itikadatı dinîyeye riayetkârız," klişesini, büsbütün aksi manada tefsire kalkıştılar. Gûya, malûm formül ile, nazarlarında her dinin ve her din salikinin efkâr ve itikadatına riayetkâr olduğunu ifade etmek.. geniş hürriyetperver olduklarını anlatmak istiyorlarmış..

Efendiler, bu tarzı harekete dürüst, samimî denemez!

Politika aleminde birçok oyunlar görülür. Fakat, mukaddes bir mefkûrenin tecellisi olan cümhuriyeti idareye, asrî harekete karşı cehil ve taassup ve her nevi husumet ayağa kalktığı zaman bilhassa terakkiperver ve cümhuriyetçi olanların yeri, hakikî terakki ve cümhuriyetçi olanların yanıdır, yoksa mürtecilerin ümit ve faaliyet membaı olan saf değil...

— Ne oldu efendiler?! Hükûmet ve Meclis, fevkalâde tedbirler almağa lüzum gördü. Takriri sükûn kanununu çıkardı. İstiklâl mahkemelerini faaliyete geçirdi. Ordunun sekiz, dokuz, seferber fırkasını, uzun müddet tedibata hasretti. «Terakkiperver cümhuriyet fırkası» denilen muzur teşekkülü siyasîyi seddetti.

Netice, bittabi, cümhuriyetin muvaffakıyetiyle tecelli etti. Asiler imha edildi. Fakat, cümhuriyet düşmanları büyük komplônun safhatı hitam bulduğunu kabul etmediler. Namerdane, son teşebbüse giriştiler. Bu teşebbüs İzmir suikasdi suretinde tezahur etti. Cümhuriyet mahkemelerinin kahhar pençesi, bu defa da, cümhuriyeti, suikastcıların elinden kurtarmağa muvaffak oldu.„

*
* *

[*] Halebde tabolunarak Kürdistana tevzi olunan Şahin Paşa zadelerin beyannamesi.

Bugün bihakkin iftihar edebileceğimiz bütün muvaffakiyatın sırrı, yeni Türkiye devletinin bünyesindedir.

K. Atatürk

Cumuriyet Halk Partisinin 2 inci ve 3 üncü kurultayları

◆◆◆

Dördüncü Kurultaydan Yeni Devrimler Bekliyoruz

Kamâl Atatürkün büyük tarihiğ söylevinden aldığımız, ve yukarıya geçirdiğimiz parçalar, İttihad ve Terakki partisinin Osmanlı İmapratorluğu ile birlikte çoktüğü tarihten başlar.. Büyük Genel Savaştan bitkin bir halde çıkan vatanın durumunu gösterir. Atatürkün, bugün (İnkılâp Müzesi) haline konan Şişlideki evinde tasarladığı: kurtuluş plânlarını uygutlamak (tatbik)için Anadoluya geçişini anlatır.

Yurdun her bucağında ortaya getirilen küçük küçük kurumları birleştirmek.. ulusal kuvvetleri hep bir noktada toplıyarak, ondan sonra Anayurdun Kurtuluş Savaşına başlamak; işte Atatürkün en güzel buluşu.

Erzurumda ilk Kongreyi toplıyor; orada birçok zorluklarla karşılaştıktan sonra Sivasa geliyor. Anadolu ve Rumeli üzerindeki haklarımızı korumak, bütün Türk vatanını kurtarmak için burada büyük bir Kurultay toplıyor.

İşte bu Kurultay, her nekadar o tarihte bu adı taşımamakla beraber; (Halk Partisin) temeli olan birinci Kurultaydır. Bundan sonra İstanbulda Meclisi Meb'usan açılıyor.. Hiçbir iş göremiyerek İngilizler tarafından dağıtılıyor; ve bu işte İstanbuldaki Padişah ile Osmanlı hükûmeti hep birlikte hareket ediyor.

Bunun üzerine Kamâl Atatürk Ankarada (Büyük Millet Meclisi Hükûmetini) kuruyor; ve bu işin başına kendisi geçiyor. Bu Kamutayda ilk zamanları bir tek parti vardı: Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk partisi - ki bu ad sonraları Halk Partisi olmuştur - . Zamanla Kamutay üyeleri arasında birçok anlaşamamazlıklar çıkıyor; ve bir takımı ayrılarak ayrı bir Grup kuruyorlar. Bunların neler yaptıklarını, Büyük Şefin yukarıdaki sözleri açık açık anlatmaktadır.

Kurtuluş Savaşı ulusal ordumuzun utkusile bitiyor. Önce Mudanyada ünlü bir mütareke.. sonra Lozanda parlak bir arış Bandlaşması turalanıyor.

Bütün bu başarışların başında hep Halk Partisi ve onun yüksek Şefi bulunuyor. Yürekleri: bir sürü küçüklükler.. özel kazançlarla dolu olan bir takım kötü insanlar, bu büyüklükleri çekemiyorlar. Halk Partisini devirmek, onun değerli Başkanını ortadan kaldırmak için işe girişiyorlar... Pek haklı olarak, bu suçlarının cezası kendilerine pek ağır ödetiliyor, ve partileri dağıtılıyor.

Bundan sonra Türkiyede bir parti; Cumuriyet Halk partisi kalıyor.

15 İlkteşrin 1927 de Ankarada Cumuriyet Halk Partisinin ikinci kurultayı toplanıyor. Kamâl Atatürk 6 gün

süren büyük tarihiğ söylevini, işte bu kurultayda söylemiş; ve Osmanlı imparatorluğunun çökmesile, Türkiye Cumuriyetinin kuruluşunu aydınlatan, en büyük izeri ortaya koymuştur.

Partinin üçüncü Büyük Kurultayı 10 mayıs 1931 tarihinde yine Ankarada toplandı. Bu toplantıda parti proğramında bir takım yenilikler yapılmış; ileriye doğru adımlar atılmıştır. Partinin: "Cümuriyetcilik, Milliyetcilik, Halkcılık, Lâyıkcılık„ prensiplerine "Dveletcilik ve İnkılapcılık„ sanları eklenmiştir.

9 mayıs 1935 de toplanacak olan Dördüncü Kurultayın vatanın bayındırlığı, ulusun genliği için çok yararlı kararlar almasını dileriz.

Bu Kurultaydan istediklerimizi şu birkaç sözde toplayalım :

1 — Çocuklarımızın ölmemeleri, gürbüz yetiştirilmeleri için çaralar aranması

2 — Çocuklarımızın pekçoğu okumuyor. İlk öğrenmenin gerçekten genel ve yükümsel olması. Bu kanunun sözde kalmaması.

3 — En kuçük bir köyde bile okula bulunması; köy okulalarının beş sınıflı olması. 3 sınıflı okulalar bir fayda vermiyorlar.

4 — Okula kitablarının daha güzelleşmeleri, daha iyi bilgilerle dolu olmaları için yarışlar açarak, iyi kitab yazanlara ve basanlara prim verilmesi. Yurdu, hiç olmazsa altı parçaya bölerek, ona göre Doğu, Karadeniz, Akdeniz Orta Anadolu, Trakya ve Eğe illerindeki çocukların yaşayışları, yurdları ile uygun ayrı ayrı kitablar yazdırılması.

5 — Öz Türkçe Kamus bitmeden okula kitablarında hiçbir değişiklik yapılmaması. Çocuklara yeniden belletilecek kelimelerin, bir daha değişmiyecek sözler olması gerektir. Bunun tersi yapılırsa, çocukların körpe beyinleri allak bullak edilecek, öztürkçenin yayılması pek güçleşecekdir.

6 — Okula proğramlarının sık sık değiştirilmesi, öğrenme işlerini durdurmakda, ilerlemeyi yavaşlatmakdadır. Cumuriyete ve devrime uygun bir kültür proğramının yapılması, ve uzun bir zaman için değiştirilmemesi.

7 — Öğretmenlerin sıkı bir sınactan geçirilmesi; yavrularımızın öğrenme işinin bilgisiz ellere bırakılmaması.

9 — Türk köylüsünün sıkıntılarına çaralar bulunması; yaşayışlarının soysal, insel bir biçime konması. Köy evlerinin sağlısal olmaları. Bataklıkların kurutulması. Köyleri kasıp kavuran hastalıklarla savaşmak, doktor bulundurmak.

10 — Köylünün bilgisini arttırmak. Köylerde akşam okulaları açmak; burada: ekin, hayvanlar, yaşama, dünya

Büyük KAMUTAY Başkanı
Mustafa Abdülhalik

işleri; yeni buluşlar üzerine, anlıyabilecekleri şekilde bilgiler verdirmek. Köylere duvar gazeteleri göndermek.

11 — Her köye, her şeyin iyisini ve kötüsünü gösteren büyük resim tablôları göndererek; bunları genç ihtiyar hepsine gösterip anlatmak.

12 — Köylülerin sık sık kente, şehre gelebilmeleri için yolların düzeltilmesi. Köyler arasında düzgün ve ucuz otobüs postaları yapılması. Köylülere şehir hayatının tanıtılması.

13 — Her köyde bir kitap odası açılması. Buraya köylülerin eğlenerek, fakat öğrenerek okuyacakları kitapları her hafta göndermek.

14 — Köyler için kitap yazdırmak üzere yarışlar yapmak. İyi kitap yazan ve basanlardan satın alarak, bunları köy kitap odalarına göndermek

15 — Kitapların posta değerini büsbütün kaldırmak; bu olamazsa kilosunun beş kuruştan gönderilmesini elde etmek.

16 — Köylülere yararlı gazeteler, dergiler çıkaranlara para yardımında bulunmak; bunlardan satın alarak köylere göndermek.

17 — Köy kahvelerinde gününü tavla ve iskambil oyunu ile geçirüp, çocugunu ve karısını çalıştıran haylazları çalıştırmak.

18 — Tohumları düzeltmek, hayvanları iyi bakmak ve çoğaltmak için köylülere öğüd verilmesi ve yardımda bulunulması. Her köylüye ardasının çokluğuna göre parasız toprak verilmesi.

19 — Köylünün ürününü, dahi hiç pahasına elinden alan soyguncularla uğraşmak. Köylünün alnı terile yetiştirdiği şeylerin tam değerinin ödenmesine çara bulmak.

20 — Ekonomi alanı, sarsıntı ve sıkıntı içindedir. Gümrük ve kontenjan durumu birçok tecimenin işlerini, geçimlerini güçleştirmiştir. Bu noktaları için için gözden geçirmek, çok eski ve tanınmış firmaları yıkılmaktan kurtarmak gerektir.

21 — Büyük Sanayi proğramı başarılırken, kendi öz enerjileri, çalışmaları ile ortaya birer izer koyan küçük sanatçıların, ortadan silinip süpürülmeleri çok yazık olacaktır. Bunların yaşamalarına pek güzel çareler bulunabilir.

22 — İşçi ve emekçi kütlesinin yaşamalarını insel bir kılığa sokmak için İş Kanununun bir dakika evvel Kamutaydan çıkarılması.

23 — Hafta dinlenme gününün Cumadan Pazara çevrilmesi. Hükûmetçe bayram tanınmış günlerde köylerde bile her mağazanın, fabrikanın kapaması ve herkesin bayramdan pay alması.

24 — Elektrik, Havagazi, Su, Petrol, Tramvay, Tunel, Otomobil, Otobüs, Tren, Vapur gibi soysal ihtiyaçlar arasına girmiş olan şeylerin, en yoksulların bile faydalanabileceği biçimde ucuzlatılması. Bunların yurdun her bucağında kullanılması, böylelikle vatana devrime uygun yeni bir yüz verilmesi.

25 — Kadınları saylavlığa kadar yükselttikten sonra, pek eski bir sistem olan iki basamaklı seçim işininin kaldırılması; ve her Türk yurddaşına doğrudan doğruya seçmek hakkının verilmesi.

26 — Vergilerin toplanma biçiminin düzeltilmesi. Herkesten varlığına, kazandığına göre vergi alınması. Çok kazananlar, kazançlarile hiç uymayan bir vergi verirken; az kazananlar ağır vergiler ödemektedirler.

27 — Halâ sırf (menafii hazine) düşüncesile halktan kanunsuz vergi alanları hiç acımamak, hemen cezalandırmak. Olup da vergisini vermeyenleri sıkıştırmak; fakat gerçekten olmayanlara ödeme kolaylıkları göstermek. Yüz kuruşluk bir vergi için kocaman bir ineği hiç pahasına sattırmamak.

28 — Yurtta okuma sevgisini arttırmak için, her yıl her ilde, her kentte kitap sergileri açtırtırmak. Bu sergilerde en güzel kitapları gösterenlere ayrı ayrı primler vermek.

29 — Çok ve ucuz kitap basılabilmesi için basımevlerinin ihtiyacı olan kâğıt, boya, çinko, kurşun ve başkalarını gümrüksüz sokmak; bunları her türlü vergilerden bağışlamak.

30 — Cumuriyet, Devrim hareketlerini yalnız şehirlilere değil, kentli ve köylülere için için, candan ve yürekten belletmek, sevdirmek, benimsetmek

TÜRK SİVİL HAVACILIĞI

"Türk Kuşu Kurumu,,nun açılışını, kıymetli bir söylevle Atatürk yaptı.

Türk gençlerinde havacılık sevgisini arttırmak üzere Ankarada (Türk Kuşu Kurumu) adıyle bir sivil Havacılık Kulübü açtldı. Bu kurumun açılma töreni, 3 Mayıs günü Ankarada "Uçak Alanında„ büyük bir kalabalık önünde yapıldı. Büyük Atatürk; ulusa gökleri göstererek şu söylev ile " Türk Kuşu Kurumunu„ açdılar :

Bayanlar, Baylar

" Bizim dünyamız - bilirsiniz - topraktan, sudan ve havadan unulmuştur. Hayatın da, esas unsurları, bunlar değil midir ?

Bu unsurlardan birinin eksikliği, yalnız eksikliği değil, sadece, bozukluğu, hayatı imkânsız kılar.

Türk, bu büyük hakikati, üzelden tanımak kapasitesini göstererek, kapsal bir dölenle, toprağı ve onun türlü ürünlerini, insanlığa verimli kılmış; o kan denizlerde göğüslemedik dalgalar bırakmıyarak, insanlığa genlik veren kültür yolları açmıştır.

Lâkin. yaşadığımız bu çağda, artık, insanlar, yalnız karada ve denizde kalmadılar. Tabiatın hava varlığının da içine daldılar.

Hayat için; havayı, yalnız nefeslenmenin yeter olmadığı anlaşıldı. Gerek ve

Türk Göklerini Koruyan, Deniz Uçaklarımızdan Biri.

Hayatı, hele, ulusal hayatı seven, onu korumak istiyen yurdunun topraklarına, denizlerine olduğu gibi, havasına du ilginliğini, hergün biraz daha, çoğaltmalıdır.

Bu ilginlik, saydığım hayat ögrenlerine egemenlikle olur.

Natür insanları tügetti, onları, kendine taptırdı da. Ancak, insanların dünyada, yaşayabilmeleri için, onların tabiata egemenliğini de şart kıldı. Tabiate eğemen olmasını bilemeyen yaratıklar, varlıklarını koruyamamışlardır.

Tabiat, onları, kendi unsurları içinde, ezmekten, boğmaktan, yoketmekten ve ettirmekten, cuda, çekinmemiştir.

Cumuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayı toplanıp, Yurdun belli başlı bütün işlerini gözden geçireceği bu günlerde biz, düşündüklerimizin kamusunu yazdık. Bunlar gibi daha nice birçok ihtiyaçlar vardır.

Kurultay elden gelenlerine çara bularak dağılırsa, Yurda bugüne kadar yaptığı yaralıklara, daha bir sürü yenilerini eklemiş olacaktır.

Türk Devriminin ve Kurtuluşunun temel taşı olan (Cumuriyet Halk Partisinden) bunları beklemek hepimizin hakkıdır.

gerçek olan, hava egemenliği olduğu yalın olarak ortaya çıktı.

Bütün ulusların, büyük dönenle, üzerinde çalıştıkları bu yöneyde, Türk ulusu da, şüphesiz, yerini almalıydı.

Türkiye Cumuriyeti hükûmeti, kara ordumuzun yanında, donanmamızı kurarken, hava filolarımızı da, en son hava araçlariyle düzenlemekten geri kalmadı.

Şahıslarile onur duyduğumnz, hava subaylarımız ve komutanlarımız da yetişmiş bulunuyorlar.

Uçmanlarımız, her zaman ve her halde, ulusun yüzünü ağartacak yüksek değerdedirler.

Lâkin, arkadaşlar; bukadarını yeter görmek doğru olamazdı. Hava işine, onun bütün dünyada, aldığı önem derecesine göre genişlik vermek lâzımdı.

Bunu gözönünde tutan Cumuriyet hükûmeti; havacılığı, bütün ulusun işlevi yapmak kararında idi.

Türk; yurdun dağlarında, ormanlarında, ovalarında, denizlerinde, her bucağında, nasıl bir bilgi ve kendine güvenle yürüyor, dolaşıyorsa; yurdun asuğmanında da, ayni süratle dolaşabilmelidir.

Bu ise, Türkü, çocukluğundan, vatan kuşlarile, vatan havası içinde yarışa alıştırmakla başlar.

İşte, bugün, burada, bizi toplıyan sebep, o, kutsal işe başlama ayinidir.

Havacılık kınavına ciddî sarılmalarından dolayı, hükûmete, Genel Kurmay Başkanı sayın Mareşala ve Türkiye Hava Kumuru başkanı değerli arkadaşım Fuada, burada, özel minnetlerimi sunarım.

Bn ödevimizi başarmada, bizden değerli yardımlarını esirgemiyen dostumuz Rus Sovyet Cumuriyetine ve onun sayın Büyük Elçisi M. Karahana. önünüzde, açıkça teşekkür etmekten kıvanç duyarım.

Türk çocuğu :

Her işte olduğu gibi, havacılıkta da, en yüksek düzenle gökte, seni bekleyen yerini, az zamanda, dolduracaksın.

Bundan, gerçek dostlarımız sevinecek, Türk ulusu mutlu olacaktır.„

Başbakan İsmet İnönü de, güzel bir söylev söylediler.

Başbakanın Söylevi

Sayın arkadaşlar,

Hava kurumunun açılmasını yalnız bir spor kulübünün açılmasındaki sevinçle karşılamamalıyız. Türk Kuşunu, büyük bir ulusu, havanın engin dünyasile tanıştırıp alıştıracak bir teşebbüs olarak alkışlamalıyız.

Türk Kuşunda yüce yeteneklerini geliştirecek sportmenler, Türk havasını

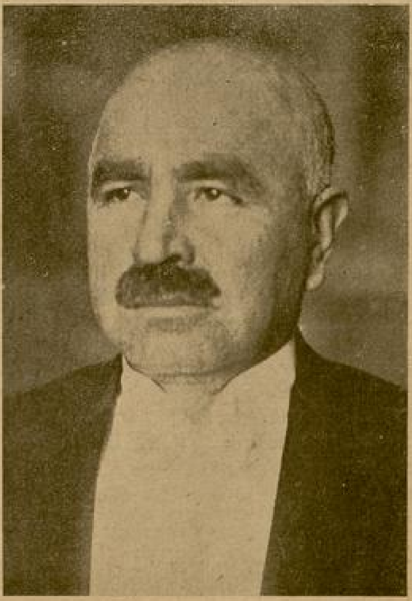

C. Halk Partisi İkinci Başkan Vekili, Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya.

1

TÜRK Kara ve Deniz kuvvetlerinden birer örnek.

2

medeniyetin birleşme ve buluşma alanı haline getirecekleri öncüleridir. Bunlar Türk havasının savgasını da yeni temellere dayamak için önayak olacaklardır.

Plântörler bugün her ülkede, havacılığın yardımcı kurumlarından sayılmakta, binlerce havacılar ilk aşklarını bu kurumda kazanmaktadırlar.

Hava kurumunun za zamanda bütün eksikliklerini tamamlaması, ve severek eğlenilecek bir toplanma yeri olması için, elimizden geleni yapmak kararındayız.

Türk Tayyare cemiyetinin ve onun çok değerli başkanı Fuad Bulcayın, yıllardanberi Türk tayyareciliğine olduğu gibi, bu kurumun kurulmasında da yüce hizmetler ettiğini teşekkürle anarım. Bu kurumun çalışmasında Sovyet uzmanları kılavuzluk ve hocalık edeceklerdir. Sovyet tayyareciliğinin gösterdiği bu dostça ilgiye içten teşekkürlerimizi söylemek, benim için bir zevktir. Sovyet büyük elçisi yüce sportmen ve sayın Karahan bu yolda çok dostça ilgiler göstermiştir.

Sovyet tayyareciliği bütün dünyanın takdir ettiği yüksek bir düzeye çıkmıştır. "Türk Kuşu„ Sovyet uzmanlarile beraber çalışmaktan çok istifade edecektir.

"Türk Kuşunun„ çalışmaya ve yükselmeye başladığını sizi tanık tutarak ulusa müjdelemek, benim için bahtiyarlıktır.

Türk gençleri, Türk havasına bütün ateşlerile atılmakla, soğukkanlı ve yürekli yaradılışlarının yüce verimlerini göstermekle Atatürkü çok sevindirecek bir spora bağlanmış olacaklardır.

***

Aratürkün söylevinde hiçbir yabancı kelime yoktur. Söylevde kullanmış olduğu kelimelerin bazılarının anlamları şunlardır :

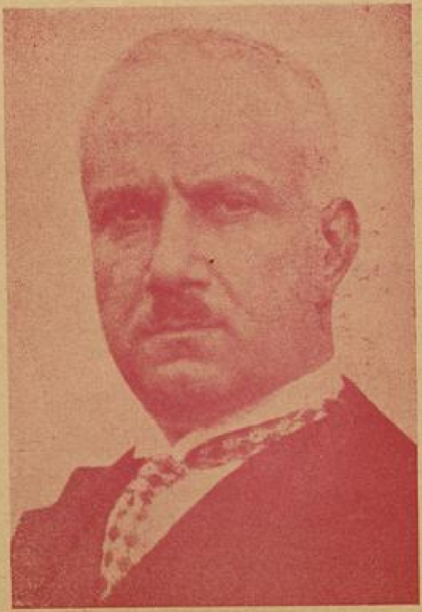

Cumuriyet Halk Partisi Genel Yazganı Recep Peker

Unmak — Yapmak, imâl etmek
Unsur — "T. Kö. „
İlginlik — Alâkadar olmak
Örgen — Organ
Egemenlik — Hakimiyet
Nefes — "T. Kö. „
Yaratık — Mahlûk
İmkân — "T. Kö. „
Cuda — Asla
Kapasite — Yetenek, kabiliyet
Kapsal — Âm ve şamil
Dölen — Azim
Ürün — Mahsul
Okan — Büyük, muhit
Yalın — Parlak, çıplak, açık
Yöney — Cephe
Araç — Vasıta
Düzenlemek — Tanzim etmek
Şüphe — "T. Kö.„
Sebep — "T. Kö.„
Uçman — Tayyareci
Önem — Ehemmiyet
İşlev — Amel, fiil, meşgale
Güven — İtimad
Asuğman — "Mecazi olarak„ Gök
Kınav — Faaliyet
Ödev — Vazife
Kıvanç — Memnuniyet
Düzey — Seviye
Vatan — «T. Kö.»
Esas — "T. Ko.„
Natür — "T. Ko.„
Tabiat — "T. Kö.„
Âyin — "Türkçe Ayın - Oyun„
Üzel — Ezelî
Hayat — "T. K.„
Lâzım — "T. Kö„

Resimli Ay Basımevi T. L. Ortaklığı

Yazı İşleri Başı : Emin Refik

YARIM AY'IN BİLMECESİ

№ : Özel Sayı

Bayan Muazez ile Bayan Handan Bay Feruzanla karşılaştılar. Feruzan yola gidiyordu; sordular:

— *Bay !... Böyle habersiz yolculuğunuz ne yana ?..*

— *Acele çağırdılar da ?...*

— *Bu çağıran... Acaba ?...*

— *Sakın günahıma girmeyin ; hiç de düşündüğünüz gibi değil !...*

— *Günaha girmeyelim istiyorsanız, o halde bize doğrusunu söyleyiniz.*

— . . . .

İşin doğrusunu yukarıdaki yirmi bir parça eşyanın ilk harfleri söylemektedir...

Bu bimeceyi doğru çozenler arasında yapılacak kurğada kazanana, Cumuriyet Başkanımız:

KAMÂL ATATÜRK

ün büyük boyda, zarif kornijli, yağlı boya bir tabloları armağan edilecektir.

Bu bilmece için kupon yoktur. Herkes kurğaya ortak olabilir.

TARİHİMİZDEN ÜNLÜ BİR YAPRAK

Yazan :

ALİ RIZA KILIÇ

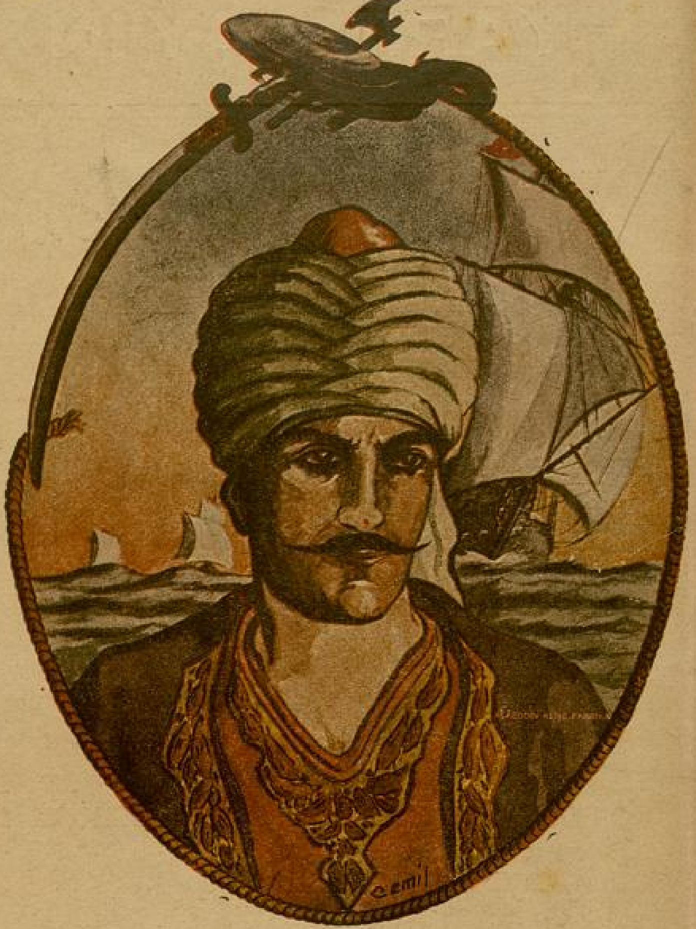

TURGUT REİS

Bugün Garp Trablus'unun kıyılarında, kendi adını taşıyan caminin bir köşesinde, sonsuz uykusunu uyuyan bu büyük Türk; Kanunî Süleyman çağını yükseltenlerin en başında gelir. Ege'nin küçük bir köyünden çıkıp, genç yaşda Akdenize açılan, tez günde adını bütün dünyaya duyurarak Venediklileri, Cinevizlileri yarım asırdan fazla titreten bu babayiğitin hayatı.. savaşları serüvenleri herhalde okunmağa değer...

Basan ve Satan :

Resimli Ay Basımevi T. L. O.

100 Kuruş

Yarım Ay okuyucularına

°/° 50 indirilir.